

Центрально-
український
національний
технічний
університет

Central
Ukrainian
National
Technical
Universit

Економічний
факультет

Faculty of
Economics

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський національний технічний університет (ЦНТУ)

Економічний факультет

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

Central Ukrainian National Technical University (CNTU)

Faculty of Economics

Центрально-
український
національний
технічний
університет

Central
Ukrainian
National
Technical
University

Faculty of
Economics

ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЬ В УПРАВЛІННІ

ACCOUNTING, TAXATION AND CONTROL IN MANAGEMENT

Матеріали

IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
здобувачів вищої освіти і учнівської молоді

ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЬ В УПРАВЛІННІ

24 квітня 2025 р., м. Кропивницький

Thesis

IV International Scientific and Practical Internet Conference
of applicants of higher education and student youth

ACCOUNTING, TAXATION AND CONTROL IN MANAGEMENT

APRIL 24, 2025 (Kropyvnytskyi, Ukraine)

Кропивницький – 2025

Kropyvnytskyi – 2025

Представлено матеріали досліджень здобувачів вищої освіти і учнівської молоді з проблем інноваційної моделі соціально-економічного розвитку держави і регіонів; розвитку професій бухгалтера, аудитора, економіста, фінансиста в глобальному економічному середовищі; тенденцій, проблем та перспектив розвитку науки про бухгалтерський облік, облікової методології та практики; проблем та перспектив розвитку системи оподаткування та інформаційного забезпечення формування податкової звітності; стану та перспектив використання інформаційних технологій в обліку, аналізі, аудиті, фінансово-кредитній та маркетинговій діяльності; проблем та перспектив розвитку аналізу та контролю в системі управління.

Для здобувачів вищої освіти, учнів, викладачів, практиків.

Редакційна колегія:

А.А. Тихий, к.т.н., доц.; **Н.С. Шалімова**, д.е.н., проф. (відп. редактор);
Г.І. Кузьменко, к.е.н., доц.; **О.А. Магопєць**, к.е.н., проф.; **Н.В. Смірнова**, к.е.н., доц. (відп. секретар); **О.М. Гай**, к.е.н., доц.

Облік, оподаткування і контроль в управлінні: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і учнівської молоді, 24 квітня 2025 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2025. 131 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Центральноукраїнського національного технічного університету, протокол № 8 від 28 квітня 2025 року.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ І РЕГІОНІВ

Бублик Анастасія	Інновації та стратегії розвитку авіапідприємств	6
Порецьков Антон	Моделювання системи контролю фінансування проектів післявоєнної відбудови інфраструктури України	8
Родіонов Олександр	Критерії та показники ефективності виробничої діяльності машинобудівних підприємств	11
Сторожук Іванна	Інноваційні засади для зростання помаранчевої економіки України	14
Смірнов Станіслав	Економічна доцільність впровадження віртуальної реальності у фізичну терапію військових з посттравматичною нейропатією ліктьового нерву	16
Смоляник Ангеліна	Законодавче регулювання соціально відповідального бізнесу	19
Шутка Марк	Можливості застосування стоїчних ідей у подоланні викликів глобальної економічної нестабільності із досягненням відповідних цілей сталого розвитку	21

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙ БУХГАЛТЕРА, АУДИТОРА, ЕКОНОМІСТА, ФІНАНСИСТА В ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Жосан Євген, Кулик В'ячеслав	Аудиторський супровід, як форма співробітництва між суб'єктами аудиторської діяльності та замовниками	26
Шийка Оксана	Особливості застосування програми master: бухгалтерія в малому та середньому бізнесі	29

СЕКЦІЯ 3. ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКИ ПРО БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ОБЛІКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ПРАКТИКИ

Андрейченко Катерина, Баранік Артур Волошин Максим	Роль внутрішнього аудиту в підвищенні ефективності функціонування системи бухгалтерського обліку підприємства	31
Дерешева Вікторія	Особливості формування облікової політики для потреб управління	34
Калашников Іван	Організаційно-методичне забезпечення обліку фінансових результатів в аграрних підприємствах: досвід та перспективи	37
	Удосконалення обліку запасів з використанням сучасних технологій	40

Крижова Вікторія, Войчук Марія	Організаційні та методичні аспекти проведення інвентаризації запасів у сільськогосподарських підприємствах	43
Орешко Ангеліна	Формування облікової політики підприємства щодо фінансових активів	46

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН

Борисова Дар'я	Інформаційно-аналітичні підходи до виявлення податкових порушень	49
Губіна Діана	Облікова та податкова політика: сучасний стан та проблеми реформування	52
Мустеца Назар	Стратегічний соціально-економічний розвиток регіонів в контексті фіскальної децентралізації	55
Сердюк Софія	Стабільність оподаткування геодезично-землевпорядного бізнесу – запорука його розвитку та процвітання	58
Тітренко Анастасія	Визначення ключових контрольних заходів для зниження податкових ризиків при виплатах працівникам	59
Фефелов Олег	Податкова стратегія як інструмент підвищення ефективності управління аграрним бізнесом	62
Шальверова Анастасія	Податкове навантаження та фінансова стабільність підприємств	64

СЕКЦІЯ 5. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ, АНАЛІЗІ, АУДИТІ, ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ ТА МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Eduard Nikitin	Problems and prospects of using modern digital technologies in auditing	68
Крижова Вікторія	Інформаційна безпека в системах бухгалтерського обліку: загрози та методи захисту	69
Микитюк Вікторія	Роль цифрових рішень у модернізації бухгалтерського обліку та підвищенні ефективності управління	72
Олейніченко Денис	Особливості організації аудиту облікової політики суб'єктів державного сектора	75
Терянік Діана, Задорожняк Валентина	Облік і контроль палива: просто чи з нюансами?	77
Тіхонова Вікторія	Інформаційні технології в організації обліку готівкових операцій: сучасні підходи та регуляторні вимоги	79

Халізів Дмитро	Інформаційне забезпечення аудиту маркетингової діяльності аграрних підприємств	82
-----------------------	--	----

СЕКЦІЯ 6. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Ащеулов Богдан	Економічна сутність поняття «бюджетні кошти», як об'єкту аудиту, їх структура та принципи використання	85
Бартось Олександр	Організація внутрішнього аудиту суб'єктів публічного управління	87
Воробйов Віктор	Моделі організації внутрішнього аудиту діяльності науково-дослідних установ	89
Довженко Богдан, Ярова Тетяна	Організаційні засади державного аудиту розрахунків із працівниками у дошкільних навчальних закладах	91
Замятіна Анастасія	Моделювання обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємств роздрібної торгівлі	95
Козаченко Ярослав	Формування вимог до професій «внутрішній аудитор»	98
Компанієць Дмитро	Аудит в системі управління фінансовими ризиками підприємства	100
Латишева Тетяна	Система внутрішнього контролю як індикатор мінімізації внутрішніх ризиків діяльності бізнес-суб'єктів	102
Мосійчук Дар'я	Ризик-орієнтований підхід до організації внутрішнього контролю	105
Ніколабай Семен	Оцінка та оптимізація фінансових результатів українських підприємств	108
Ободовська Аліна	Комплаєнс у банках: проблеми та перспективи розвитку	113
Піддубний Олександр	Роль бізнес-аналітики у підвищенні ефективності внутрішнього аудиту	111
Сіваченко Віталій	Аудит розрахунків за заробітною платою: актуальність та значення	115
Стройкова Анастасія	Фінансове планування та прогнозування діяльності підприємства	118
Шкуруп Анна	Організація надання аудиторських послуг по розробці стратегій розвитку підприємства	121
Шкуруп Віталій	Трансформація підходів до класифікації аудиторського ризику в умовах невизначеност	123
Юденко Марина	Категорії малих підприємств та обов'язковість аудиту річної фінансової звітності: проблеми визначення	126
Юрко Володимир	Організаційні аспекти взаємодії з експертами при виконанні супутніх та консультаційних послуг	129

СЕКЦІЯ 1. ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ І РЕГІОНІВ

УДК 338: 656.7:659

Бублик Анастасія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 073 «Менеджмент»

Українська державна льотна академія
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Баранов Віталій, к.е.н., доц.
доцент кафедри менеджменту авіаційної діяльності

ІННОВАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АВІАПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах глобалізації та цифровізації авіаційна галузь стикається з новими викликами та можливостями. Зростання конкуренції, зміни у поведінці споживачів та високі вимоги до екологічної стійкості змушують авіакомпанії шукати інноваційні підходи до ведення бізнесу. Особливо це стосується зовнішньоекономічної діяльності, де ключовим фактором успіху є адаптація до мінливих ринкових умов та інтеграція новітніх технологій. Інноваційні бізнес-моделі дозволяють авіакомпаніям не лише оптимізувати витрати, а й забезпечувати сталий розвиток, підвищувати якість послуг та розширювати свою присутність на міжнародних ринках [1]. У цьому контексті розглянемо основні інноваційні підходи, які вже активно використовуються в авіаційній галузі.

Модель низьковитратних авіакомпаній (Low-Cost) передбачає мінімізацію витрат за рахунок відмови від складних маршрутів, стикувань з іншими авіакомпаніями та обмеження додаткових послуг. Низьковитратні перевізники, такі як Ryanair та JetBlue Airways, зосереджуються на прямій продажі квитків через інтернет, що дозволяє їм знижувати ціни та залучати широкий коло пасажирів. Ця модель є однією з найперспективніших у сучасному авіабізнесі [2][4].

Гібридна модель поєднує елементи традиційних та низьковитратних авіакомпаній, дозволяючи забезпечити баланс між якістю послуг та економією витрат. Гібридні авіакомпанії, такі як ПрАТ АК «Українські вертольоти», часто інтегрують різні джерела доходу, включаючи технічне обслуговування та наземний персонал, що дозволяє їм генерувати додаткові фінансові потоки [1].

Авіакомпанії все частіше використовують соціальні медіа, штучний інтелект та машинне навчання для прогнозування попиту та персоналізації послуг. Наприклад, Lufthansa співпрацює з додатком Horper для точнішого прогнозування цін на рейси, що дозволяє оптимізувати управління доходами.

Інноваційні методи оплати, такі як заморожування цін на квитки, плани передплати та схеми «купи зараз – плати пізніше», дозволяють авіакомпаніям максимізувати доходи та залучати нові сегменти клієнтів [2]. Ці підходи забезпечують більшу гнучкість у бронюванні та розширюють ринок. Авіакомпанії активно співпрацюють з технологічними компаніями для впровадження інноваційних рішень. Наприклад, AirAsia співпрацює з Kambr для аналізу даних, що дозволяє їй ефективніше управляти бізнес-процесами.

Цифровізація суттєво впливає на управління зовнішньоекономічною діяльністю авіапідприємств, забезпечуючи автоматизацію та оптимізацію ключових процесів міжнародної торгівлі. Це включає використання цифрових платформ для управління митними процедурами, ліцензуванням та регулюванням торгівлі, що зменшує бюрократичні перепони та покращує координацію між державними установами[1][2]. Цифровізація також сприяє прозорості процесів, зменшуючи можливості для корупційних дій, і спрощує доступ до глобальних ринків, що стимулює економічне зростання.

У контексті авіації, цифрові технології, такі як електронні польотні сумки (EFB), автоматизована реєстрація та посадка, а також системи управління технічним обслуговуванням, підвищують ефективність та безпеку операцій. Крім того, інновації в авіаційній інфраструктурі, зокрема технологічні, екологічні та організаційні зміни, сприяють адаптації до нових стандартів вуглецево-нейтральної економіки [3].

Українські авіакомпанії адаптуються до глобальних трендів сталого розвитку, зокрема через інвестиції в нові технології та екологічні ініціативи. Наприклад, SkyUp стала першою українською авіакомпанією, яка впровадила роздвоєні вінглети на своїх літаках, що забезпечує значну економію палива та зниження викидів CO₂. Крім того, компанія реалізує соціальні проекти, такі як переробка форми екіпажу та відновлення валіз, кошти від яких спрямовуються на підтримку благодійних фондів.

Глобальні тренди в авіації, такі як декарбонізація та цифровий розвиток, вимагають від українських авіакомпаній адаптації до нових умов. Зокрема, важливим є впровадження альтернативних видів пального, таких як водневі та електричні двигуни, які можуть охопити до 89% ринку авіап перевезень у ЄС до 2040 року[5]. Великі авіаційні компанії, такі як Airbus і Boeing, також працюють над розробкою комерційних літаків на водневих двигунах, що може значно зменшити вплив авіації на клімат.

Для подальшого розвитку української авіації важливою є підтримка держави, зокрема через інвестиції в інфраструктуру та модернізацію флоту. Це дозволить створити стабільне середовище для розвитку авіаційної індустрії та забезпечити конкурентоспроможність українських авіакомпаній на міжнародному рівні[1][4].

Крім того, українські авіакомпанії зосереджуються на впровадженні цифрових технологій, таких як автоматизовані системи управління подорожами та персоналізовані послуги, що підвищує ефективність та задоволення пасажирів[5]. Це відповідає глобальним трендам у галузі авіації, де цифровізація стає ключовим фактором у підвищенні конкурентоспроможності.

Інновації та стратегії розвитку є ключовими факторами для підвищення конкурентоспроможності авіапідприємств у сучасному глобалізованому середовищі. Авіаційна галузь, як високотехнологічна та наукомістка індустрія, вимагає постійного впровадження новітніх технологій, що сприяє підвищенню ефективності, безпеки та екологічної відповідальності.

Таким чином, інноваційний розвиток авіапідприємств має ґрунтуватися на комплексному підході, що включає технологічний прогрес, екологічну відповідальність та стратегічне планування. Це дозволить українським авіакомпаніям не лише адаптуватися до глобальних викликів, але й зайняти провідні позиції на міжнародному ринку.

Література:

1. Гончарук В. В. Стратегічне управління розвитком авіапідприємств в умовах глобальних викликів // *Економіка та управління підприємствами*. — 2023. — № 2. — С. 67–75.
2. Іванов О. П., Петренко М. В. Інноваційні стратегії розвитку авіаційної галузі в умовах цифрової трансформації // *Економіка транспорту*. — 2023. — № 12. — С. 45–52.
3. Ковальчук А. М. «Зелені» технології в авіації: виклики та перспективи // *Науковий вісник Національного авіаційного університету*. — 2023. — № 4. — С. 112–120.
4. Петров І. С. Цифрова трансформація авіаційної індустрії: стратегії та інструменти // *Інноваційна економіка*. — 2022. — № 5. — С. 34–41.
5. Сидоренко Т. В. Управління інноваційним розвитком авіапідприємств: теоретичні та практичні аспекти // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Економіка. — 2022. — № 3. — С. 78–85.

УДК 336:624

Порецьков Антон

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 051 «Економіка»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Магопєць Олена, к. е. н., проф.

завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування, ЦНТУ

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЄКТІВ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Післявоєнна відбудова України, підготовка до якої ведеться вже сьогодні, стане одним із найбільш масштабних і ресурсомістких процесів у новітній історії держави. Відновлення критичної, транспортної, енергетичної, соціальної та комунальної інфраструктури вимагатиме залучення значних бюджетних, міжнародних і приватних інвестицій. За оцінками Світового банку, загальний обсяг фінансових потреб може перевищити 486 млрд дол. США [1], що актуалізує необхідність впровадження ефективної системи контролю за

плануванням, розподілом та використанням ресурсів у межах проєктів відбудови.

Різні джерела фінансування – державний бюджет, фонди ЄС, донорські програми, гранти міжнародних організацій, приватні інвестиції – формують складну багаторівневу фінансову архітектуру. У таких умовах одним із ключових завдань стає забезпечення прозорості, підзвітності та достовірності даних на всіх етапах реалізації проєктів. Одним з найбільш ефективних підходів до вирішення цих завдань є моделювання системи контролю фінансування, яке дозволяє структурувати потоки ресурсів, ідентифікувати ризики, встановлювати контрольні точки та підвищувати стійкість механізмів управління.

Архітектура моделі контролю фінансування проєктів охоплює кілька взаємопов'язаних підсистем. Перша з них – підсистема планування фінансування – забезпечує формування бюджетних параметрів, визначення фінансових потреб, узгодження джерел надходжень та розроблення графіків отримання й освоєння коштів. На цьому етапі закладається фундамент подальшої роботи всієї системи контролю.

Наступною є підсистема моніторингу використання ресурсів, яка фіксує всі транзакції, порівнює фактичні показники з плановими та контролює відповідність фінансових операцій вимогам донорів, законодавства і внутрішніх процедур. Вона дає змогу своєчасно виявляти відхилення і реагувати на них у межах прийнятої системи управління.

Третя підсистема – підтвердження результатів – включає як фінансовий, так і технічний контроль. Її інструментарій охоплює аудит, технічний нагляд, оцінку відповідності витрат фактичним обсягам робіт та аналіз ефективності використання ресурсів. На цьому етапі остаточно перевіряється обґрунтованість прийнятих управлінських рішень і якість реалізованих заходів.

Завершальною складовою є підсистема цифрової інтеграції, яка поєднує дані з усіх етапів у єдиному інформаційному середовищі. В українських умовах ці функції може виконувати система DREAM (Digital Restoration Ecosystem for Accountable Management), що забезпечує автоматизований збір, структурування та аналітику даних щодо проєктів. Такий підхід сприяє формуванню повної та достовірної інформаційної картини, доступної для всіх зацікавлених сторін.

Модель контролю фінансування включає й систему контрольних точок, які фіксують ключові етапи реалізації проєкту. Фінансові контрольні точки відображають надходження траншів і періоди освоєння коштів; технічні – завершення окремих етапів робіт; адміністративні – погодження проєктної документації, укладання контрактів чи внесення змін до них. Чітке визначення таких точок забезпечує можливість своєчасного коригування планів, виявлення ризиків і підтримання відповідності проєкту визначеним параметрам.

Ефективність моделі значною мірою залежить від узгодженої взаємодії суб'єктів контролю. До них належать державні органи, міжнародні донори, органи місцевого самоврядування, аудитори, технічні експерти та громадські організації. Їх участь формує багаторівневу систему контролю, яка мінімізує фінансові та управлінські ризики, знижує ймовірність маніпуляцій і підсилює прозорість процесів відбудови.

Особливу роль відіграє вибір методологічних підходів, які застосовуються при побудові моделі. Процесне моделювання (BPMN) дозволяє відобразити логіку руху інформації та ресурсів у межах проєкту, визначити потенційні «вузькі місця» та оптимізувати взаємодію між учасниками. Застосування ризик-орієнтованого моделювання поглиблює можливості системи контролю, оскільки дає змогу оцінити ймовірність виникнення порушень, змодельовати сценарії шахрайських дій та виділити індикатори, що потребують підвищеної уваги.

Подальше вдосконалення моделі забезпечується впровадженням цифрових підходів, серед яких особливе місце посідає технологія Digital Twins. Створення цифрового двійника об'єкта дозволяє моделювати альтернативні сценарії реалізації робіт, оцінювати вплив технічних рішень на витрати та зіставляти планові параметри з фактичними. У комплексі з методами багатокритеріальної оцінки (АНР, TOPSIS) це створює широкі можливості для визначення пріоритетності проєктів та раціонального розподілу фінансових ресурсів у ситуації їх обмеженості.

Важливою складовою сучасної моделі контролю є інструменти протидії корупційним ризикам. Уніфіковані стандарти звітності, електронна верифікація документів, публічні онлайн-платформи для відображення ходу реалізації проєктів та каскадний аудит забезпечують комплексний нагляд за фінансовими операціями і створюють додаткові гарантії доброчесності. Такі інструменти відіграють важливу роль у формуванні довіри міжнародних партнерів, що є критично важливим у процесі відбудови.

Запровадження інтегрованої моделі контролю фінансування дає змогу підвищити ефективність використання ресурсів, поліпшити точність прогнозування, мінімізувати ризики нецільового витрачання коштів і забезпечити оперативне реагування на відхилення. Водночас така модель формує стійке середовище довіри та підзвітності, яке забезпечує прозору взаємодію між державними органами, міжнародними донорами та громадськістю.

Отже, моделювання системи контролю фінансування проєктів післявоєнної відбудови України є не лише технічним інструментом, а й концептуальним механізмом інтеграції управлінських, фінансових та цифрових практик у єдину узгоджену систему. Такий підхід забезпечує ефективне, стає й відповідальне використання фінансових ресурсів, сприяє прискоренню процесів реконструкції та формує основу для модернізації державного управління відповідно до європейських стандартів прозорості й доброчесності.

Література:

1. Ukraine - Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3) : February 2022 - December 2023 (English). Washington, D.C. : World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099021324115085807> (дата звернення 02.04.2025).

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 051 «Економіка»
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна
Науковий керівник:
Магопець Олена, к. е. н., проф.
завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування, ЦНТУ

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективність виробничої діяльності машинобудівних підприємств є ключовою категорією, що визначає конкурентоспроможність галузі та стійкість її розвитку в умовах динамічних технологічних змін. Машинобудування, як одна з найбільш технічно складних та наукомістких сфер промисловості, характеризується високою капіталомісткістю, значною часткою витрат на обладнання, складною логістикою виробничих процесів і залежністю від технологічної дисципліни. Усе це зумовлює необхідність об'єктивного, багатовимірного та кількісно підтвердженого оцінювання результативності роботи підприємства. Саме тому актуальною є розробка науково обґрунтованої системи критеріїв та показників ефективності, яка дозволяє здійснювати глибоку та системну діагностику виробничих процесів.

Під критеріями ефективності розуміють узагальнені параметри, що відображають ступінь досягнення підприємством виробничих, економічних чи технологічних цілей. Критерії мають оціночний характер і визначають, наскільки діяльність відповідає очікуваному рівню результативності [1]. У машинобудуванні до таких узагальнених критеріїв належать продуктивність, якість, ритмічність виробництва, ефективність використання ресурсів, стабільність технологічних процесів, швидкість виконання замовлень, інноваційність та технічна доступність обладнання. Вони задають загальний вектор, у межах якого оцінюється результативність виробничої діяльності.

На відміну від критеріїв, показники ефективності (Key Performance Indicators, KPI) є кількісними вимірниками, що дозволяють відстежувати стан відповідних критеріїв за конкретними формулами, величинами і нормами. У науковій літературі KPI визначають як інструмент кількісного вимірювання результативності, що забезпечує моніторинг, порівняння та аналіз виробничих процесів підприємства [1; 2]. Таким чином, критерії визначають напрям оцінювання ефективності, а показники конкретизують його через кількісні вимірники.

Функціональне значення ключових показників ефективності у виробничій діяльності машинобудівних підприємств полягає в тому, що вони забезпечують кількісне відображення таких категорій, як продуктивність, ритмічність, якість і технологічна дисципліна, які в іншому разі неможливо об'єктивно виміряти. KPI перетворюють загальні критерії ефективності на конкретні вимірні параметри, що дозволяє здійснювати порівняння у часі, визначати відхилення,

встановлювати нормативи та приймати управлінські рішення на основі реальних даних. Саме тому наступним кроком у формуванні аналітичного підходу є структурування ключових показників у систему, здатну комплексно відображати стан виробничої діяльності машинобудівного підприємства.

У цьому контексті система показників ефективності виробничої діяльності машинобудівних підприємств постає як багаторівневий аналітичний інструментарій, який охоплює фінансові, виробничі, якісні, логістичні, кадрові та показники взаємодії з контрагентами. Її структура відображає складність виробничого середовища машинобудівних підприємств, де результати діяльності залежать не лише від технологій, а й від фінансової дисципліни, рівня організації процесів, своєчасного забезпечення матеріалами та ефективності роботи персоналу. Кожна група показників виконує свою функцію у вимірюванні відповідного критерію результативності, а разом вони утворюють єдину аналітичну систему, здатну відображати стан виробництва у реальному часі та виявляти причини змін у його динаміці.

Фінансова ефективність є базою загального аналізу діяльності підприємства. До її ключових показників належать: виручка, динаміка та структура витрат, маржинальний прибуток, чистий прибуток. Ці показники дають можливість оцінити економічний результат виробництва, структуру витрат і операційну прибутковість підприємства. Їхня особливість полягає в тому, що вони не лише характеризують фінансовий результат, а й визначають здатність підприємства інвестувати у модернізацію, оновлення обладнання та цифровізацію виробництва.

Окрему групу формують виробничі KPI, які відображають технологічну дисципліну, ефективність обладнання, ритмічність виробничих процесів та продуктивність персоналу. До ключових показників належать: час виробництва, що характеризує тривалість виготовлення одиниці продукції; продуктивність праці; інтегральний показник ефективності обладнання OEE (Overall Equipment Effectiveness), що враховує доступність, продуктивність та якість; OLE (Overall Labour Effectiveness) – показник ефективності використання персоналу; витрати на одиницю продукції; дотримання строків виконання виробничих замовлень.

Якість продукції є одним з основних критеріїв ефективності виробничої діяльності машинобудівних підприємств. Вона вимірюється через рівень браку, кількість рекламаций і гарантійних звернень, відхилення від технологічних специфікацій. Системний аналіз причин браку дозволяє виявляти порушення технологій, помилки персоналу та проблеми з якістю матеріалів, що прямо впливає на продуктивність, собівартість і репутацію підприємства.

Окрема група показників характеризує логістичне забезпечення виробництва. До таких KPI належать: оборотність запасів; потреба в запасах; залишки матеріалів та їх динаміка; час доставки продукції; логістичні витрати на одиницю продукції. Ці показники визначають здатність підприємства підтримувати безперервність виробничого процесу та контролювати рівень оборотних активів.

Ефективність роботи персоналу виступає критичним чинником результативності виробництва. До показників, які характеризують ефективність

роботи персоналу належать: еквівалент повної зайнятості (FTE - Full Time Equivalent), плинність кадрів, укомплектованість персоналом, середня тривалість роботи на підприємстві. Вони дозволяють оцінити кадрову стабільність, рівень лояльності та якість управління персоналом.

Стан взаєморозрахунків і якість взаємодії з клієнтами також впливають на виробничу ефективність. До відповідних показників належать дебіторська та кредиторська заборгованість, рівень виконання замовлень у строк, рівень реклаमाцій. Вони формують комплексну оцінку задоволеності клієнтів і якості виробничих процесів, що є ключовим чинником довгострокової співпраці.

Індустрія 4.0 визначає сучасний формат побудови системи КРІ. Сучасні ВІ-системи дозволяють автоматизувати збирання, обробку, агрегацію та візуалізацію показників, що забезпечує виявлення відхилень у режимі реального часу, аналіз виробничих тенденцій і прогнозування можливих ризиків. Інтеграція КРІ з ВІ-платформами забезпечує перехід від реактивного до проактивного управління виробництвом, що особливо важливо в умовах високої динамічності діяльності підприємств машинобудівної галузі.

Таким чином, система критеріїв та показників ефективності виробничої діяльності машинобудівних підприємств є фундаментом для побудови сучасної моделі управління. КРІ дозволяють оцінювати ефективність у всіх вимірах — економічному, технологічному, кадровому, логістичному та взаємодії з контрагентами. Сучасні аналітичні інструменти забезпечують глибину аналізу та перетворюють дані в основу стратегічних та оперативних управлінських рішень. Їхнє застосування створює можливість підвищення якості виробничих процесів, оптимізації витрат, підсилення технологічної дисципліни та забезпечення сталого розвитку машинобудівного підприємства.

Література:

1. Neely A, Kennerley M, Adams C. Performance measurement – frameworks and methodologies. In: Neely A, ed. Business Performance Measurement: Unifying Theory and Integrating Practice. Cambridge University Press; 2007. P. 141-142. URL : <https://doi.org/10.1017/CBO9780511488481.009> (дата звернення 09.04.2025).
2. Parmenter D. Key Performance Indicators: Developing, Implementing, and Using Winning KPIs. 2015. URL : <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781119019855> (дата звернення 09.04.2025).

слухачка Кіровоградської малої академії наук учнівської молоді,
 учениця 11 класу комунального закладу
 «Ліцей «Мрія» Кропивницької міської ради»
 м. Кропивницький, Україна
Науковий керівник:
 Пугаченко Ольга, к.е.н., доц.
 доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
 Центральноукраїнський національний технічний університет

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДЛЯ ЗРОСТАННЯ ПОМАРАНЧЕВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день помаранчева економіка є однією з найсуперечливіших тем в економічній сфері. Витоки концепції помаранчевої економіки знаходимо у книзі «The Orange Economy: An Infinite Opportunity» (Помаранчева економіка: нескінченні можливості), авторами якої є Ф. Буйтраго (Buitrago) та І. Дуке (Duque) [3]. Вони навели термін «помаранчева економіка» для представлення економіки, заснованої на знаннях, інформації, інноваціях і творчому потенціалі людини. Помаранчевий колір, на думку авторів, символізує творчість, енергію та інновації, які є ключовими елементами економіки творчості. Деякі автори [6] ототожнюють поняття «креативна економіка» та «помаранчева економіка», а також фактично прирівнюють поняття «креативна економіка» до «економіки знань» [1; 2; 4; 5]. Проте, на нашу думку, між цими поняттями існують відмінності. Ми вважаємо, що помаранчева економіка – це економіка, заснована на виробництві, розвитку та споживанні культурного, творчого, креативного та інтелектуального продукту, що сприяє соціальній інтеграції, економічному розвитку та міжнародній конкурентоспроможності країни. Цей термін охоплює всі індустрії, що перетинаються між культурою, мистецтвом, наукою, технологіями, інноваціями та економікою, створюючи можливості для сталого розвитку. Креативна економіка, на нашу думку, є частиною помаранчевої.

Форсайт-стратегія розвитку помаранчевої економіки України, на нашу думку, має включати пріоритетні напрямки, що сприяють економічному зростанню та соціальній інтеграції. Використання інноваційних технологій та підтримка культурних і креативних індустрій є важливими складовими повоєнного відновлення, а збереження культурної спадщини і розвиток міжнародного співробітництва підвищать конкурентоспроможність країни на глобальному ринку. Підтримка освіти та професійного розвитку формує нові кадри для забезпечення розвитку помаранчевої економіки. Культурний туризм та інноваційні кластери стимулюють інвестиції й залучають туристів, що сприяє зростанню місцевих економік. Саме тому, інноваційні засади помаранчевої економіки України мають включати конкретні напрямки.

По-перше, інтеграція культурних заходів, яка об'єднує організацію фестивалів, ярмарок, виставок та інших культурних подій. Це передбачає підтримку художників, музикантів, театральних колективів і талановитих митців

через гранти, стипендії та інші форми фінансової допомоги.

По-друге, відкриття програм навчання з фокусом на розвиток м'яких, когнітивних, адаптивних і творчих навичок, а також підтримка творчих шкіл, майстер-класів, художніх студій й інших освітніх ініціатив, що сприятиме розвитку творчого потенціалу молоді та креативного підприємництва.

По-третє, використання нових технологій для створення та поширення культурного контенту, таких як віртуальна і доповнена реальність, штучний інтелект. Розробка цифрових платформ для збереження та популяризації культурної спадщини, створення онлайн-музеїв, архівів і галерей.

Крім зазначеного, доцільно запровадити програми підтримки креативних стартапів із наданням фінансової допомоги через гранти, кредити й інші форми фінансування. Реалізація таких проєктів сприятиме культурній і творчій діяльності серед молоді та інших зацікавлених.

Розвиток партнерства із міжнародними організаціями для обміну досвідом і кращими практиками стимулюватиме до участі українських митців і культурних проєктів у міжнародних виставках, фестивалях та інших подіях. Розробка інтерактивних культурних турів, фестивалів, історичних реконструкцій забезпечить появу нових туристичних маршрутів із зручними інфраструктурними умовами та якісним сервісом.

Впровадження програм фінансової підтримки для стартапів у галузі дизайну, анімації, відеоігор, музичного продакшну та інших креативних напрямків допоможе створити креативні кластери і хаби для спільної роботи, обміну ідеями та співпраці над проєктами. Створення цифрових архівів, віртуальних музеїв та онлайн-платформ для збереження та популяризації культурної спадщини України сприятиме створенню інтерактивних експозицій і віртуальних турів.

Окремо слід акцентувати увагу на тому, що державна підтримка регіонів у вигляді державних програм стимулюватиме розвиток культури, ЗМІ, шоу-бізнесу та дизайну в менш активних регіонах (як Кіровоградська область), відкриття творчих центрів, інкубаторів стартапів, коворкінгів для залучення молоді і підтримки інновацій.

Література:

1. Безугла Л., Лазакович І. Креативні індустрії та креативна економіка: досвід України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-30>
2. Свінцицька О.М., Ткачук В.О. Креативна економіка та креативні індустрії : навч. посібн. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 218 с. URL: <https://salo.li/AD6eC73> (дата звернення: 29.03.2025).
3. Buitrago Restrepo Felipe, Duque Márquez Iván (2013). The Orange Economy: An Infinite Opportunity. Washington: Inter-American Development Bank, 2013. DOI: <http://dx.doi.org/10.18235/0012837>
4. Florida R. (2002). The Rise of the Creative Class and How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life. New York: Basic Books. 404 p.
5. Howkins J. (2001). The Creative Economy: How People Make Money from Ideas. London: Allen Lane. 263 p.

6. Orange Economy: What is it and how can we live on it? URL: <https://www.santander.com/en/stories/orange-economy> (дата звернення: 29.03.2025)

УДК 303.1:338.5

Смірнов Станіслав

учень 10 класу,

Ліцей нових технологій навчання

м. Кропивницький, Україна

Наукові керівники:

Черній Валентина, доц., к.п.н.,

вчитель КЗ «Центральноукраїнський науковий ліцей-інтернат

Кіровоградської обласної ради»,

Саленко Олег,

методист Кіровоградської Малої академії наук учнівської молоді

Денисов Денис,

заступник директора з навчальної роботи, вчитель фізики

КЗ «Центральноукраїнський науковий ліцей-інтернат

Кіровоградської обласної ради»

ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У ФІЗИЧНУ ТЕРАПІЮ ВІЙСЬКОВИХ З ПОСТРАВМАТИЧНОЮ НЕЙРОПАТІЄЮ ЛІКТЬОВОГО НЕРВА

За даними дослідження В.В. Чорної, А.Ю. Заводяк, І.М. Плахотнюк, війна в Україні призвела до суттєвого зростання кількості поранених, серед яких переважають мінно-вибухові травми — на їх частку припадає близько 46,7% бойових ушкоджень [1]. Особливе місце серед наслідків мінно-вибухових уражень посідає посттравматична нейропатія ліктьового нерва - серйозне ураження периферичної нервової системи, яке потребує пошуку інноваційних, ефективних та економічно обґрунтованих підходів до реабілітації. Впровадження технологій віртуальної реальності у процес фізичної терапії є одним із перспективних напрямків, що поєднує високу клінічну ефективність із потенційною економічною вигодою.

Актуальність економічного обґрунтування застосування віртуальної реальності у реабілітації військових зумовлена обмеженістю ресурсів системи охорони здоров'я та необхідністю їх оптимального розподілу. В умовах зростання навантаження на реабілітаційні центри та госпіталі, впровадження віртуальних систем може стати ключовим фактором підвищення ефективності використання наявних ресурсів та розширення доступу до якісної реабілітації.

Ключовою економічною перевагою технологій віртуальної реальності, а саме програми Oculus Quest 2, є можливість автоматизації та автономності реабілітаційного процесу. Інтегрована система відстеження рухів та вимірювання гоніометричних показників у реальному часі дозволяє безперервно контролювати якість виконання вправ, динаміку відновлення та оперативно

коригувати терапевтичні програми. Один спеціаліст може одночасно спостерігати за кількома пацієнтами, що підвищує продуктивність праці та знижує собівартість реабілітаційних послуг. Важливо підкреслити, що роль фізичного терапевта залишається критично необхідною — віртуальна реальність виступає як допоміжний інструмент, а не заміна фахівця. При відсутності належної фізичної терапії у військових з нейропатією ліктьового нерва спостерігається прогресуюча втрата вегетативних, рухових та сенсорних функцій, що призводить до інвалідизації військових [3].

Інвалідизація військовослужбовців через відсутність адекватної відновлювальної терапії створює значне навантаження на економіку держави. По-перше, це прямі витрати на виплату пенсій по інвалідності та соціальне забезпечення. По-друге, національна економіка втрачає кваліфіковані трудові ресурси, особливо цінні з огляду на бойовий досвід та підготовку військових. Непрацездатність значної кількості колишніх військовослужбовців відображається у зниженні податкових надходжень і збільшенні соціальних витрат. За оцінками експертів, кожен випадок інвалідизації військовослужбовця обходиться державі у десятки разів дорожче, ніж інвестиції в якісну реабілітацію з використанням інноваційних технологій, включаючи віртуальну реальність [2].

Компактність та мобільність обладнання для фізичної терапії, що складається лише з шолома віртуальної реальності та контролерів руху, робить можливим проведення фізичної терапії не тільки в умовах госпіталю, але й в амбулаторних центрах, районних клініках та навіть вдома у пацієнта через телемедицину. Це суттєво знижує логістичні витрати, пов'язані з транспортуванням військовослужбовців до спеціалізованих реабілітаційних центрів, особливо з віддалених районів, а також зменшує втрати робочого часу супроводжуючих осіб. Такий підхід дозволяє зменшити навантаження на стаціонарні відділення та оптимізувати використання наявних ресурсів, одночасно забезпечуючи безперервність реабілітаційного процесу без додаткових транспортних витрат та незручностей для пацієнтів [4].

Адаптивність віртуальної реальності дозволяє гнучко налаштовувати інтенсивність, тривалість та тип вправ, зважаючи на рівень ушкодження та можливості пацієнта. Такий підхід підвищує ефективність реабілітації, зменшуючи ризик ускладнень, повторних курсів лікування чи госпіталізацій. Це безпосередньо впливає на економічну доцільність використання віртуальних технологій, оскільки такий підхід дозволяє знизити загальні витрати на лікування одного пацієнта, підвищити коефіцієнт одужання з першої спроби та скоротити терміни втрати працездатності [3].

Проведене дослідження на базі КНП «Обласний клінічний госпіталь ветеранів війни Кіровоградської обласної ради» продемонструвало, що реалізація програми фізичної терапії із застосуванням технологій віртуальної реальності у військовослужбовців з посттравматичною нейропатією ліктьового нерва зумовила більш суттєву позитивну динаміку в показниках функціонального тестування експериментальної групи порівняно з контрольною групою при однаковій тривалості реабілітаційного періоду, що підтверджує економічну доцільність впровадження віртуальної реальності завдяки

оптимізації навантаження на медичний персонал, можливості дистанційного моніторингу пацієнтів, зниженню собівартості реабілітаційних послуг без втрати їх якості та більш ефективному використанню обмежених кадрових ресурсів системи військової медицини в умовах зростаючої потреби у високоякісних реабілітаційних послугах.

Таким чином, економічна доцільність впровадження віртуальної реальності у фізичну терапію військовослужбовців з посттравматичною нейропатією ліктьового нерва полягає в поєднанні високої клінічної ефективності з оптимізацією витрат медичної системи в умовах війни. Програма Oculus Quest 2 дозволяє не лише підвищити якість реабілітаційного процесу завдяки індивідуальному підбору вправ, постійному моніторингу й адаптації навантажень, а й знизити витрати на транспортування, утримання пацієнтів у стаціонарах і залучення великої кількості медичного персоналу. Завдяки можливості проведення терапії в амбулаторних умовах або навіть удома, такі системи розширюють доступ до відновлювального лікування, особливо для пацієнтів з віддалених регіонів. Зменшення ризику інвалідизації у поранених військових має довгостроковий економічний ефект: держава уникає витрат на пенсійне забезпечення, зберігає кваліфіковані трудові ресурси та підтримує боєздатність армії. Отже, інвестування у віртуальні технології — це не лише інноваційний крок у сфері військової медицини, а й стратегічно виправдане рішення для збереження стабільності соціально-економічної системи країни в умовах збройного протистояння.

Література

1. Інноваційні технології в реабілітації: роботизовані системи та віртуальна реальність. Буковинський державний медичний університет. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/innovacijni-tehnologiyi-v-reabilitacziyi-robotyzovani-systemy-ta-virtualna-realnist/>
2. Корчинський В.С., Мисула І.Р., Бакалюк Т.Г. Соціально-економічні наслідки інвалідизації військовослужбовців та шляхи їх мінімізації. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*, 2023. URL: <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/visnyk-gigieny/article/view/8264>
3. Видатки на закупівлю допоміжних засобів реабілітації для людей з інвалідністю у бюджеті 2023 збільшено на понад 60%. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vydatky-na-zakupivliu-dopomizhnykh-zasobiv-reabilitatsii-dlia-liudei-z-invalidnistiu-u-biudzheti-2023-zbilsheno-na-ponad-60>
4. Інноваційні технології в реабілітації: роботизовані системи та віртуальна реальність. *Журнал «Здоров'я»*. URL: <https://journals.uzhnu.uz.ua/index.php/health/article/view/991>

Смоляник Ангеліна

слухачка Кіровоградської малої академії наук учнівської молоді,
учениця 11 класу Новоукраїнського ліцею № 6
Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області,
вихованка Центру дитячої та юнацької творчості «ЗОРІТ»
Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області
м. Новоукраїнка, Кіровоградська область, Україна

Науковий керівник:

Пугаченко Ольга, к.е.н., доц.
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Соціальна відповідальність бізнесу, як глобальний тренд, стимулює держави до впровадження відповідного законодавства. Хоча універсального підходу до регулювання цих процесів не існує, виділяють кілька основних моделей, що застосовуються в різних країнах:

- англосаксонська (характеризується гнучким підходом, заснованим на саморегуляції компаній та розкритті інформації; держава створює загальні рамки, а компанії самі визначають, як їм дотримуватися цих рамок);
- континентальна європейська (заснована на детальній регламентації, включаючи встановлення обов'язкових стандартів і процедур контролю);
- азіатська (комбінує елементи англосаксонської та континентальної моделей, з акцентом на національних особливостях і культурних цінностях).

У багатьох країнах були прийняті спеціальні законодавчі акти, що регулюють корпоративну соціальну відповідальність. Наприклад, у США функціонує Акт Сарбанеса-Окслі, що зобов'язує компанії публікувати свої кодекси етики. У Великобританії ухвалено Білль про корпоративну відповідальність, що визначає соціальні та екологічні обов'язки директорів компаній. У Франції існує закон, яким всі внесені до відповідного реєстру компанії повинні звітувати перед суспільством. Газета Financial Times спільно з Лондонською фінансовою біржею обраховує індекс FTSE4Good, який демонструє оцінку ефективності компаній у сфері корпоративної соціальної відповідальності [5, с. 137-138]. В Україні показники СББ викладені у Меморандумі про соціальну відповідальність бізнесу [2], а запропоновані критерії відповідають принципам Глобального договору ООН, документам ЄС, українському законодавству й усвідомленню соціальної відповідальності кращими підприємствами України.

В Європі популярний міжнародний стандарт SA8000 «Соціальна відповідальність» (Social Accountability) [3] визначає соціальну відповідальність бізнесу перед своїми працівниками і суспільством. Він встановлює умови для найму працівників і здійснення трудової діяльності. Основною метою SA8000 є

забезпечення стійкого розвитку та етичного виробництва на всіх етапах виробничого процесу і постачання. Стандарт SA8000 формулює вимоги до соціального захисту, що дозволяє підприємствам розробляти та впроваджувати відповідну політику і демонструвати її зацікавленим сторонам. Наразі діє третя версія стандарту SA8000:2008, яка базується на тих же принципах і системних підходах, що й стандарти ISO9000:2008, OHSAS18001:2007 та ISO14001:2004. Цей стандарт призначений для сертифікації третьою стороною, внаслідок чого понад 1,6 мільйона працівників у 62 країнах працюють відповідно до нього. Впровадження стандарту SA8000 приносить бізнесу ряд переваг: покращення загального іміджу; підвищення довіри з боку клієнтів; постійне вдосконалення умов праці; можливість незалежної перевірки соціальної відповідальності підприємства через сертифікацію; збільшення мотивації та задоволеності працівників завдяки кращій організації їхньої роботи; а також зростання якості та прибутковості внаслідок підвищення мотивації співробітників. Таким чином, стандарт SA8000 є ефективним інструментом для реалізації морально-етичних норм управління на підприємстві, а його впровадження стало основою для розробки міжнародного стандарту ISO26000.

Ми погоджуємось із думкою, що «сьогодні в Україні соціальна відповідальність бізнесу часто має одноразовий характер і зазвичай спрямована на поліпшення корпоративної репутації, не перетворюючись на тривалу та постійну практику. Також відзначається відсутність конструктивної та взаємовигідної взаємодії між роботодавцями та найманими працівниками. Розвиток соціальної відповідальності в країні стикається з численними перешкодами, які можуть мати як штучне, так і природне походження» [1, с. 322].

Наразі соціальна відповідальність бізнесу в Україні поки не має чітко визначеного і всеосяжного законодавчого регулювання. Однак, основні принципи інтегровані в різні законодавчі акти, що регулюють відповідні сфери діяльності підприємств (трудове, екологічне, споживче, корпоративне, податкове законодавство) – таблиця 1.

Отже, ключовим елементом успішної євроінтеграції нашої країни є досягнення певного рівня узгодженості українського законодавства з правовими нормами ЄС через правову реформу [4, с. 53-54].

Таблиця 1

Законодавчі акти, що регулюють відповідні сфери діяльності соціально відповідальних підприємств

Вид	Характеристика
Трудове законодавство	Визначає мінімальні стандарти праці, охорону здоров'я та безпеку працівників, забороняє дискримінацію за ознаками раси, статі, віку тощо
Екологічне законодавство	Регулює взаємодію підприємств із довкіллям, встановлює норми викидів, поводження з відходами, охорону природних ресурсів
Споживче законодавство	Захищає права споживачів, визначає вимоги до якості продукції та послуг, встановлює відповідальність виробників за шкоду, завдану споживачам
Корпоративне управління	Хоча немає прямого регулювання соціально відповідального бізнесу, принципи корпоративного управління, які передбачають прозорість,

Вид	Характеристика
	відповідальність і підзвітність компаній, сприяють впровадженню практик СВБ
Податкове законодавство	Деякі податкові пільги можуть надаватися підприємствам, які здійснюють соціальні інвестиції або займаються благодійною діяльністю

Відповідно до вимог ЄС Україна реформує національне законодавство, створює відповідні органи державної влади, які відповідають європейським стандартам та вдосконалює законодавче регулювання соціально відповідального бізнесу.

Література:

1. Білик Р.Р., Варвус А.І. Соціальна відповідальність бізнесу як основа безпеки підприємництва в сучасних умовах. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 9. № 3. С. 318-323.
2. Меморандум про соціальну відповідальність бізнесу в Україні : Рішення ГО «Форум соціально відповідального бізнесу України» від 16.12.2005 р.
3. Міжнародний стандарт. Соціальна відповідальність (SA8000) : Міжнародний документ від 01.10.2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0015697-07#Text> (дата звернення: 29.03.2025)
4. Пугаченко О.Б. Імплементация національного законодавства у частині реформування бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності згідно вимог ЄС в умовах глобалізації та євроінтеграції України. *Modern foundations of economics, management and tourism: collective monograph*. Boston: Primedia eLaunch, 2022. Chapter 1.3 P. 53-85.
5. Сіднева Ж.К., Рибачук-Ярова Т.В. Нормативна основа концепції корпоративної соціальної відповідальності. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 10. С. 136-140

УДК 338.2

Шутка Марк

слухач Кіровоградської малої академії наук учнівської молоді
учень 10 класу КЗ «Центральноукраїнський науковий
ліцей-інтернат Кіровоградської обласної ради»

Науковий керівник:

Пугаченко Ольга, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СТОЇЧНИХ ІДЕЙ У ПОДОЛАННІ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ІЗ ДОСЯГНЕННЯМ ВІДПОВІДНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Стоїчна філософія пропонує цінні вказівки для сучасних економічних систем, наголошуючи на справедливості, стійкості та гармонії з природою. Принципи стоїцизму можна інтегрувати в економічні рамки для створення більш

справедливого, стабільного та сталого суспільства (Таблиця 1).

Таблиця 1

Основні принципи стоїчної економіки

Стоїчний принцип	Реалізація в економіці
Чеснота є єдиним істинним благом, а зовнішні речі – лише байдужими перевагами	Економічна діяльність має бути спрямована на досягнення суспільного блага через етичну поведінку (наприклад, бізнес може поєднувати прибутковість із соціальною відповідальністю)
Помірність і стійкість	Стоїчна економіка виступає за зменшення надмірного споживання та використання ресурсів відповідно до реальних потреб, що сприяє екологічній стійкості й зменшенню нерівності
Довгострокове планування	Економічна політика та фінансова поведінка мають базуватися на довгострокових цілях, а не на короткостроковій вигоді
Суспільне благо понад індивідуальні інтереси	Стоїки наголошували на важливості спільного блага. У сучасній економіці це може включати прогресивне оподаткування, підтримку освіти та охорони здоров'я для всіх верств населення

Джерело: Розробка автора на основі [3, 4, 5]

Щоб досягти справедливості та інклюзивності, економічні системи повинні боротися з нерівністю та надавати всім людям можливості процвітати. Цього можна досягти за допомогою політики та практики, які віддають пріоритет справедливому розподілу ресурсів.

Соціальний захист є однією з важливих складових, що сприяє створенню рівних можливостей для всіх. Розширення доступу до якісного житла, загальної медичної допомоги та освіти дозволить зменшити системні бар'єри, які перешкоджають висхідній мобільності. Особливу увагу слід приділити маргіналізованим групам через цільові програми допомоги, що сприятимуть їх інтеграції та підвищенню життєвого рівня. У цьому контексті запровадження загального базового доходу (UBI) може стати ключовим інструментом для забезпечення базового рівня життя для кожного громадянина.

Чесна практика праці відіграє критичну роль у зменшенні нерівності доходів і покращенні умов роботи. Запровадження стандартів реального прожиткового мінімуму гарантує, що кожен працівник отримує справедливу винагороду за свою працю. Крім того, необхідно зміцнити права працівників, зокрема через захист від експлуатації та розширення можливостей колективних переговорів. Інвестиції в професійне навчання та розвиток навичок допоможуть працівникам адаптуватися до змін в економіці, забезпечуючи їх конкурентоспроможність і стабільність.

Корпоративна відповідальність також має стати невід'ємною частиною сучасного бізнесу. Компанії повинні переходити від виключно прибуткової моделі до капіталізму зацікавлених сторін, враховуючи добробут працівників, громади та навколишнього середовища. Податкові пільги і програми визнання можуть стимулювати корпоративну філантропію та інвестиції в місцеві громади, сприяючи сталому розвитку та соціальній рівності.

Усі ці заходи створюють підґрунтя для побудови суспільства, де

економічна справедливість, соціальна захищеність і корпоративна відповідальність стають основними цінностями. Впровадження таких ініціатив сприятиме не лише економічному зростанню, але й гармонійному співіснуванню різних соціальних груп у стабільному та процвітаючому середовищі.

Стоїцизм навчає важливості підготовки та стійкості до викликів з пристосовуваністю та стабільністю. Економічні системи повинні включати механізми для протистояння потрясінням і ефективного відновлення після криз.

Для створення справедливого, стійкого та екологічно орієнтованого суспільства необхідно реалізувати низку комплексних заходів, спрямованих на забезпечення рівності, стійкості та гармонії з природою. Важливим кроком є впровадження прогресивної системи оподаткування, що передбачає багаторівневу шкалу, за якої фізичні особи та корпорації з високими доходами сплачують більше. Одночасно необхідно ліквідувати податкові лазівки та обмежити використання податкових гаваней, щоб усі суб'єкти економіки виконували свої зобов'язання перед суспільством. Отримані надходження слід спрямувати на фінансування суспільних благ, таких як освіта, охорона здоров'я та інфраструктура, що сприятиме загальному добробуту.

Водночас економічні системи мають бути підготовлені до криз. Для цього слід створювати регуляторні механізми, які запобігатимуть ризикам на фінансових ринках, підтримувати фіскальні резерви та забезпечувати функціонування автоматичних стабілізаторів, таких як допомога по безробіттю. Диверсифікація економіки та підтримка інновацій сприятимуть стійкому зростанню, а розробка сценаріїв кризового реагування допоможе підготуватися до непередбачуваних ситуацій. Місцеве виробництво та споживання можуть зменшити залежність від глобальних ланцюгів постачання, сприяючи регіональній стійкості. Крім того, важливо поширювати фінансову грамотність та емоційну стійкість серед громадян і лідерів, щоб забезпечити обґрунтоване прийняття рішень.

Життя в гармонії з природою вимагає переосмислення економічних моделей. Потрібно переходити від лінійного виробництва до циркулярної економіки, яка сприяє переробці, мінімізації відходів і створенню довговічної продукції. Встановлення цін на вуглецеві викиди та інвестування цих коштів у відновлювану енергетику допоможе зменшити екологічне навантаження. Досягнення Цілей сталого розвитку, впровадження чистих технологій і врахування екологічних критеріїв у бізнесових та урядових рішеннях забезпечать довготривалу стійкість. Освіта громадськості про екологічні виклики та підтримка рухів за сталий розвиток мають стати пріоритетами.

Нарешті, необхідно зберігати природний капітал шляхом охорони біорізноманіття, збереження лісів і відновлення екосистем. Інтеграція цих підходів у всі аспекти економічної діяльності допоможе створити суспільство, де рівність, стійкість і турбота про природу стануть основними цінностями.

Цілі сталого розвитку (ЦСР), відомі також як Глобальні цілі – це ключові напрямки розвитку країн. Вони були ухвалені 25.09.2015 р. резолюцією Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року» (Transforming our world: the

2030 Agenda for Sustainable Development) на Саміті ООН зі сталого розвитку та набули чинності 1 січня 2016 року. ЦСР мають комплексний та неподільний характер і забезпечують зрівноваження трьох вимірів сталого розвитку: економічного, соціального та екологічного [1, с. 290].

У таблиці 2 нами представлено можливості застосування стоїчних ідей у подоланні викликів глобальної економічної нестабільності із досягненням відповідних Цілей сталого розвитку.

Таблиця 2

Можливості застосування стоїчних ідей у подоланні викликів глобальної економічної нестабільності із досягненням відповідних Цілей сталого розвитку

Виклики сучасної економіки	Цілі сталого розвитку	Стоїчні ідеї для розв'язання економічних проблем
Економічна нерівність	ЦСР 1: Подолання бідності ЦСР 5: Гендерна рівність ЦСР 10: Зменшення нерівності	Прийняття помірності та справедливості; фокус на внутрішньому добробуті, а не на матеріальних благах
Кліматичні зміни та екологічна криза	ЦСР 13: Боротьба зі зміною клімату ЦСР 14: Збереження морських екосистем ЦСР 15: Збереження екосистем суходолу	Усвідомлення неминучості змін, прийняття відповідальності за власний вплив на природу, життя відповідно до природного порядку
Безробіття та нестабільність ринку праці	ЦСР 4: Якісна освіта ЦСР 8: Гідна праця та економічне зростання	Стоїчне прийняття невизначеності, адаптація до змін, розвиток чеснот і навичок для нових можливостей
Надмірне споживання та боргова залежність	ЦСР 12: Відповідальне споживання і виробництво	Самоконтроль, уникнення надмірностей, життя згідно з реальними потребами, а не бажаннями
Корупція та неетична поведінка в бізнесі	ЦСР 16: Мир, справедливість та сильні інститути ЦСР 17: Партнерство заради стійкого розвитку	Принципи доброчесності, справедливості, слідування власним моральним принципам, незалежно від обставин
Технологічні виклики (автоматизація, штучний інтелект)	ЦСР 9: Індустріалізація, інновації та інфраструктура ЦСР 11: Сталий розвиток міст та спільнот	Гнучкість мислення, навчання новому, прийняття змін як частини природного ходу речей на глобальному і локальному рівнях
Дефіцит ресурсів та продовольча криза	ЦСР 2: Подолання голоду ЦСР 6: Чиста вода та санітарія ЦСР 7: Відновлювана енергія	Усвідомлення простоти та достатності, ефективне використання ресурсів та енергозберігаючих технологій, уникнення марнотратства
Психологічний тиск та стрес через економічні виклики	ЦСР 3: Міцне здоров'я та благополуччя	Стоїчне розрізнення між тим, що в нашій владі не так, а що є позитивним; фокус на внутрішньому стані замість зовнішніх обставин

Джерело: Розробка автора на основі [2]

Отже, запровадження стоїчних принципів в економіці може призвести до

більш справедливих і стійких систем. Віддаючи пріоритет справедливості через прогресивне оподаткування та соціальні програми, сприяючи стійкості та здатності протистояти кризам, а також враховуючи екологічні міркування в процесі прийняття рішень, політики та бізнес можуть створити більш гармонійні відносини між людством і світом. Ці дії не лише вирішують негайні виклики, але й забезпечують стабільне та квітуче майбутнє для прийдешніх поколінь.

Література:

1. Пугаченко О.Б., Гредякін О.М. Цілі сталого розвитку: ретроспектива, передумови прийняття, склад і суть. *Здоров'я і суспільство в умовах війни: збірник наукових статей*. Кропивницький: ЦІРОЛ, 2022. С. 290-294.
2. Цілі сталого розвитку. United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 28.03.2025)
3. Modi R. (2023). Embracing Stoic Wisdom in Economics: Cultivating Resilience and Ethical Practices. URL: <https://surl.li/rwcghp> (дата звернення: 28.03.2025)
4. Rathmann C. (2018). The Stoic Capitalist: Can We Pursue Both Virtue and Profit? URL: <https://www.linkedin.com/pulse/stoic-capitalist-can-we-pursue-both-virtue-profit-charles-rathmann/> (дата звернення: 28.03.2025)
5. Saravanan D., Karani N. (2024). Stoic Economics: A Theoretical Examination of a Shift in Consumer Philosophy towards Stoicism. *Journal of Economics Finance and Accounting Studies*. № 6 (5) P. 66-72.

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙ БУХГАЛТЕРА, АУДИТОРА, ЕКОНОМІСТА, ФІНАНСИСТА В ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

УДК 657.6

Кулик В'ячеслав

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Жосан Євген

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Фоміна Тетяна, к.е.н, доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

АУДИТОРСЬКИЙ СУПРОВІД, ЯК ФОРМА СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ СУБ'ЄКТАМИ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАМОВНИКАМИ

Визначення поняття «аудиторський супровід» законодавчо не закріплено. Проте, Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» визначено, що «аудиторські послуги – аудит, огляд фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, виконання завдань з іншого надання впевненості та інші професійні послуги, що надаються суб'єктами аудиторської діяльності відповідно до міжнародних стандартів аудиту, стандартів аудиту Великої Британії або Сполучених Штатів Америки» [7]. Виходячи із законодавчого формулювання поняття «аудиторські послуги», аудиторський супровід можна віднести до інших професійних послуг, що надаються суб'єктами аудиторської діяльності. Поряд з цим, вивчаючи офіційні сайти надавачів аудиторських послуг, зміст аудиторського супроводу трактується по-різному. Так, у таблиці 1 нами узагальнено трактування аудиторського супроводу у контексті презентації суб'єктами аудиторської діяльності своїх послуг.

Як підтверджує згрупована у таблиці 1 інформація, аудиторський супровід здійснюється більшістю суб'єктів аудиторської діяльності в Україні. При цьому, зміст аудиторського супроводу має майже однакову інтерпретацію. На нашу думку, аудиторський супровід відрізняється від інших послуг, що можуть надаватись суб'єктами аудиторської діяльності, ознакою довгострокового співробітництва на постійній основі згідно з умовами договору, тобто це – форма співробітництва, а не окремий вид аудиторської послуги.

Таблиця 1

Зміст поняття «аудиторський супровід» на офіційних сайтах деяких суб'єктів аудиторської діяльності України

Назва суб'єкта аудиторської діяльності	Виділення аудиторського супроводу як окремої послуги	Зміст аудиторського супроводу
Приватна аудиторська фірма «Міжрегіональна аудиторська служба»	Виділяється у складі супутніх аудиторських послуг	«щомісячний або щоквартальний аудиторський контроль над станом бухгалтерського та податкового обліку суб'єкта господарювання та над роботою головного бухгалтера» [6]
Компанія «Актив-Аудит»	Виділяється у складі аудиторських послуг	«комплексний аудиторський супровід, що включає аудит фінансової звітності, консультаційне обслуговування з питань фінансово-господарської діяльності, в тому числі: вирішення спірних методологічних питань в області постановки і ведення бухгалтерського і податкового обліку, оптимізація документообігу і оподаткування» [3]
Компанія «CREDO audit & consulting»	Виділяється у складі аудиторських послуг	«Аудиторський супровід діяльності передбачає безперервне співробітництво і взаємодію наших фахівців із замовником, яке дозволяє в оперативному режимі вирішувати всі необхідні питання в області бухгалтерського, податкового, управлінського та кадрового обліку та вирішення інших питань фінансово-правового характеру. Фахівці аудиторської компанії щомісячно та щоквартально проводять аудиторські перевірки стану бухгалтерського обліку та звітності і за її результатами представляють звіт про фактичні результати, опис виконаної роботи, за наявності – опис встановлених помилок, порушень законодавства та роз'яснення і рекомендації щодо їх виправлення» [4]
Група компаній «СОВА»	Виділяється у складі інших аудиторських послуг	Аудиторський супровід передбачає «перевірку правильності відображення всіх первинних документів, що стосуються господарської діяльності підприємства у бухгалтерському та податковому обліку і звітності, а також постійну консультаційну підтримку компанії-клієнта з усіх питань ведення бухгалтерського та податкового обліку з підготовкою рекомендацій щодо їх оптимізації» [1]
Компанія «Ажур-Аудит»	Виділяється у складі аудиторських послуг	«Включає консультування з обліку та оподаткування. Проводяться поточні перевірки підприємства щомісяця або щокварталу. Дозволяє виявляти проблеми і помилки своєчасно, до подачі звітності в контролюючі органи» [2]
Компанія «Факторія»	Виділяється у складі аудиторського	Аудиторський супровід – це форма співпраці між фахівцями з аудиту. Компанія виступає зовнішнім податковим консультантом та аудитором вашої

Назва суб'єкта аудиторської діяльності	Виділення аудиторського супроводу як окремої послуги	Зміст аудиторського супроводу
	абонентського обслуговування	компанії. Відбувається консультування з питань оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності, а також надається постійна підтримка внутрішнім аудиторам і бухгалтерії компанії. Податкові консультанти допомагають бухгалтеру, бухгалтерії та внутрішнім аудиторам компанії оптимізувати податкове навантаження та розробити оптимальне податкове планування. Перевага такої підтримки перед разовим консультуванням полягає в тому, що послуга надається на постійній основі, а аудитори знайомі з особливостями діяльності, структурою та компетенціями підрозділів підприємства [4].

Аудиторський супровід – це комплексна послуга з консультаційної та контрольно-перевірочної підтримки замовника, направлена на забезпечення фінансової прозорості, відповідності законодавчим нормам та оптимізації фінансової діяльності.

Узагальнюючи практику роботи суб'єктів аудиторської діяльності України, аудиторський супровід може включати в себе перевірку бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, консультації з податкового законодавства, супровід при перевірках контролюючих органів, консультування щодо змін у законодавстві, оцінку фінансових ризиків тощо, а також надання неаудиторських послуг. Позитивними сторонами аудиторського супроводу є створення постійного контакту і підтримки, гнучкість та адаптація до потреб замовника, зовнішня професійна оцінка господарських процесів та явищ, підвищення довіри та прозорості з боку інвесторів, партнерів та контролюючих органів.

Література:

1. Офіційний сайт Групи компаній «COBA». URL: <https://www.sova.ua/ua/> (дата звернення: 27.03.2025)
2. Офіційний сайт Компанії «Ажур-Аудит». URL: <https://www.ajuraudit.com.ua/uk/> (дата звернення: 26.03.2025)
3. Офіційний сайт Компанії «АКТИВ-АУДИТ». URL: <https://active-audit.com.ua> (дата звернення: 27.03.2025)
4. Офіційний сайт компанії «Факторія Київ». URL: <https://faktoria.kiev.ua/uk/partners-uk/> (дата звернення: 27.03.2025)
5. Офіційний сайт Компанія «CREDO audit & consulting». URL: <https://www.credo.com.ua/about/> (дата звернення: 27.03.2025)
6. Офіційний сайт приватної аудиторської фірми «Міжрегіональна аудиторська служба». URL: <https://www.mas-audit.com.ua/services/add-audit/27.03.2025> (дата звернення: 26.03.2025)
7. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 26.03.2025)

*Шийка Оксана*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»Північний кампус Львівського національного університету ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького

м. Дубляни, Україна

*Науковий керівник:*Андрушко Руслана, к.е.н., доц.,
доцент кафедри обліку і оподаткування**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМИ MASTER:
БУХГАЛТЕРІЯ В МАЛОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСІ**

Сьогодні в Україні функціонує близько 10-ти різних програмних забезпечень, які дозволяють автоматизувати облікові процеси у бізнесі. Малий та середній бізнес обирає різні варіанти залежно від можливості підтримки, знань та досвіду бухгалтера, вартості обслуговування, функціонального забезпечення.

У сучасних умовах розвитку підприємництва в Україні особливого значення набуває ефективна організація бухгалтерського обліку на малих та середніх підприємствах. Вона дозволяє зберігати дані про фінансові операції, нарахування податків, зарплати, облік товарів, послуг і багато іншого. Це також включає створення та подачу податкових декларацій, ведення бухгалтерських книг, формування звітів для контролюючих органів. Завдяки такому інструменту можна значно спростити бухгалтерську роботу, знизити ризик помилок і заощадити час [1].

Зокрема, важливими є особливості застосування спрощених методів обліку, оподаткування та новітніх підходів до фінансового управління малими підприємствами в Україні.

На даний час Master: Бухгалтерія є інструментом, який став популярним серед українських підприємців завдяки простоті, доступності та відповідності реальним потребам малого і середнього бізнесу. Програма призначена для ведення бухгалтерського обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу, а також бюджетних установ. Перевагами програми є:

- необмежена кількість юридичних та фізичних осіб в одній програмі;
- інтерфейси українською та англійською мовами;
- підтримка всіх систем оподаткування;
- автоматичне формування фінансової та податкової звітності [2].

Таблиця 1. Переваги Master: Бухгалтерії в малому та середньому бізнесі

Назва	Поняття
1. Призначення та загальна характеристика	Дозволяє підприємствам вести повний цикл бухгалтерського та податкового обліку відповідно до українського законодавства. Програма розроблена з урахуванням специфіки складності.

2. Простота використання	Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс. Підприємці та бухгалтери можуть швидко освоїти систему без тривалого навчання.
3. Переваги для малого бізнесу	доступна ціна ліцензії; мінімальні вимоги до технічного забезпечення; можливість самостійного ведення обліку; швидке впровадження без ІТ- фахівців; необхідний мінімум функцій.
4. Переваги для середнього бізнесу	підтримка кількох відділень; гнучка система доступу; інтеграція з банківськими сервісами, 1С, Excel; підтримка великої кількості документів.
5. Обмеження та ризики використання	наявність лише базової адаптації; відсутність CRM чи управлінського обліку; обмежена інтеграція з хмарними сервісами; залежність від регулярного оновлення.

Отже, бухгалтер повинен не лише точно вести облік і звітність, а й допомагати бізнесу вижити — раціонально розподіляти ресурси, контролювати витрати, своєчасно реагувати на зміни у податковому законодавстві та підтримувати фінансову прозорість.

Його професіоналізм допомагає зберегти робочі місця, забезпечити безперервність роботи і сприяти відновленню економіки країни в складний період. Master: Бухгалтерія — це оптимальний вибір для малого та середнього бізнесу, який прагне вести точний облік без надмірних витрат. Програма проста у використанні, доступна та ефективна, а її функціональність повністю задовольняє базові потреби українських підприємців. Попри певні обмеження, вона забезпечує надійний облік і допомагає підприємству залишатися в правовому полі та ефективно управляти ресурсами [3].

Література:

1. Офіційний сайт компанії Master: – інформація про функціонал програми, технічні характеристики, оновлення та вартість.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV.
3. Довбуш А., Давидовська Г. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. Інноваційна економіка, №5-6, 2020.

СЕКЦІЯ 3. ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКИ ПРО БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ОБЛІКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ПРАКТИКИ

УДК 657

Андрейченко Катерина

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Баранік Артур

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Лисенко Алла, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність функціонування підприємства значною мірою обумовлюється якістю управлінських рішень, які приймаються його керівництвом. Результативність таких рішень залежить від якості інформаційного забезпечення, основою якого на підприємстві виступає бухгалтерський облік. Його основною функцією є формування релевантних інформаційних потоків з метою задоволення потреб користувачів.

Бухгалтерський облік доцільно розглядати не тільки як інструмент інформаційного забезпечення, а і як складову багаторівневої системи, кожен з елементів якої справляє значний вплив на ефективність управлінського процесу. Водночас питання щодо вмісту складових системи бухгалтерського обліку є предметом наукових дискусій, що зумовлює необхідність подальшого теоретичного уточнення та практичного осмислення даного аспекту.

Ведення бухгалтерського обліку є обов'язковою умовою функціонування підприємства. Його основне призначення полягає у безперервному процесі збору, реєстрації, узагальнення інформації про господарську діяльність підприємства, її збереження та подальше використання з метою прийняття рішень. Отже, у системі управління підприємством бухгалтерський облік, насамперед, виконує інформаційну функцію, яка забезпечує обґрунтованість управлінських дій, сприяє досягненню цілей господарської діяльності.

Динамічні зміни середовища, підвищення рівня складності інформаційних потоків, а також адаптація системи обліку до вимог чинних стандартів спричинили потребу в упровадженні ефективних механізмів контролю, оцінювання й удосконалення функціонування облікової системи. Дієвим

інструментом у забезпеченні ефективності функціонування системи обліку виступає внутрішній аудит, адже його застосування сприяє своєчасному виявленню й усуненню порушень, зниженню можливостей виникнення помилок, формуванню обґрунтованих управлінських рішень.

«В умовах застосування в Україні міжнародних стандартів аудиту загальні аспекти розвитку його методології, організації, регулювання постійно знаходяться в центрі уваги як науковців, так і практиків» [1, с. 148]. При цьому доцільно враховувати, що внутрішній аудит не лише ідентифікує проблемні аспекти функціонування облікової системи, але й надає управлінському персоналу рекомендації щодо підвищення ефективності її елементів. В узагальненому форматі методика проведення внутрішнього аудиту містить такі ключові компоненти: формулювання мети, визначення завдань, об'єкта, предмета дослідження; підбір методів (способів) дослідження з формуванням інформаційної бази; здійснення розрахунково-перевірочних процедур; узагальнення результатів та формулювання висновків [2, с. 134].

У широкому тлумаченні внутрішній аудит прийнято розглядати як різновид внутрішнього контролю, організація якого на підприємстві регламентується внутрішніми нормативними актами. Внутрішній аудит забезпечує системний та послідовний підхід до організації корпоративного управління. Сфера його дії охоплює аспекти, що мають фундаментальне значення для забезпечення стійкого розвитку та ефективного функціонування підприємства. На відміну від зовнішнього аудиту, який переважно зосереджується на показниках фінансової звітності та оцінці ризиків, внутрішній аудит охоплює значно ширше коло питань, включаючи репутаційні ризики, ефективність використання ресурсів, оцінку перспектив.

Згідно з МСА 610, основною метою діяльності внутрішніх аудиторів є забезпечення діяльності з надання впевненості та здійснення консультацій, спрямованих на оцінювання системи внутрішнього контролю та ризиків, підвищення ефективності управління підприємством. При цьому конкретні цілі й обсяги діяльності, рівні відповідальності, організаційний статус, повноваження та підзвітність внутрішніх аудиторів можуть істотно варіюватися залежно від масштабів діяльності та організаційної структури підприємства, а також від потреб управлінського персоналу [3, с. 597-615].

Створення відділу внутрішнього аудиту є особливо актуальним для великих підприємств із розгалуженою структурою, значною кількістю підрозділів, де ускладнюється доступ керівництва до своєчасної й достовірної інформації. Водночас дедалі частіше потребу у внутрішньому аудиті відчувають малі та середні підприємства, що зумовлено змінами нормативно-правової бази, ускладненням економічних процесів, необхідністю обробки значного обсягу інформації в процесі управління.

Внутрішній аудит відіграє важливу інформаційно-консультаційну роль на різних етапах управління підприємством. У процесі його здійснення досліджуються інформаційні потоки, генеровані в системі бухгалтерського обліку. Через забезпечення керівництва підприємства релевантною, своєчасною та достатньою інформацією проміжного і підсумкового характеру внутрішній

аудит сприяє ухваленню обґрунтованих рішень та здійсненню оперативного коригування попередніх управлінських дій. При цьому в межах системи бухгалтерського обліку виокремлюються відповідні об'єкти аудиту (елементи облікової системи) та його завдання.

Відносно до системи бухгалтерського обліку ефективність можна визначити за співвідношенням витрат на його організацію та ведення до економічного ефекту, який забезпечується внаслідок практичного використання облікової інформації. Однак застосування такого підходу є проблематичним, адже ефективність функціонування системи обліку не завжди можна адекватно відобразити лише з використанням кількісних показників. У цьому контексті доцільним є включення також якісних характеристик та параметрів, таких як зрозумілість та повнота дотримання методології ведення обліку; компетентність працівників, які займаються веденням обліку та формуванням звітності і т. ін.

В аспекті оцінювання ефективності системи бухгалтерського обліку основними завданнями внутрішнього аудиту є: аналіз системи облікових регламентів на предмет їхньої відповідності законодавству, внутрішнім документам підприємства; оцінка організаційного рівня побудови системи ведення бухгалтерського обліку; перевірка відповідності кваліфікаційного рівня облікових працівників займаним посадам; експертиза методологічного, організаційного та технічного аспектів ведення обліку; перевірка достовірності відображення в обліку ресурсів, витрат, доходів, фінансових результатів; експертиза облікових документів; аналіз якості обліково-аналітичних інформаційних потоків і рівня інформаційної безпеки; контроль за дотриманням трудової, податкової, розрахунково-платіжної дисципліни; оцінка повноти та релевантності облікової інформації; консультування керівництва з питань організації облікових процесів та змін у законодавстві; розробка пропозицій з удосконалення облікової політики, системи внутрішнього контролю, розрахункових процедур; підготовка рекомендацій щодо підвищення якості ведення обліку; організація підготовчих заходів щодо проведення зовнішнього аудиту, а також податкових перевірок, інших перевірок відповідними контролюючими органами.

Тісна взаємодія служби внутрішнього аудиту з обліковим апаратом та іншими підрозділами підприємства сприяє якісному виконанню функцій контролю з урахуванням інтересів власників, забезпечує підвищення ефективності діяльності підприємства.

Література:

1. Lysenko, A., & Akimov, S. (2024). Теоретико-методичні основи застосування аналітичних процедур в аудиті фінансово-господарської діяльності аграрних формувань. *Economics and Region (Економіка і регіон)*, 3(94), с. 148-156. URL: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.3\(94\).3492](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.3(94).3492).
2. Лисенко А.М., Акімов С.С., Чадай Ю.В. Методологія, методика, метод: сутність понять та особливості їх прояву у сфері податкового планування, аналізу та аудиту. *Наукові праці МАУП. Економічні науки*. Київ: МАУП, 2023. Вип. 3(70). С. 129-136. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/economics/article/view/2645>.

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2020 р. Ч. 1. URL: https://mof.gov.ua/uk/international_quality_control_standards_quality_management_audit_review_other_assurance_and_related_services-779.

УДК 657

Волошин Максим

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Смірнова Надія, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ

Актуальність дослідження особливостей формування облікової політики для потреб управління зумовлена необхідністю адаптації підприємств до умов сучасної економіки, що стрімко трансформується, зокрема внаслідок повномасштабної війни в Україні. Збройна агресія російської федерації не лише спричинила глибокі соціально-економічні потрясіння, але й змусила підприємства шукати нові шляхи ведення бізнесу в умовах невизначеності, нестабільності та ризиків. У таких обставинах формування ефективної облікової політики набуває особливої значення, оскільки вона стає інструментом не лише управлінського контролю, але й забезпечення фінансової стійкості підприємства. У процесі глобалізації та євроінтеграції України, а також в умовах відновлення після воєнних руйнувань, виникає потреба у впровадженні нових підходів до організації бухгалтерського обліку, які враховують як національні, так і міжнародні стандарти. Зростає значення прозорості фінансової інформації, адаптації до міжнародних стандартів фінансової звітності, а також використання облікової політики як інструменту антикризового управління.

В умовах сучасного економічного середовища, що характеризується високим рівнем конкуренції та нестабільності, ефективність управлінських рішень стає ключовим фактором успіху підприємств. Особливо це актуально в період воєнного стану, коли підприємства стикаються з порушенням логістичних ланцюгів, нестачею ресурсів, змінами у законодавчому полі та необхідністю оперативного прийняття стратегічних рішень в умовах невизначеності. Облікова політика як інструмент формування інформаційного забезпечення процесу управління набуває особливого значення, оскільки саме вона визначає підходи до ведення обліку, формування фінансової звітності та адаптації облікової системи до нових умов господарювання. Від ефективності формування облікової політики залежить достовірність даних, які використовуються для аналізу,

планування та прогнозування, що, у свою чергу, впливає на здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища, зберігати конкурентоспроможність та забезпечувати сталий розвиток навіть у кризових умовах [4].

Цифровізація економіки створює нові можливості для вдосконалення облікової політики. Сучасні цифрові інструменти, такі як автоматизовані облікові системи, хмарні технології, аналітика великих даних та штучний інтелект, дозволяють оперативно обробляти великі обсяги інформації, знижувати ризики людського фактору та підвищувати точність і прозорість облікових процесів. Інтеграція цих рішень в облікову політику підприємства сприяє більш гнучкому реагуванню на зміни у зовнішньому середовищі, оперативному прийняттю управлінських рішень та забезпеченню конкурентоспроможності на ринку [1].

Недостатня теоретична розробленість питань формування облікової політики саме для потреб управління також підкреслює актуальність обраної теми. У науковій літературі переважає акцент на розробці облікової політики в контексті фінансового обліку, що пов'язано з необхідністю дотримання вимог національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, формуванням звітності для зовнішніх користувачів та забезпеченням прозорості діяльності підприємства. Водночас питання формування облікової політики з урахуванням потреб внутрішнього управління, орієнтованої на підтримку стратегічних і тактичних управлінських рішень, залишаються поза достатньою увагою дослідників. Це призводить до існування теоретичних і методологічних прогалин у частині адаптації облікових підходів до специфіки управлінської діяльності підприємств, особливо в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Адаптація облікової політики до галузевих особливостей підприємства стає критично важливою в умовах посилення конкуренції та стрімких змін у зовнішньому середовищі. Оскільки кожна галузь характеризується унікальними умовами господарювання, структурами витрат, циклічністю виробництва, рівнем технологічної складності та регуляторними вимогами, застосування універсальних підходів до формування облікової політики не завжди є ефективним. Зокрема, підприємства промислового сектора мають потребу в деталізованому обліку витрат на виробництво, аграрні компанії — у сезонному розподілі доходів і витрат, а підприємства сфери послуг — у точному відображенні витрат на персонал і операційні послуги. Тому адаптація облікової політики до цих особливостей дозволяє не лише забезпечити релевантність управлінської інформації, але й підвищити її аналітичну цінність для прийняття ефективних рішень [3].

Зростання ролі нефінансових показників у системі оцінки ефективності підприємств суттєво впливає на формування облікової політики. Сучасні компанії вже не можуть обмежуватись лише фінансовими результатами, оскільки інвестори та споживачі звертають увагу на соціальну відповідальність бізнесу. Облікова політика повинна включати методи обліку та оцінки таких показників як вплив на навколишнє середовище, використання ресурсів, умови

праці співробітників, взаємодія з місцевими громадами та етичні практики ведення бізнесу. Важливими є показники різноманітності персоналу, безпеки праці, навчання працівників та залучення їх до прийняття рішень. Включення цих нефінансових показників до облікової політики дозволяє створити повнішу картину діяльності підприємства, підвищити довіру інвесторів та забезпечити довгострокову стійкість бізнесу [2].

Отже, формування облікової політики для потреб управління є надзвичайно актуальним питанням у сучасних економічних реаліях, особливо в умовах повномасштабної війни в Україні, яка зумовила необхідність адаптації підприємств до високого рівня невизначеності та нестабільності. Ефективна облікова політика стає не лише інструментом управлінського контролю, але й засобом забезпечення фінансової стійкості, особливо коли підприємства стикаються з порушенням логістичних ланцюгів, нестачею ресурсів та необхідністю оперативного прийняття стратегічних рішень. Цифровізація економіки відкриває нові можливості для вдосконалення облікової політики через інтеграцію автоматизованих систем, хмарних технологій та аналітики великих даних, що сприяє гнучкому реагуванню на зміни у зовнішньому середовищі. Водночас недостатня теоретична розробленість питань формування облікової політики для потреб управління, необхідність адаптації до галузевих особливостей підприємств та зростаюча роль нефінансових показників у системі оцінки ефективності діяльності підкреслюють важливість комплексного підходу до формування облікової політики, яка враховує не лише фінансові результати, але й соціальну відповідальність, екологічність виробництва та інші аспекти, що в сукупності забезпечують повнішу картину діяльності підприємства та його довгострокову стійкість.

Література

1. Грабчук І. Л., Ляхович Г. І., Вакун О. В. Формування облікової політики підприємства в умовах цифровізації. *Ефективна економіка*, 2021, №8. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/870019ce-2ad2-4f8d-9bc6-a24855770c78/content>
2. Матеріали конференції «Трансформація обліку та звітності в умовах соціальної відповідальності бізнесу». Київський національний торговельно-економічний університет, 2023. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49177/1/O_Yurchenko_%20et_TOZ_2024_FEU.pdf
3. Юрченко О. Облік РРО-виручки: новації для бізнесу в умовах війни. Трансформація обліку та звітності в умовах соціально-економічних викликів : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 берез. 2024 р.) / відп. ред. О. В. Фоміна. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2024. 452 с. С. 121-124. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49177/1/O_Yurchenko_%20et_TOZ_2024_FEU.pdf
4. Югас Е. Ф., Лалакулич М. Ю., Рибакowa Л. П. Облікова політика підприємства в умовах війни. URL: <https://knote.edu.ua/file/MzEyMQ==/cd2a95d3dcc54b6aa53faffffa7b9394.pdf>

УДК 657.47:631.11

Дерешева Вікторія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник:

Потриваєва Наталя, д.е.н., проф.,
професорка кафедри обліку і оподаткування,

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Організаційно-методичне забезпечення обліку фінансових результатів в аграрних підприємствах є одним із найважливіших аспектів їхньої діяльності, оскільки воно забезпечує достовірність, прозорість і відповідність фінансової звітності нормативним вимогам. Аграрний сектор України має унікальні особливості, такі як сезонність виробництва, залежність від природно-кліматичних умов, тривалі виробничі цикли та специфіка оцінки біологічних активів. Усе це створює складнощі для організації обліку фінансових результатів, що потребує чітко структурованої системи, яка поєднує теоретичні засади, практичний досвід і сучасні технології. Дослідження цієї теми дозволяє не лише оцінити сучасний стан облікових процесів, але й визначити перспективи їхнього вдосконалення в умовах глобалізації та цифровізації. Біологічні особливості виробництва неодмінно впливають на момент визнання доходу та оцінку виручки при веденні обліку доходів від реалізації сільськогосподарської продукції [1].

Організаційно-методичне забезпечення передбачає створення структурованої системи документообігу, яка включає первинні документи (акти приймання-передачі, накладні, договори), реєстри бухгалтерського обліку (журнали-ордери, відомості) та фінансову звітність (звіт про фінансові результати, баланс). Вірне визначення моменту визнання доходу залежить від передачі ризиків і вигоди покупцеві, а також від достовірного оцінювання виручки [1]. У сільському господарстві це може бути момент збирання врожаю, передачі продукції на склад або її реалізації на ринку. Важливим аспектом є оцінка біологічних активів за справедливою вартістю відповідно до МСФЗ 41 «Сільське господарство», що вимагає професійного судження бухгалтера та використання спеціалізованих методик. Наприклад, оцінка справедливої вартості незрілого врожаю чи молодняка тварин залежить від ринкових цін, витрат на вирощування та прогнозованої урожайності культур.

Ще однією особливістю є облік витрат, які в аграрному секторі мають значну частку умовно-постійних витрат (наприклад, амортизація техніки, оренда землі). Це ускладнює калькуляцію собівартості продукції, адже витрати розподіляються на тривалий період. Для забезпечення достовірності обліку

необхідно чітко класифікувати витрати за видами діяльності (рослинництво, тваринництво, переробка) та етапами виробництва (посів, догляд, збирання). Такий підхід дозволяє точно визначити фінансовий результат по кожному виду продукції, що є основою для прийняття управлінських рішень.

Практика обліку фінансових результатів в аграрних підприємствах України демонструє значну різноманітність підходів залежно від розміру та організаційно-правової форми підприємства. Малі фермерські господарства, які становлять понад 70% суб'єктів аграрного бізнесу, часто стикаються з обмеженим доступом до сучасних облікових систем і кваліфікованих фахівців [2]. Це призводить до спрощення облікових процедур, використання паперових журналів і відсутності аналітичного обліку. Такі підприємства часто застосовують спрощену систему оподаткування, що знижує вимоги до бухгалтерського обліку, але обмежує можливості для аналізу фінансових результатів і планування діяльності. Наприклад, фермерське господарство може вести облік доходів і витрат у загальному вигляді, не розподіляючи витрати за культурами чи видами діяльності, що ускладнює оцінку рентабельності.

На противагу цьому, великі агрохолдинги активно впроваджують автоматизовані системи управління, такі як ERP-системи (SAP, Oracle, 1C), які дозволяють інтегрувати облік фінансових результатів із іншими бізнес-процесами, такими як логістика, маркетинг і планування виробництва. ERP-рішення забезпечують прозорість руху ресурсів, автоматизацію розрахунків собівартості та можливість формування звітності у реальному часі. ERP-системи мають значний потенціал у сфері управління ресурсами малих і середніх аграрних підприємств, оскільки сприяють підвищенню ефективності облікових процесів, адаптації до ринкових змін та зниженню впливу людського фактора на формування фінансових результатів [3].

Ефективність обліку фінансових результатів безпосередньо залежить й від якості первинної документації. Наприклад, неточності в актах приймання-передачі врожаю чи неправильне оформлення договорів із покупцями можуть призвести до помилок у визнанні доходу. Для вирішення цієї проблеми великі підприємства впроваджують електронний документообіг, який дозволяє автоматизувати створення та обробку первинних документів. Такі системи також інтегруються з державними реєстрами, що полегшує подання звітності та зменшує ризик штрафів за невідповідність вимогам законодавства.

Незважаючи на наявність окремих позитивних прикладів та технологічних рішень, організаційно-методичне забезпечення обліку фінансових результатів в аграрних підприємствах стикається з низкою проблем. По-перше, це низький рівень автоматизації в малих і середніх господарствах. Обмежений доступ до технологій і фінансів стримує впровадження сучасних облікових систем, що знижує конкурентоспроможність таких підприємств [2]. По-друге, нестача кваліфікованих кадрів залишається критичною проблемою, особливо в сільській місцевості, де доступ до освіти та професійного розвитку обмежений. По-третє, перехід на МСФЗ створює додаткові виклики. Хоча МСФЗ 41 «Сільське господарство» забезпечує більш точну оцінку біологічних активів, його застосування вимагає глибоких знань і значних витрат на аудит і консультаційні

послуги. Для малих підприємств це може бути економічно не вигідним, що призводить до збереження спрощених методик обліку.

Перспективи вдосконалення організаційно-методичного забезпечення обліку фінансових результатів в аграрних підприємствах тісно пов'язані з цифровізацією управлінських процесів та адаптацією до вимог ринку. Одним із важливих напрямів є впровадження ERP- та TMS-систем, які сприяють автоматизації бізнес-процесів, підвищенню прозорості фінансових операцій та інтеграції інформаційних потоків між обліковими та логістичними функціями підприємства [4]. Це дозволяє забезпечити більш точне планування, ефективне управління витратами та своєчасне формування звітності. Однак реалізація таких рішень потребує достатньої інфраструктурної бази, інвестицій та наявності кваліфікованих кадрів, що залишається викликом для малих та середніх господарств. Крім того, гармонізація облікової політики з вимогами МСФЗ, зокрема МСФЗ 41, відкриває нові можливості для залучення інвестицій, підвищення довіри з боку партнерів і покращення позицій на міжнародному ринку.

Отже, організаційно-методичне забезпечення обліку фінансових результатів в аграрних підприємствах є складним процесом, який вимагає врахування специфіки сільськогосподарського виробництва, таких як сезонність, біологічні особливості та залежність від природних факторів. Впровадження інформаційних систем дозволяє автоматизувати облік та підвищити точність фінансових результатів.

Література:

1. Потриваєва Н. В., Христенко О. О., Гавалешко К. О. Особливості формування та обліку доходу від реалізації сільськогосподарської продукції: теоретичний аспект. Глобальні і національні проблеми економіки, 2017. Випуск 18, 556–561. URL: <https://surl.li/fqzdsn>
2. Sadovska K., Babich I., Nahirska K. Організація обліку і оподаткування у фермерських господарствах в контексті професійного бухгалтерського судження. Accounting and Finance, 2019. (4(86)), 45–53. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4\(86\)-45-53](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4(86)-45-53)
3. Песцов В. В. ERP-системи в управлінні ресурсами малих і середніх аграрних підприємств: сутність, функції та переваги. Економіка та суспільство, 2024, № 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-147>
4. Почтовюк А. Б., Хоменко М. М., Семеніхіна В. В., Заїка К. О. Функціонування логістичних інформаційних систем в умовах діджиталізації. Ефективна економіка, 2022. №11. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.11.2>

УДК 657.411:004

Калашников Іван

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник:

Потриваєва Наталя, д.е.н., проф.,
професорка кафедри обліку і оподаткування

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Облік запасів є критично важливим елементом фінансового управління підприємством, оскільки він безпосередньо впливає на ліквідність, рентабельність та загальну ефективність бізнесу. Запаси складають значну частину активів підприємства і можуть визначати його конкурентоспроможність на ринку. Неправильний облік запасів може призвести до перевищення витрат, нестачі товарів або сировини, а також до втрати клієнтів через незадоволений попит. Тому ведення точного та своєчасного обліку запасів є необхідною умовою для забезпечення стабільності та розвитку підприємства.

У сучасному світі технології суттєво змінюють підходи до управління запасами. Автоматизовані системи обліку, такі як ERP-системи, зменшують людський фактор, підвищують точність даних і скорочують час на проведення інвентаризацій. Інновації, такі як RFID та Інтернет речей (IoT), дозволяють моніторити запаси в реальному часі, що сприяє оперативному реагуванню на зміни в попиті та оптимізації запасів. Крім того, аналітика даних і штучний інтелект відкривають нові можливості для прогнозування потреб у запасах та прийняття обґрунтованих управлінських рішень [1]. Отже, сучасні технології не лише підвищують ефективність обліку запасів, але й покращують загальні бізнес-процеси підприємства.

Запаси є активами, які підприємство утримує для подальшого використання в процесі виробництва або реалізації. Вони грають ключову роль в обліку та фінансовому управлінні, оскільки впливають на ліквідність і рентабельність компанії. Запаси можна класифікувати за різними ознаками, зокрема за стадією виробництва. Серед основних видів запасів виділяють сировину, напівфабрикати та готову продукцію. Сировина складається з матеріалів, які використовуються у виробничому процесі для виготовлення готової продукції, таких як метали, пластмаси та деревина. Напівфабрикати - це продукти, які пройшли часткову обробку і ще не готові до продажу, але можуть бути використані в подальшому виробництві. Готова продукція, в свою чергу, це товари, які пройшли всі етапи виробництва і готові до реалізації споживачам [2].

Облік запасів передбачає як фізичний, так і бухгалтерський облік, які забезпечують точність даних про запаси на підприємстві. Фізичний облік

включає фактичну перевірку наявності запасів на складі через регулярні інвентаризації, що дозволяє виявити невідповідності між фактичними даними та даними бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік полягає в документальному оформленні операцій з запасами та веденні їхнього обліку в бухгалтерських регістрах і фінансовій звітності. Він допомагає контролювати витрати на закупівлю та зберігання запасів, а також їхній рух [3].

Сучасні технології відіграють важливу роль в обліку запасів, суттєво змінюючи підходи до управління цими процесами. Одним із ключових напрямків є автоматизація, яка реалізується через впровадження ERP-систем (Enterprise Resource Planning). Ці системи інтегрують усі бізнес-процеси підприємства, включаючи управління запасами, що дозволяє автоматизувати облік і контролювати запаси в реальному часі. Завдяки цьому зменшується ймовірність помилок, пов'язаних із людським фактором, а також забезпечується доступ до актуальної інформації для прийняття рішень. Додатково, спеціалізоване програмне забезпечення для управління запасами надає можливість легко відстежувати рівні запасів, автоматизувати замовлення та оптимізувати складування, включаючи функції моніторингу термінів придатності та оцінки ефективності постачальників.

Наступним важливим аспектом є використання RFID-технологій (Radio Frequency Identification), які дозволяють автоматично ідентифікувати об'єкти за допомогою радіохвиль. Системи складаються з RFID-міток, що прикріплюються до товарів, і зчитувачів, які можуть зчитувати інформацію з міток на відстані. Це забезпечує швидке і точне відстеження руху запасів на складі. Переваги RFID включають високу точність даних, швидкість обробки інформації та зменшення потреби в ручному введенні даних, що в свою чергу знижує витрати на інвентаризацію та покращує контроль за запасами [4].

Крім того, Інтернет речей (IoT) відкриває нові можливості для моніторингу запасів у реальному часі. Підключаючи різноманітні пристрої до Інтернету, IoT дозволяє отримувати дані про рівень запасів та умови їх зберігання, такі як температура і вологість. Багато компаній успішно застосовують IoT для оптимізації управління запасами: роздрібні мережі використовують сенсори для моніторингу популярності товарів, що дозволяє оперативно реагувати на зміни попиту, а логістичні компанії — для контролю транспортування товарів.

Аналітика даних і штучний інтелект також відіграють важливу роль у сучасному обліку запасів. Сучасні аналітичні інструменти дозволяють підприємствам детально аналізувати дані про продажі та сезонність, що сприяє точнішому прогнозуванню потреб у запасах і плануванню закупівель. Штучний інтелект може аналізувати великі обсяги даних, виявляти закономірності та автоматизувати процес прийняття рішень, рекомендувати оптимальні рівні запасів і регулювати замовлення залежно від прогнозованого попиту [5].

Дослідження показало, що традиційні методи обліку запасів часто не відповідають вимогам сучасного бізнес-середовища. Виявлено, що впровадження новітніх технологій, таких як автоматизовані системи управління запасами, штучний інтелект та Інтернет речей (IoT), здатне значно підвищити точність обліку, зменшити витрати та оптимізувати процеси управління

запасами. Аналіз існуючих систем виявив їхні слабкі місця, зокрема недостатню інтеграцію даних і повільну реакцію на зміни в попиті. У зв'язку з цим, для удосконалення обліку запасів варто впровадити програмне забезпечення для автоматизації процесів, що дозволить зменшити помилки, викликані людським фактором. Крім того, інтеграція сенсорних технологій для моніторингу запасів у реальному часі забезпечить своєчасне оновлення даних та оперативне реагування на зміни. Використання аналітичних інструментів для прогнозування попиту і оптимізації запасів допоможе зменшити витрати на зберігання та уникнути надлишків. Не менш важливим є проведення регулярних тренінгів для співробітників щодо нових технологій і систем обліку запасів, що підвищить їхню ефективність у використанні сучасних інструментів. Перспективи розвитку обліку запасів у контексті нових технологій виглядають багатообіцяючими. У майбутньому очікується подальше впровадження новітніх технологій, таких як блокчейн, що може забезпечити прозорість і безпеку даних про запаси. Також, зросте використання штучного інтелекту для автоматизації процесів прийняття рішень, що дозволить підприємствам швидше адаптуватися до змінюваного ринку.

Отже, сучасні технології відкривають нові можливості для покращення обліку запасів, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності підприємств у глобальному масштабі.

Література:

1. Potryvaieva, N., Dubinina, M., Cheban, Yu., Syrtseva, S., & Luhova, O. Digitalisation of accounting of agricultural enterprises: National and international experience. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 2024(4), 41-53. <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/4.2024.41>
2. Запаси підприємства. *Головбух*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7704-zapasi-ta-h-klasifikatsiya> (дата звернення 06.04.2025).
3. Макаровська І. Особливості відображення в обліку запасів аграрними підприємствами. Молодь, наука, бізнес : матеріали всеукр. студ. інтернет-конф., (м. Миколаїв, 04-05 жовтня 2023 р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С 87-89.
4. RFID-технологія – що це, як працює, де використовується? URL: <https://www.imena.ua/blog/rfid-technology/> (дата звернення 06.04.2025).
5. Що таке Інтернет речей (IoT) та як він розвиває різні галузі. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-take-iot-tehnologiya-ta-yak-vona-vplyvaye-na-rizni-galuzi> (дата звернення 06.04.2025).

УДК: 657.37:631.15

Крижова Вікторія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Войчук Марія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Уманський національний університет
м. Умань, Україна

Науковий керівник:

Сирцева Світлана, к.е.н., доц.
доцент кафедри обліку і оподаткування

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗАПАСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Інвентаризація запасів є важливим елементом ефективного управління сільськогосподарськими підприємствами, оскільки дозволяє виявити розбіжності між фактичними та обліковими даними, запобігти втратам і забезпечити достовірність фінансової звітності.

В залежності від об'єктів інвентаризації можна виділити певні особливості в методиці та організації проведення кожного з них [1].

Умовно інвентаризацію запасів можна поділити на декілька етапів: підготовчий; інвентаризація; документальне оформлення результатів інвентаризації; бухгалтерський і податковий облік інвентаризаційних різниць.

Так, на підготовчому етапі сформована інвентаризаційна комісія має ознайомитись із внутрішніми нормативними документами, що регулюють питання проведення інвентаризації, роботи такої комісії, а також із зразками первинної документації, що використовуються для фіксації підсумків інвентаризації..

Основні правила, яких слід дотримуватись під час проведення інвентаризації запасів, є:

- запаси інвентаризують за місцями їх зберігання та окремо за матеріально відповідальними особами;
- наявність запасів під час інвентаризації визначається шляхом обов'язкового перерахування, зважування, обмірювання в присутності матеріально відповідальної особи;
- в ході проведення інвентаризації дані про запаси фіксуються в інвентаризаційних описах, до яких додаються оформлені розрахунки;
- якщо під час інвентаризації запаси надходять на склад, то на прибуткових документах матеріально відповідальна особа у присутності членів інвентаризаційної комісії має зробити позначку «Після інвентаризації»;

- якщо під час інвентаризації запаси відпускаються зі складу, то на видаткових документах, з дозволу керівника підприємства та головного бухгалтера, матеріально відповідальна особа у присутності членів інвентаризаційної комісії має зробити позначку «Після інвентаризації» із зазначенням дати опису, де будуть зазначені ці цінності, якщо вони не були включені до окремого опису.

Інвентаризацію сільськогосподарської продукції сільськогосподарські підприємства мають проводити не рідше рази на рік, але не раніше 1 жовтня, як правило, на 1 грудня. Наявність сільськогосподарської продукції на підприємстві перевіряють шляхом переважування та підрахунку.

Інвентаризація зерна передбачає:

1. Визначення фактичної кількості та якості зерна у всіх місцях його зберігання.

2. Перевірка відповідності реальної наявності зерна даним бухгалтерського обліку.

3. Виявлення причин надлишків, нестач або погіршення якості зерна, а також встановлення відповідальних осіб [2].

Процес інвентаризації зерна здійснюється методом суцільного переважування. Всі операції, пов'язані з надходженням, переміщенням та відпуском зерна у місцях його зберігання, повинні проводитися виключно у присутності членів інвентаризаційної комісії з моменту початку перевірки до завершення оформлення відповідної документації.

На прибуткових і видаткових документах, що фіксують рух зерна в період інвентаризації, матеріально відповідальна особа зобов'язана зробити відповідну відмітку «Після інвентаризації» із зазначенням дати інвентаризаційного опису..

Результати кожного зважування зерна необхідно фіксувати в відомостях зважування. У процесі інвентаризації комісія спочатку фіксує у відповідному описі фактичну кількість зерна, а після завершення перевірки, спільно з бухгалтером, вносить облікові дані. На підставі оформлених результатів зважування складається «Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей» у двох примірниках. У разі виявлення надлишків або нестачі зерна на підставі інвентаризаційних описів у бухгалтерії заповнюють у двох примірниках «Звіряльну відомість результатів інвентаризації товарно-матеріальних та інших цінностей».

Виявлені розбіжності між фактичною наявністю зерна та даними бухгалтерського обліку, зафіксовані у звіряльних відомостях, аналізуються інвентаризаційною комісією. Висновки щодо причин таких розбіжностей та пропозиції щодо їх усунення відображаються у протоколі комісії, який оформлюється після завершення інвентаризації та подається на розгляд і затвердження керівнику підприємства.

У разі виявлення зіпсованого зерна складається окремий акт у довільній формі, де зазначаються культура, обсяг, характер та причини псування.

У сільськогосподарських підприємствах бувають випадки втрати маси зерна у процесі його зберігання. Причиною цього є сорбційні процеси, зменшення сухих речовин під час дихання зерна, розпил у результаті

переміщення зернових мас у зерносклади тощо. З технологічної точки зору такі втрати зерна є природним убутком [2].

Проте, щоб відобразити його в бухгалтерського обліку, треба за допомогою інвентаризації: визначити фактичний розмір убутку його маси; пересвідчитись, що зменшення маси зерна перебуває в межах допустимих норм [3].

Відповідно до загальновстановленого порядку, процес списання природних втрат зерна регулюється галузевими нормативно-правовими актами, оскільки Податковий кодекс України не надає суб'єктам господарювання права самостійно визначати норми таких втрат.

Після того як заповнено всі інвентарні описи й механічну роботу з інвентаризації завершено, далі необхідно аналізувати результати інвентаризації та відобразити їх на рахунках бухгалтерського обліку.

З огляду на особливості аграрного виробництва, важливо вдосконалювати організаційні та методичні аспекти проведення інвентаризації для підвищення її точності, мінімізації помилок і оптимізації облікових процесів. Це передбачає застосування нових підходів до організації інвентаризаційного процесу, зокрема: використання сучасного програмного забезпечення та технологій зважування й сканування для точного обліку запасів; розробка детальних регламентів проведення інвентаризації, що включають покрокові інструкції та відповідальність учасників процесу; застосування нових підходів до моніторингу умов зберігання та виявлення причин нестач і псування запасів.

Таким чином, організація та методика проведення інвентаризації запасів у сільськогосподарських підприємствах є ключовим фактором забезпечення ефективного управління матеріальними ресурсами. Проведення інвентаризації згідно з встановленими вимогами та її автоматизація сприятиме підвищенню точності обліку, мінімізації фінансових ризиків і вдосконаленню системи внутрішнього контролю.

Література:

1. Грибовська Ю.М. Особливості інвентаризації зерна на сільськогосподарських підприємствах. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти*: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 30-31 березня 2017 р.). Дніпро : НМетАУ, 2017. С.32–37.
2. Круковська О.В. Удосконалення обліку, інвентаризації, та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємствах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 7. С. 58–61.
3. Макієвська М. Інвентаризуємо зерно. *uteka.ua*. 2019. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/agro-4-galuzevyi-buhgalterskyi-oblik-72-inventariziruemo-zerno>.

Орешко Ангеліна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник:

Потриваєва Наталя, д.е.н., проф.

професорка кафедри обліку і оподаткування

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ

Формування облікової політики є стратегічним завданням кожного підприємства, оскільки саме вона визначає правила, методи та процедури ведення бухгалтерського обліку відповідно до вимог національних стандартів (НП(С)БО), а за потреби – і міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Якісно сформована облікова політика сприяє підвищенню ефективності бухгалтерської служби та оптимізації прибутковості підприємства [1, с. 968-969]. Зокрема, щодо фінансових активів, політика має враховувати особливості визнання, оцінки, класифікації та переоцінки, а також визначення очікуваних кредитних збитків, курсових різниць та інші фактори, що впливають на достовірність звітності.

Згідно з п. 3 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів [2].

Фінансові активи охоплюють досить широкий спектр інструментів: грошові кошти та їх еквіваленти, дебіторську заборгованість, інвестиції, цінні папери, депозити, векселі тощо. До того ж дебіторська заборгованість належить до активів підприємства, які можуть бути конвертовані у майно, продукцію, результати робіт або послуг шляхом реалізації, передачі чи обміну. [3, с. 263]. Тому, при формуванні облікової політики слід враховувати всі можливі варіанти таких активів, їхні джерела походження, юридичний статус, терміни обігу та оцінку.

Зокрема, підприємство повинно визначити:

- критерії визнання фінансових активів у балансі;
- порядок первісної оцінки фінансових активів;
- принципи подальшої оцінки (за справедливою вартістю, амортизованою вартістю або собівартістю);
- методи амортизації дисконту чи премії;
- способи нарахування резервів під знецінення активів;
- політику переоцінки або припинення визнання активів;

- правила визнання фінансового доходу.

Також важливо визначити, які саме стандарти або облікові методики буде застосовувати підприємство щодо фінансових інструментів. Наприклад, у рамках МСФЗ фінансові активи класифікуються за кількома критеріями залежно від бізнес-моделі підприємства та характеристик грошових потоків за активами. Відповідно, це вимагає ретельного аналізу господарських процесів, операцій та облікових потреб.

Окрему увагу слід приділити процедурі документального оформлення фінансових активів: типові форми договорів, первинних документів, облікових реєстрів, внутрішніх положень. Необхідно також забезпечити прозорість облікової політики для зовнішніх користувачів: акціонерів, інвесторів, кредиторів та державних органів. Саме облікова політика забезпечує основу для порівнянності та достовірності фінансової звітності.

У практичному аспекті облікова політика підприємства має розкриватися у відповідному наказі керівника, де чітко визначаються всі елементи політики щодо фінансових активів. Наприклад, у наказі мають бути вказані:

- обрана база оцінки фінансових активів;
- спосіб обліку курсових різниць;
- метод нарахування відсотків;
- умови визнання знецінення;
- процедура оцінки справедливої вартості.

Слід також підкреслити, що облікова політика не є сталою. Вона підлягає періодичному перегляду в разі зміни законодавства, стандартів або внутрішніх умов діяльності підприємства. При цьому зміна облікової політики повинна бути обґрунтованою, документально оформленою та відображеною у фінансовій звітності згідно з вимогами НП(С)БО 6 або МСБО 8 [4].

Таким чином, правильно сформована облікова політика щодо фінансових активів є запорукою ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства. Вона дозволяє знизити ризики, уникнути непорозумінь із контролюючими органами, оптимізувати оподаткування, а головне – забезпечити правдиву та своєчасну фінансову інформацію для прийняття управлінських рішень. У сучасних умовах розвитку цифрових технологій та трансформації облікової системи особливої ваги набуває якісне методологічне обґрунтування кожного аспекту обліку фінансових активів. Це вимагає від бухгалтерських служб високої професійної підготовки, системного мислення та стратегічного підходу до облікової політики як інструменту корпоративного управління.

Література:

1. Потриваєва Н. В., Машевська Я. В. Організаційно-методичні засади формування облікової політики за міжнародними та національними стандартами. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 10. С. 967-970. URL : <https://surl.it/kjklf>
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

3. Потриваєва Н. В., Боєнко М.В. Значення дебіторської заборгованості як складової фінансових активів. Економічний форум. 2015. № 1. С. 262–268. URL : <https://e-forum.com.ua/uk/journals/tom-2-1-2015>
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках і помилки». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_020

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПОДАТКУВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН

УДК 336.02

Борисова Дар'я

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 123 «Комп'ютерна інженерія»

Харківський національний університет радіоелектроніки
м. Харків, Україна

Науковий керівник:

Партика Станіслав

старший викладач кафедри електронних обчислюваних машин

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЯВЛЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПОРУШЕНЬ

У період стрімкої диджиталізації державного управління податкові органи стикаються з новими викликами: від оброблення величезних масивів даних до необхідності виявлення складних схем ухилення від оподаткування в реальному часі. У відповідь на це формується принципово нова модель податкового контролю з фокусом на ризик-орієнтовану аналітику та проактивне попередження порушень.

Одним із ключових трендів є впровадження системи управління ризиками, яка за допомогою алгоритмів автоматичного аналізу даних визначає підприємства з підвищеним податковим ризиком. Такі системи активно використовуються у світі, наприклад: Connect (HMRC, Велика Британія) – платформа з елементами штучного інтелекту, яка обробляє дані з понад 30 джерел, включаючи соцмережі та реєстри майна; SARA (Іспанія) – експертна система для оцінки податкового ризику за 150+ критеріями та інші. В Україні з 2024 року запроваджено експериментальний проєкт щодо управління податковими ризиками в Державній податковій службі (ДПС) (Постанова КМУ від 25.07.2024 р. № 854 «Про реалізацію експериментального проєкту щодо функціонування системи управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками) в Державній податковій службі», яка набрала чинності 31.07.2024 р.) [3]. У системі управління податковими ризиками передбачено розподіл основних ризиків за такими видами: ризик реєстрації – коли платник податків не перебуває на обліку або не зареєстрований належним чином; ризик звітності – коли звітність подається із запізненням або взагалі не подається; ризик сплати – коли податки сплачуються несвоєчасно, не в повному обсязі або взагалі не сплачуються, що веде до накопичення боргу; ризик декларування – коли внаслідок помилок або навмисного заниження показників зменшуються податкові надходження. Для уніфікації підходів створюються так звані «паспорти податкового ризику», які дозволяють стандартизувати процедури

виявлення ризиків і визначати їхній вплив на бюджети. Оцінювання ризиків здійснюється об'єктивно, на основі реальних даних, а не суб'єктивних рішень. Заплановано формування плану управління податковими ризиками, ключові стратегії реагування на ризики в адмініструванні податків, а також секторальні плани для окремих галузей і категорій платників [1]. Для України розвиток подібної платформи стане основою ефективного та точкового податкового нагляду з мінімальним втручанням у діяльність сумлінних платників.

Такий системний підхід до управління податковими ризиками потребує не лише чітко визначених процедур і критеріїв, а й високотехнологічного інструментарію для їхньої реалізації. Саме тут ключову роль відіграють сучасні інформаційні технології, які дозволяють обробляти великі обсяги даних, виявляти закономірності, формувати прогностичні моделі та оперативно реагувати на потенційні порушення. Без впровадження аналітичних платформ, що базуються на штучному інтелекті, машинному навчанні, обробленні Big Data та інтеграції даних із зовнішніх джерел, реалізація системи ризик-орієнтованого податкового контролю була б неможливою. Інформаційні технології стають не лише інструментом обліку й аналізу, а й основою побудови прозорої, ефективної та справедливої системи адміністрування податків, де рішення приймаються на основі фактичної аналітики, а не інтуїтивних припущень. Саме аналітика ризиків на основі сучасних ІТ-рішень здатна забезпечити проактивний підхід до податкового нагляду та знизити рівень фіскального тиску на сумлінний бізнес.

У такій системі, де ефективність контролю напряму залежить від точності і швидкості опрацювання даних, інформаційні технології стають не просто допоміжним елементом, а критично важливою основою для прийняття управлінських рішень. Саме вони забезпечують можливість об'єктивної оцінки ризиків, побудови комплексних профілів платників податків і реалізації проактивного підходу до нагляду. Найбільший потенціал у цьому напрямі демонструють технології оброблення великих даних (Big Data) та алгоритми машинного навчання (ML), які значно розширюють аналітичні можливості податкових органів [5]. Масштабне використання Big Data дозволяє: поєднувати дані з різних систем – банків, митниці, судів, соцмереж, реєстрів; будувати кореляційні моделі для виявлення «непрямих ознак» тіньової діяльності; використовувати кластеризацію платників за ризик-профілем. Алгоритми ML здатні самостійно виявляти нетипові шаблони поведінки – наприклад, короткочасне збільшення обігу без зростання чисельності персоналу або повторюваність контрагентів з ознаками фіктивності. Штучний інтелект (AI) також дозволяє податковим органам автоматизовано аналізувати великі обсяги даних, виявляти складні схеми ухилення та прогнозувати ризики з високою точністю. AI-моделі здатні розпізнавати приховані взаємозв'язки між платниками, а також генерувати попередження про потенційні порушення ще до їхнього виникнення. Застосування AI в аналітиці ризиків забезпечує не лише швидкість оброблення інформації, а й підвищує об'єктивність прийняття рішень, мінімізуючи людський фактор у податковому контролі.

Впровадження Big Data, AI та ML істотно підвищує точність і оперативність аналітики податкових ризиків, вони надають змогу податковим

органам працювати на випередження – виявляти приховані зв'язки, аномальні операції та потенційно ризикових платників ще до моменту порушення. Проте для досягнення справді комплексного ефекту цього недостатньо. Сучасна податкова аналітика виходить за межі національного масштабу й потребує інтеграції з міжнародними механізмами обміну інформацією, що дозволяє охопити глобальні потоки капіталу та транснаціональні угоди. З метою боротьби з трансфертним ціноутворенням і агресивним податковим плануванням країни приєднуються до глобальних систем обміну інформацією [2]: Common Reporting Standard – автоматичний обмін інформацією про рахунки нерезидентів; Country-by-Country Reporting – звітність транснаціональних компаній про доходи, податки та економічну активність по країнах; FATCA (США) – вимога до іноземних фінансових установ повідомляти про рахунки американських платників податків. Інтеграція України до цих ініціатив забезпечить підвищення прозорості та можливість перевірки транснаціональних операцій.

Участь у міжнародних системах обміну інформацією не лише розширює аналітичні можливості податкових органів, а й вимагає належної технічної підготовки та сучасної цифрової інфраструктури всередині країни. Щоб ефективно реалізовувати ризик-орієнтований контроль у такому середовищі, критично важливо модернізувати внутрішню інформаційну систему Державної податкової служби. Для реалізації повноцінного цифрового нагляду необхідно: створити єдину інтегровану платформу ризиків – з інтерфейсом для податківців, судових експертів та аналітиків; удосконалити API-доступ до відкритих даних та міжвідомчих систем; підвищити рівень кіберзахисту з урахуванням вимог європейських директив; підвищувати кваліфікацію персоналу ДПС щодо методів аналітики даних, роботи з ML-алгоритмами, візуалізації звітності [4].

Перехід до ризик-орієнтованої моделі податкового контролю на базі сучасних ІТ рішень дозволяє не лише мінімізувати витрати на перевірки, а й досягти вищої якості виявлення порушень. Роль інформаційного забезпечення в цьому процесі перестає бути лише технічною, воно стає стратегічним активом податкової служби. Інвестиції в аналітичну інфраструктуру ДПС України мають стати пріоритетом у контексті євроінтеграційного курсу та забезпечення фінансової стабільності країни.

Література:

1. ДПС впроваджує систему управління податковими ризиками. URL: <https://7eminar.ua/news/1195-dps-vprovadzuje-sistemu-upravlinnya-podatkovimi-rizikami>
2. Малярчук О. В. Теоретичні аспекти агресивного податкового планування: вітчизняний та європейський досвід. *Інноваційна економіка*. 2024. № 2(98). С. 143-149. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2024.2.18>
3. Постанова КМУ № 854 від 25.07.2024 р. «Про реалізацію експериментального проєкту щодо функціонування системи управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками) в Державній податковій службі». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP240854>
4. Пухальський В. В. Податковий контроль в умовах цифрової економіки. *Ефективна економіка*. 2022. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.11.23>

5. Супруненко С. А., Чорновол А. О., Гаврилюк В. М. Використання аналітики даних для управління фінансовими процесами в цифровому середовищі України. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-51>

УДК: 657.330.5

Губіна Діана

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний біотехнологічний університет

м. Харків, Україна

Науковий керівник:

Акімова Наталія, к.е.н., проф.

професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування

ОБЛІКОВА ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ

Моделювання податкового обліку неможливе без облікової політики, правильне формування якої є одним із найважливіших завдань, які стоять перед будь-яким економічним суб'єктом.

Зближення бухгалтерського та податкового обліку за допомогою облікової політики, є одним із шляхів податкової оптимізації та скорочення трудових, тимчасових та фінансових витрат на організацію облікового процесу працівниками бухгалтерії.

Обґрунтовуючи вибір облікової політики, головним залишається питання оптимізації системи оподаткування та податкового планування за допомогою інструментів та методів, дозволених законодавчо.

При розробці податкової політики організації, важливо визначити, які структурні підрозділи будуть займатися процесами податкового планування. Можливо, необхідно створення спеціальних служб або ці функції будуть додатковим навантаженням фінансовому директору, головному бухгалтеру, а можливо і генеральному директору. Але в більшості організацій над цим працює фахівець з податкового планування [1].

У існуючих реаліях як у світовій, так і в українській обліковій практиці залишається актуальною проблема інтеграції бухгалтерської та податкової звітності. Проблеми в галузі бухгалтерського та податкового обліку можна усунути, удосконалюючи податкове законодавство, стандартизуючи обліковий процес, спрощуючи порядок обчислення податків. На нашу думку, злиття бухгалтерського та податкового обліку полягає у формуванні на законодавчому рівні нового порядку оцінки, класифікації та визнання фактів господарського життя. Це стосується тих норм податкового кодексу, які істотно впливають на суму податкових витрат і значно підвищують трудомісткість облікового процесу.

Пропоновані нововведення обмежені умовами, які повинні спотворювати, як показники бухгалтерської (фінансової) звітності, і показники податкового навантаження. На нашу думку, альтернативні варіанти облікової політики щодо організації податкового обліку повинні бути мінімізовані, що значно підвищить ефективність внутрішнього аудиту над достовірністю обчислення та сплати податків та забезпечить прозорість інформації, що акумулюється в податковому обліку.

У процесі дослідження було запропоновано оптимальну структуровану модель облікової політики в частині організації податкового обліку, яка дає можливість раціоналізувати порядок її складання (рис. 1.6.).

Рис. 1. Структурована модель облікової політики з метою податкового обліку

Політика розумних податків характеризується відносним балансом інтересів держави і платників податків, що дозволяє розвивати економіку і підтримувати необхідний рівень соціальних витрат. У системі податкових відносин є значні проблеми, багато з яких не вирішені. До них відносяться і численні проблеми податкового адміністрування, обчислення і сплати конкретних видів податків. Немає єдиної позиції з питання доцільності подальшого зниження податкового навантаження, немає конкретних рішень з питання податкового стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності в країні, з оподаткування нерухомості. При здійсненні спроб стимулювання українських платників податків немає чітко визначеної системи. Заходи, що проводяться розрізнені і не дозволяють добиватися істотного зміни становища в інноваційному розвитку економіки. Немає чіткої позиції у вирішенні найважливішого для країни питання оподаткування малого і середнього бізнесу [2, с.6].

Аналіз існуючих підходів до розуміння складу і видів податкової політики дозволяє зробити наступні висновки: види податкової політики можуть бути використані в практиці як окремо взятим державою, так і кількома країнами; мета і завдання видів податкової політики повинні відповідати цілям і завданням проведеної в країні соціально-економічної політики.

Податкова політика організації - це система прийомів, способів, методик ведення податкового обліку, а також формування, аналізу, обчислення і оптимізації податкових показників.

Основні фактори, що впливають на ефективне формування податкової політики представлені на рис.2.

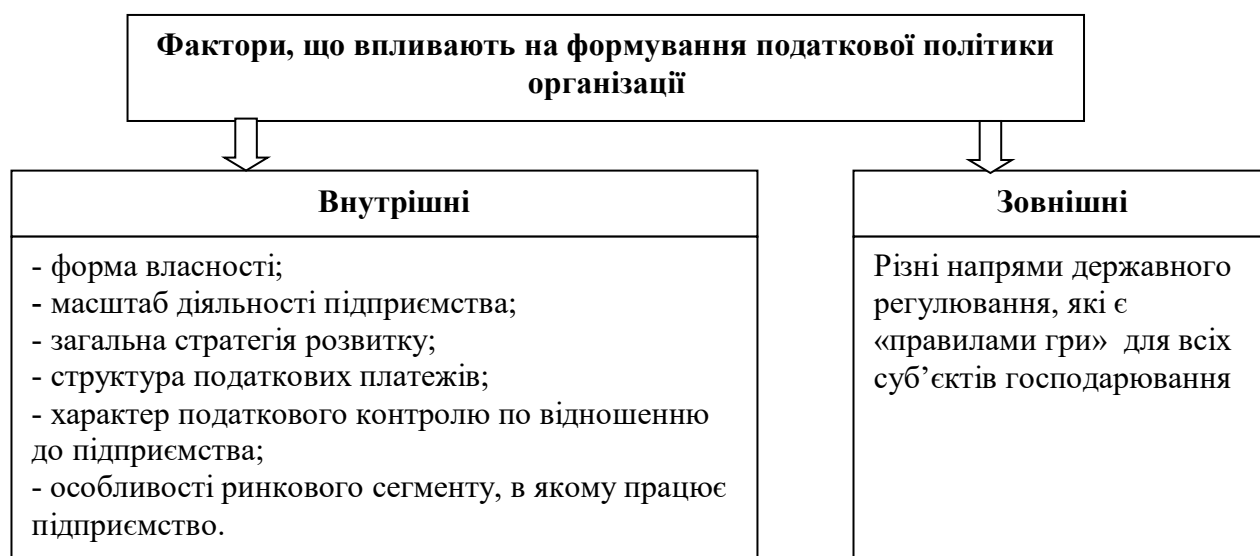

Рис. 2. Фактори, що впливають на формування податкової політики

При складанні облікової податкової політики кожна компанія повинна враховувати такі особливості:

1. При єдиному трактуванні будь - яких ситуацій в законодавстві, вони не включаються до облікової політики. У ній відображаються виключно ті питання, які в Податковому кодексі передбачають декількох варіантів.

2. Вказується обраний порядок податкового обліку;

3. При формуванні та відображенні податкових даних описуються форми реєстрів, які застосовуються при формуванні податкової політики.

Зазвичай вони затверджуються як додаток до облікової політики.

Підводячи підсумки дослідження можна сказати, що ефективна податкова політика є запорукою активної життєдіяльності організації. Правильно організована система податкового обліку дозволяє мінімізувати податкові ризики, зберегти активи підприємства і забезпечити його фінансову стабільність.

Література:

1. Акімова Н.С., Топоркова О.В. Податкова політика: сучасний стан та форми здійснення. Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність : міжнар. наук.- практ. конф. м, Харків, 14 травня 2020 р. : Харків : ХДУХТ, 2020. Ч. 2. 249 с. С. 5-6 URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6484/39.pdf?sequence=1&is>

2. Скорнякова Ю.Б. Єдиний податок юридичних осіб: питання відображення в обліку та фінансовій звітності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія «Економіка і управління». 2019. № 4. С. 146–153. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-49>.

УДК 330.34:332.142

Мустеца Назар

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок»

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
м. Чернівці, Україна

Науковий керівник:

Мустеца Ірина, к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування

СТРАТЕГІЧНИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Неможливість повної реалізації прийнятої Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки [3] обумовлена появою нових викликів, що виникли для України за останні три роки, і які значно впливають на ситуацію в регіонах, що в свою чергу позначається на якості життя громадян у всіх областях країни.

Війна, розпочата Росією, принесла серйозні втрати. Значна частина території України все ще знаходиться під контролем ворога. На звільнених територіях економічна діяльність не відновлена повною мірою, що створює додаткові ризики для безпеки громадян. Внаслідок війни було знищено багато промислових об'єктів, скорочено експорт товарів і послуг, зруйновані традиційні торговельні зв'язки, зросла кількість вимушених мігрантів - ці проблеми мають вплив не тільки на постраждалі регіони, а й на весь внутрішній ринок та на кожного громадянина України. Крім того, спостерігається погіршення демографічної ситуації в більшості регіонів і відтік працездатного населення, що ще більше обмежує можливості економічного зростання.

Метою регіональної політики в рамках Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки є підвищення рівня життя населення по всій країні в умовах єдиного, децентралізованого, конкурентоспроможного та демократичного розвитку - спрямованого на людей [3].

Основним завданням регіональної політики до 2027 року є реалізація трьох стратегічних напрямів:

- 1) Формування єдиної країни з економічної, соціальної, екологічної та просторової точки зору.
- 2) Підвищення конкурентоспроможності регіонів.

3) Створення ефективного, багаторівневого управління, орієнтованого на людей.

Хоча цілі стратегії є актуальними, сучасні умови вимагають перегляду ресурсного та організаційного забезпечення для їх реалізації, а також визначення пріоритетів відновлення та розвитку регіонів.

Згуртованість означає об'єднання зусиль різних суб'єктів територіальної громади. Це вимагає активної взаємодії уряду, громадських організацій та приватних структур [3].

Завдяки координації та залученню різних ресурсів для досягнення спільних цілей можна зміцнити соціальну структуру громади і просуватися у розвитку.

Не можна не відзначити, що війна сприяла підвищенню рівня суспільної згуртованості на всіх рівнях та тіснішій співпраці між державними установами і приватними структурами, що мають спільні цінності. Чітким прикладом є масштабна волонтерська діяльність, в якій брали участь різні соціальні групи, від державних службовців до пересічних громадян.

Програмуючи заходи зі зміцнення соціальної згуртованості громади, необхідно враховувати специфіку кожної з них. Потреби різних громад можуть суттєво відрізнятися залежно від часу та обставин. Тому важливо розуміти контекст і адаптувати стратегії розвитку, зважаючи на організаційні, соціальні та політичні фактори.

Активні бойові дії відразу ж призвели до дестабілізації процесів регіонального розвитку, зокрема зупинки економіки на територіях бойових дій і втрати контролю над потенціалом тимчасово окупованих регіонів. Виробництво основних видів продукції, особливо тих, що складають експортний потенціал, різко скоротилося.

Руйнуються маркетингові, транспортно-логістичні та інші інфраструктурні мережі в постраждалих регіонах. Це також спричиняє масовий відтік кадрів, переміщення людей на захід України та створення додаткових економічних проблем.

Станом на 1 серпня 2023 року прямі економічні збитки через пошкодження та руйнування житлових та нежитлових будівель оцінюються в 108,3 мільярда доларів, а непрямі втрати можуть становити 128,8 мільярда доларів [1].

Ці події призвели до значних змін у діловій активності в різних регіонах країни. В північних і південних областях ситуація погіршилась, в той час як в західних регіонах ситуація покращилась завдяки віддаленості від зон бойових дій та близькості до європейської транспортної системи.

Для вирішення цих проблем важливою є подальша підтримка бізнесу та економіки через державні програми фінансової підтримки, такі як «Robota», кредитування за програмою «5-7-9» та грантові програми для розвитку підприємництва.

Відновлення економіки країни після війни буде критично важливим для стабільності, соціального та економічного розвитку, а також для збереження робочих місць і платоспроможності населення.

Згідно зі Стратегією на 2021-2027 роки, мета державної регіональної політики полягає у забезпеченні сталого розвитку через ефективне використання ресурсів територій та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Фіскальна децентралізація є ключовим елементом для підвищення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, а також для зміцнення місцевих бюджетів. В Україні рівень податкової автономії залишається низьким, що створює обмеження для фінансової самостійності місцевих органів. Однак є кілька шляхів підвищення ефективності в цій сфері:

1) Запровадження спільної моделі адміністрування податку на майно. Це дозволить об'єднати зусилля органів Державної податкової служби та місцевих органів влади, що забезпечить кращий контроль та більш ефективне справляння податків. Така модель дозволяє знизити адміністративні витрати та підвищити збір податків.

2) Перехід до оціночної вартості нерухомого майна. Використання оцінки вартості майна замість площі для визначення податкової бази дозволить зробити систему оподаткування більш об'єктивною та справедливою. Оцінка майна має вищу точність і відображає реальну вартість об'єкта, що є більш справедливим для платників податків.

3) Цифровізація системи справляння місцевих податків. Розширення цифровізації дозволить автоматизувати процес збору податків, зменшити кількість помилок і підвищити прозорість процесу. Цифровізація також сприятиме покращенню взаємодії між органами місцевого самоврядування і платниками податків, що знизить адміністративне навантаження [2].

Ці кроки допоможуть збільшити фінансові ресурси на місцевому рівні, підвищити ефективність бюджетного процесу та забезпечити більш стабільне фінансування місцевих ініціатив і проектів.

Література:

1. Аналіз актуального стану та пропозиції щодо покращення умов для підприємства в Україні. URL: <https://careerhub.in.ua/doslidzhennya-analizaktualnogo-stan/>
2. Вдовічен, А., Чорновол, А., Мустеца, І., Табенська, Ю., & Томнюк, Т. (2024). Фіскальна децентралізація й місцеві фінанси в Україні та країнах-членах єс. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(56), 86–96. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.56.2024.4390>
3. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#>

УДК 338.228

Сердюк Софія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Уманський національний університет

м. Умань, Україна

Науковий керівник:

Боровик Петро, к.е.н., доц.

доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру

СТАБІЛЬНІСТЬ ОПОДАТКУВАННЯ ГЕОДЕЗИЧНО-ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО БІЗНЕСУ – ЗАПОРУКА ЙОГО РОЗВИТКУ ТА ПРОЦВІТАННЯ

Стабільність оподаткування геодезично-землевпорядного бізнесу є важливим фактором, що впливає на його розвиток, конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість. Постійні зміни в податковому законодавстві можуть створювати фінансову невизначеність для підприємств та підприємців, що займаються геодезично-землевпорядною діяльністю, а також перешкоджати довгостроковому плануванню та залученню інвестицій.

Один з ключових аспектів стабільного оподаткування – це передбачуваність податкових ставок, пільг та зборів. Якщо бізнес-суб'єкти твердо знають, які податки їм потрібно сплачувати впродовж тривалого періоду, вони можуть ефективніше планувати свою діяльність, розвивати технологічну базу, розширювати перелік послуг та наймати кваліфікованих спеціалістів.

Геодезично-землевпорядний бізнес тісно пов'язаний із землею, а отже, на його розвиток чи занепад суттєво впливає податкова політика у сфері земельного оподаткування [1]. Зміни у ставках земельного податку або механізмах його розрахунку можуть помітно вплинути на рівень попиту на ринку зазначених послуг. Тому стабільність у цьому питанні забезпечує не лише стійкість самого бізнесу, але й сприяє прогнозованості розвитку земельних відносин у країні.

Крім того, стабільна податкова політика сприяє стабільності доходів працівників геодезично-землевпорядних структур [2], залученню інвестицій у галузь. Інвестори готові вкладати кошти у бізнес-сферу, де відсутні значні ризики, пов'язані з частими змінами податкового законодавства. Якщо ж податкова система нестабільна, інвестори можуть обирати інші ринки, що негативно позначиться на розвитку геодезично-землевпорядної галузі.

Стабільність податкової політики також сприяє підвищенню довіри з боку підприємців та стимулює розвиток галузі. Вона дозволяє компаніям ефективніше розподіляти ресурси, займатися науковими розробками, покращувати якість послуг та підвищувати професійний рівень працівників.

Таким чином, стабільність оподаткування геодезично-землевпорядного бізнесу є важливою умовою його подальшого розвитку. Вона забезпечує сприятливий інвестиційний клімат, передбачуваність витрат та можливість

довгострокового планування. Збалансована та стабільна податкова система сприяє розвитку галузі, створенню нових робочих місць та покращенню якості наданих послуг, що, у свою чергу, позитивно впливає на економіку країни загалом.

Література:

1. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20101202/conv>. (дата звернення: 25.03.2025).
2. Непочатенко О.О., Боровик П.М., Парій Д.Ю. Оновлений механізм справляння податку на доходи фізичних осіб: проблеми та перспективи. *Економіка. Управління. Інновації*. 2016. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_1_16.pdf. (дата звернення: 25.03.2025)

УДК 657.6:331.2

Тітрєнко Анастасія

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Вінтоняк Адріана

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

Науковий керівник:

Дубініна Марина, д.е.н., професор,

завідувачка кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ЗНИЖЕННЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ ПРИ ВИПЛАТАХ ПРАЦІВНИКАМ

У сучасних умовах функціонування сільськогосподарських підприємств актуальність питань управління податковими ризиками, що виникають у процесі здійснення виплат працівникам, значно зростає. Виплати працівникам становлять важливу складову не лише соціальної відповідальності підприємства, а й забезпечення належного виконання податкових зобов'язань. Порушення норм податкового законодавства при нарахуванні та виплаті заробітної плати може спричинити значні фінансові втрати, зокрема у вигляді штрафів, пені та посиленої уваги з боку контролюючих органів. З огляду на це, розробка та впровадження ефективної системи контролю, орієнтованої на мінімізацію

податкових ризиків, є важливою умовою забезпечення стабільної та ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Попри значну увагу наукових досліджень до проблеми податкових ризиків у контексті виплат працівникам, існує низка невирішених питань, що потребують подальшого вивчення та удосконалення. Зокрема, залишається недостатньо дослідженим вплив змін у податковому законодавстві на порядок нарахування та сплати податків у аграрному секторі. Відсутність єдиного стандарту контролю за виплатами працівникам, що враховував би особливості діяльності сільськогосподарських підприємств, та брак чітких методик перевірки правильності нарахувань спричиняють складнощі у забезпеченні податкової дисципліни. Питання ефективності різних методів моніторингу, які дають змогу виявляти потенційні порушення на етапі внутрішнього контролю, також залишається відкритим.

Податкові ризики для сільськогосподарських підприємств є суттєвими через специфіку ведення обліку та високий рівень податкового навантаження. Їх виникнення під час виплат працівникам може спричинити значні фінансові втрати, включаючи штрафи та пеню, а також перевірки з боку податкових органів. Будь-яке порушення норм податкового законодавства в цій сфері, зокрема помилки у нарахуванні заробітної плати чи соціальних відрахувань, може мати негативні наслідки для підприємства, що призведе до погіршення його фінансового стану та репутації. Відсутність дієвих механізмів контролю та раннього виявлення помилок збільшує ймовірність негативних наслідків та наражає підприємства на значні податкові ризики.

Серед основних ризиків, що виникають при виплатах працівникам, можна виокремити помилки в нарахуванні заробітної плати, некоректне визначення бази оподаткування, несвоєчасну сплату податкових зобов'язань та ризики, пов'язані з несанкціонованими або непрозорими виплатами. Такі порушення можуть стати причиною штрафних санкцій та адміністративних стягнень, а також призвести до значних фінансових втрат. Окрім того, помилки у податковій звітності можуть негативно вплинути на фінансовий стан підприємства та спричинити перевірки з боку контролюючих органів. Тому ефективна система контролю за нарахуванням та виплатою заробітної плати є необхідною умовою забезпечення податкової безпеки підприємства.

Для мінімізації податкових ризиків при виплатах працівникам слід впровадити комплекс ефективних контрольних заходів. Перш за все, необхідно розробити та затвердити чіткі внутрішні політики та процедури, які визначатимуть порядок нарахування та виплати заробітної плати, а також порядок оподаткування доходів працівників. Важливим є регулярний моніторинг виконання цих політик керівництвом підприємства та контролюючими підрозділами, що сприятиме підвищенню рівня податкової дисципліни та фінансової стабільності підприємства.

Ефективним методом забезпечення податкової безпеки є проведення регулярного внутрішнього аудиту, що передбачає перевірку відповідності облікових процедур чинному податковому законодавству, контроль за правильністю нарахувань та своєчасністю виконання податкових зобов'язань.

Внутрішній аудит дозволяє виявляти ризикові зони та своєчасно коригувати внутрішні процеси, що є запорукою зменшення податкових ризиків та уникнення санкцій з боку контролюючих органів.

Особливу увагу слід приділити навчанню та підвищенню кваліфікації персоналу, відповідального за нарахування заробітної плати та податковий облік. Постійне інформування співробітників про зміни в податковому законодавстві та організація тренінгів сприяє правильному застосуванню норм законодавства та зменшує ризик податкових порушень. Залучення зовнішніх консультантів для аналізу складних податкових ситуацій є доцільним кроком у забезпеченні податкової безпеки.

Автоматизація процесів обліку заробітної плати за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення є ефективним заходом для мінімізації податкових ризиків. Використання програмних рішень сприяє зменшенню помилок, підвищенню точності розрахунків та оперативності подання звітності. Автоматизація забезпечує відповідність алгоритмів розрахунку вимогам чинного законодавства та швидке адаптування до його змін.

Важливою складовою системи контролю є впровадження чітких процедур перевірки правильності нарахувань заробітної плати та соціальних відрахувань, що передбачає перехресну перевірку даних, контроль за дотриманням строків подання податкової звітності та сплати податків. Крім того, необхідно забезпечити документування всіх операцій, пов'язаних з виплатами працівникам, зберігаючи всю супровідну документацію для підтвердження правильності нарахувань та виконання податкових зобов'язань.

Застосування комплексу зазначених заходів дозволяє не лише мінімізувати податкові ризики, а й забезпечити прозорість та контрольованість процесів виплат працівникам, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства та зменшенню ризику штрафних санкцій з боку податкових органів. Комплексний підхід до організації податкового обліку та контролю за виплатами працівникам є важливою передумовою успішної діяльності сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах, а також гарантією їхньої фінансової стабільності та конкурентоспроможності.

Література:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 09.04.2025).
2. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 09.04.2025).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 40. – Ст. 365. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 09.04.2025).
4. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» : Наказ Міністерства фінансів України від 28.10.2003 № 601 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 44. – Ст. 2311. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0910-03> (дата звернення: 09.04.2025).

5. Про затвердження Порядку подання звітності з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.2012 № 211 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 15. – Ст. 566. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2012-п> (дата звернення: 09.04.2025).
6. Ткаченко О. С., Величко Р. А. Аудит розрахунків з оплати праці на вітчизняних підприємствах // *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (Дніпро, 13–14 травня 2021 р.)*. – Дніпро: ННІЕ, 2021. – С. 62–65.
7. Фінансові ризики суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. В. Кнейслер, Т. В. Письменна, В. В. Костецький, Н. П. Лубкей ; за ред. О. В. Кнейслер. – Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. – 138 с. – Режим доступу: <https://surl.li/fyxtje>. вільний. – Назва з екрана.
8. Дубініна М. В., Загородній А. Г., Боднар О. А., Тітаренко А. В., Вінтоняк А. А. Фінансовий контроль виплат працівникам: ризики та способи їх мінімізації. *Modern Economics*. 2025. № 49(2025). С. 63-71. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-09).

УДК 336.226

Фефелов Олег

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 071 «Облік та оподаткування»
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна
Науковий керівник:
Магопєць Олена, к. е. н., проф.
завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування, ЦНТУ

ПОДАТКОВА СТРАТЕГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ

Зростаюча потреба аграрних підприємств у забезпеченні стабільності та ефективності управлінських рішень в умовах економічної нестабільності, змін податкової політики та євроінтеграційних процесів зумовлює важливість дослідження податкової стратегії як ключового інструменту стратегічного управління аграрним бізнесом. Аграрний сектор є чутливим до зовнішніх впливів, зокрема: кліматичних змін, коливань цін, трансформації механізмів державної підтримки. За таких умов, податкова стратегія виступає не лише інструментом дотримання фіскальних зобов'язань, а й важливою складовою загальної системи стратегічного управління, що впливає на фінансову стійкість, інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність аграрного бізнесу.

Податкова стратегія – це складова фінансової стратегії підприємства, яка передбачає довгострокове, системне та обґрунтоване управління його податковими зобов'язаннями й спрямована на оптимізацію податкового навантаження, дотримання податкового законодавства, мінімізацію податкових ризиків та забезпечення фінансової стабільності суб'єкта господарювання. Податкова стратегія визначає напрями, інструменти та методи діяльності

підприємства у сфері оподаткування, включаючи вибір організаційно-правової форми діяльності, системи оподаткування, податкового планування, використання пільг, забезпечення прозорості фінансово-господарської діяльності та звітності.

Під час формування податкової стратегії суб'єкта аграрного бізнесу необхідно враховувати низку галузевих, організаційних та економіко-правових особливостей, які суттєво впливають на вибір підходів до оподаткування та механізмів реалізації податкової політики підприємства.

Насамперед, слід врахувати сезонний характер аграрного виробництва, що зумовлює нерівномірність надходження доходів упродовж звітного податкового періоду [1, С. 30]. Це потребує застосування адаптивних інструментів податкового планування, що забезпечують узгодженість графіків надходжень коштів від реалізації сільськогосподарської продукції та сплати податкових зобов'язань.

Наступною особливістю є можливість застосування спрощеної системи оподаткування – єдиного податку IV групи, який доступний за дотримання певних законодавчо визначених умов (встановлення частки сільськогосподарської продукції у доході – для юридичних осіб; ведення діяльності винятково в межах фермерського господарства, провадження господарської діяльності лише за місцем податкової адреси, відсутність права використовувати найманих працівників, обмеження щодо площі сільськогосподарських угідь, що перебувають у власності та/або користуванні тощо – для фізичних осіб) [2]. Обрання цієї системи оподаткування має ґрунтуватися на аналізі її економічної доцільності з урахуванням наявних обсягів сільськогосподарських угідь та специфіки господарської діяльності.

Також необхідно враховувати високий ступінь регуляторного впливу на діяльність в сфері аграрного бізнесу, зокрема, часті зміни податкового законодавства, трансформація механізму надання державних субсидій, дотацій, податкових пільг, а також норм, що пов'язані з веденням обліку та поданням звітності. У зв'язку з цим податкова стратегія повинна бути не лише ефективною, але й гнучкою відносно змін зовнішнього нормативно-правового середовища.

Ще однією важливою особливістю є наявність довготривалих інвестиційних циклів в аграрному бізнесі, що потребує врахування податкових наслідків майбутніх інвестицій. У цьому контексті податкова стратегія має інтегруватися із загальною інвестиційною стратегією підприємства.

Крім того, при формуванні податкової стратегії доцільно враховувати організаційно-правову форму господарювання, наявність кооперації або участі в аграрних кластерах, експортну орієнтацію, структуру активів, джерела фінансування та ступінь автоматизації облікових процесів.

Усі вищезазначені чинники засвідчують, що податкова стратегія має розглядатися не лише як засіб забезпечення дотримання суб'єктом аграрного бізнесу податкового законодавства, а як невід'ємна складова системи стратегічного управління. Її ретельно спланована реалізація сприяє оптимальному розподілу ресурсів, підвищенню прогнозованості фінансових потоків, а також зменшенню впливу податкових ризиків на операційну діяльність.

Ефективна податкова стратегія дозволяє підприємству вчасно адаптуватися до змін зовнішнього податкового середовища, ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення щодо вибору системи оподаткування, джерел фінансування, розміщення активів. Це, у свою чергу, забезпечує підвищення керованості фінансово-господарськими процесами, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності аграрного бізнесу в цілому.

Таким чином, податкова стратегія виступає дієвим інструментом підвищення ефективності управління, оскільки забезпечує баланс між податковими зобов'язаннями та цілями розвитку підприємства, що у свою чергу відкриває нові можливості для модернізації, впровадження інновацій та розширення виробництва.

Література:

1. Давидов Г.М., Шалімова Н.С., Лисенко А.М., Магопєць О.А. Оподаткування та державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників: регіональні пріоритети та євроінтеграційні процеси : *монографія*. Кропивницький: ФОП Александрова М.В., 2017. 208 с.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02 груд. 2010 № 2755-VI, зі змінами і доповненнями. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення 12.04.2025).

УДК 657.471:336.22

Шальєєрова Анастасія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Донбаська державна машинобудівна академія
м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

Науковий керівник:

Романькова Оксана, к.х.н, доц.

доцент кафедри «Облік, оподаткування та економічна безпека»

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ ТА ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Податкове законодавство суттєво впливає на фінансові рішення підприємств, зокрема на вибір джерел фінансування. Рівень податкового навантаження, складність податкової системи та стабільність податкової політики визначають, які фінансові інструменти будуть обрані підприємствами для забезпечення своєї діяльності та розвитку. У цьому контексті важливо дослідити, як податкові аспекти впливають на структуру капіталу та фінансову стратегію компаній.

Високе податкове навантаження може стимулювати підприємства до пошуку альтернативних джерел фінансування. За даними Асоціації українських банків, у 2023 році банки сплатили рекордні 73,45 млрд грн податку на прибуток, що у 10 разів більше, ніж у 2022 році, та у 11,5 разів більше, ніж у 2021 році. Таке

значне зростання податкових витрат може спонукати банки переглядати свої фінансові стратегії, зокрема щодо залучення додаткового капіталу або оптимізації витрат [1].

Складність і нестабільність податкового законодавства можуть збільшувати витрати на дотримання податкових вимог (податковий комплаєнс) та впливати на вибір джерел фінансування. За даними дослідження Державної податкової служби України у 2024 році, витрати підприємств на дотримання податкового законодавства залишаються значними, що може впливати на їх фінансові рішення [2].

У міжнародному контексті спостерігається тенденція до зниження кількості податкових платежів та спрощення податкових процедур. Наприклад, в Естонії існує лише 11 видів податкових платежів, а часові витрати на їх оформлення становлять 104 години на рік, що в 21 раз менше, ніж в Україні. У Казахстані відповідно 34 платежі та 156 годин. Це свідчить про те, що спрощення податкової системи може зменшити витрати підприємств на податковий комплаєнс та вплинути на їх фінансові рішення [3].

Податкова політика впливає на інвестиційну привабливість країни та підприємств. Високі податкові ставки можуть стримувати інвесторів, тоді як податкові пільги та стабільність податкової системи сприяють залученню інвестицій. Наприклад, зниження податкових ставок на індивідуальні доходи може призвести до зростання реального ВВП та зниження рівня безробіття, що позитивно впливає на економічну активність [4].

Ефективне податкове регулювання відіграє ключову роль у створенні сприятливого фінансового середовища для підприємств та інвесторів. Від рівня податкового навантаження, прозорості податкових процедур та стабільності законодавства залежить вибір фінансових ресурсів, що використовуються компаніями для забезпечення своєї діяльності та розвитку. Враховуючи сучасні виклики української економіки та міжнародний досвід, можна запропонувати комплекс заходів для покращення податкової системи, що позитивно вплине на вибір джерел фінансування.

Високе податкове навантаження змушує підприємства шукати способи мінімізації витрат, що часто призводить до використання тіньових схем, офшорних зон або навіть скорочення виробництва. Зменшення податкового тягаря, зокрема зниження ставки податку на прибуток, податку на додану вартість та соціальних внесків, сприятиме легальному розширенню бізнесу та залученню інвесторів.

Щоб заохочувати підприємства вкладати зароблені кошти у розвиток, необхідно створити умови, за яких реінвестований прибуток не буде обкладатися податком. В Естонії, наприклад, діє модель, згідно з якою податок на прибуток сплачується лише у випадку його розподілу між власниками. Це стимулює компанії залишати прибуток у бізнесі та вкладати його у модернізацію виробництва, розширення ринків збуту чи створення нових робочих місць.

Запровадження схожої практики в Україні сприяло б зростанню довгострокових інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу.

Для спрощення податкової звітності необхідно:

- зменшити кількість податкових платежів. У країнах ЄС компанії сплачують у середньому 11 податкових платежів на рік, тоді як в Україні їх понад 30;
- впровадити автоматизацію процесів. Широке застосування електронного документообігу та онлайн-сервісів може значно скоротити час та витрати на адміністрування податків;
- упорядкувати стабільні податкові норми. Часті зміни законодавства створюють невизначеність для бізнесу, ускладнюючи планування фінансової діяльності.

Податкові пільги та спеціальні режими можуть стати важливим фактором залучення капіталу в економіку. У багатьох країнах успішно діють механізми податкових канікул для нових компаній, зниження податкових ставок для підприємств, що працюють у стратегічних галузях (наприклад, ІТ, зелена енергетика, виробництво високотехнологічної продукції).

В Україні необхідно розширити дію спеціальних економічних режимів та впровадити наступні податкові стимули:

1) пільгове оподаткування інноваційних підприємств та стартапів. Наприклад, у Великій Британії діє програма R&D Tax Credit, яка дозволяє компаніям відшкодовувати витрати на наукові дослідження через зниження податкових зобов'язань;

2) зниження податкового навантаження на інвесторів, що вкладають у довгострокові проєкти. В Україні необхідно створити механізм пільгового оподаткування для компаній, що займаються довготривалими інвестиціями у виробництво та інфраструктуру.

Високі ставки соціальних внесків зменшують мотивацію підприємців до офіційного працевлаштування співробітників. В Україні загальне податкове навантаження на фонд оплати праці складає близько 41%, що значно вище, ніж у багатьох країнах Європи.

Україні варто знизити ставку єдиного соціального внеску (ЄСВ) для малого бізнесу та стартапів. Це дозволить зменшити витрати на оплату праці та вивести зарплати з тіні. Впровадити диференційовану систему соціальних платежів, яка враховуватиме рівень прибутковості компанії.

Часті зміни податкового законодавства створюють невизначеність для бізнесу та інвесторів. У 2022 році в Україні було внесено понад 60 змін до Податкового кодексу, що суттєво ускладнило фінансове планування для підприємств.

Отже, для покращення ситуації необхідно прийняти податкову стратегію на 5-10 років вперед, яка буде незмінною для ключових параметрів. Створити механізм попереднього обговорення змін із представниками бізнесу перед їх впровадженням. Гарантувати незмінність ключових податкових ставок для стратегічних галузей економіки. Реформування податкової системи України

повинно бути спрямоване на зниження податкового навантаження, спрощення адміністрування податків та створення сприятливих умов для інвестування. Важливим є забезпечення стабільності законодавства та впровадження стимулюючих податкових механізмів, що сприятимуть розвитку бізнесу та економічному зростанню країни. Запропоновані зміни дозволять покращити інвестиційний клімат, зменшити тінізацію економіки та підвищити конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародному рівні.

Література:

1. Асоціація українських банків. Фінансова стійкість України: чому АУБ виступає проти підвищення податку на прибуток для банків? URL: <https://aub.org.ua/104/novyny-aub/14788-finansova-stiikist-ukrainy-chomu-aub-vystupaie-proty-pidvyshchennia-podatku-na-prybutok-dlia-bankiv>.
2. Сайт Державної податкової служби України. Дослідження витрат на дотримання податкового законодавства (податковий комплаєнс) у 2024 році. URL: <https://www.tax.gov.ua/media-tsentri/novini/855790.html>.
3. Бібліотека фінансової грамотності. Порівняння податкового навантаження та процедур у різних країнах – 2023. URL: <https://library.if.ua/articles/article-20>.
4. Український інститут майбутнього. Податкова пастка для української економіки. URL: <https://uifuture.org/publications/podatкова-pastka-dlya-ukrayinskoyi-ekonomiky>.

СЕКЦІЯ 5. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ, АНАЛІЗІ, АУДИТІ, ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ ТА МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

UDC 657.6

Eduard Nikitin

applicant of the second (master's) level of higher education
specialty 071 "Accounting and Taxation"

Central Ukrainian National Technical University
Kropyvnytskyi, Ukraine

Supervisor:

Oleksandr Gai, PhD in Economics,
Associate Professor

Associate Professor of the Audit, Accounting and Taxation Department, CUNTU

PROBLEMS AND PROSPECTS OF USING MODERN DIGITAL TECHNOLOGIES IN AUDITING

The present day is characterized by total digitalization, which is one of the most important changes and problems in modern society due to its impact on all spheres of life.

Due to the rapid development of digital technologies, the transformation of traditional fields of activity has become inevitable.

Audit, as a component of financial control, is no exception. Modern digital solutions significantly change approaches to verifying financial statements, assessing risks, and forming audit opinions.

However, along with the potential benefits of digitalization, numerous problems arise related to technology adaptation, ethical challenges, data security, and legislative uncertainty.

The main problems of using digital technologies in auditing are as follows:

- Insufficient digital competence of auditors. The implementation of complex IT solutions requires in-depth technical knowledge that not all auditors possess. This leads to limited use of data analysis tools, automated systems, and AI algorithms.

- Cybersecurity and data confidentiality. The use of cloud services and the processing of large volumes of financial information create risks of leakage or unauthorized access to clients' confidential data.

- Regulatory uncertainty. Legislation does not always keep pace with technological development, which complicates the use of the latest solutions in the formation of official audit opinions.

- Resistance to change from the professional community. Some auditors feel threatened by automation, perceiving it as a factor in reducing human influence on the audit process and potential job losses.

When implementing new digital technologies in the audit procedure, it should be taken into account that their use creates not only new opportunities but also leads to new risks.

It is expected that in the near future, 30% of corporate audits will be performed by artificial intelligence.

However, digital technologies can never completely replace a human auditor, but they can lead to a reduction in the number of employees in audit firms and changes in the requirements for auditor qualifications.

Today, an auditor must not only possess digital competencies and constantly update both them and their basic skills, but also their field of activity is changing from collecting, processing and transmitting data to evaluating the results of the audit using modern digital technologies and analyzing the data obtained.

That is, for an auditor, possessing digital competencies, data analysis and visualization skills, the ability to perform predictive modeling, intelligent data analysis and technology implementation audit are becoming extremely important.

Accordingly, the requirements in the labor market for auditors are changing - today an auditor is needed who has digital competencies and in-depth knowledge in the field of data analytics.

We see the prospects and advantages of audit digitalization in the following:

- Increased accuracy and efficiency. Artificial intelligence technologies enable the analysis of thousands of transactions in real-time, identifying anomalies and potentially fraudulent activities.
- Expanding analytical capabilities. Big Data tools allow auditors to consider a broader context of business processes and conduct assessments based on quantitative models.
- Blockchain as a means of guaranteeing data reliability. Blockchain technology allows storing immutable records of transactions, which simplifies verification of compliance and increases audit transparency.
- Automation of routine processes. Thanks to robotic process automation (RPA), auditors can focus on strategic analysis instead of routine verification of primary documents.

The modern transformation of the auditor profession is complex and multifaceted. The implementation and use of modern digital technologies in auditing occurs in parallel with the processes of globalization, ensuring the implementation of the Sustainable Development Goals, the formation of Society 5.0, etc., which necessitates an integrated approach in shaping the competencies of a modern auditor.

Digital technologies open up new horizons for the development of auditing, ensuring its speed, accuracy and transparency.

However, to realize this potential, targeted investments in staff training, improvement of the regulatory framework and the creation of a secure IT infrastructure are necessary.

The systematic implementation of digital solutions will increase confidence in audit services and strengthen the financial stability of both individual enterprises and the economy as a whole.

УДК 004.056:657.37

Крижова Вікторія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник:

Кучмійова Тетяна, к.е.н., доц.
доцент кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМАХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ЗАГРОЗИ ТА МЕТОДИ ЗАХИСТУ

У міру розвитку технологій і ускладнення бізнес-операцій забезпечення цілісності фінансової інформації стає все більш складним завданням. У цьому контексті інформаційні системи бухгалтерського обліку стали важливими інструментами для ефективного управління, а також для виявлення та запобігання шахрайству в бухгалтерському обліку.

Прозорість та надійність систем бухгалтерського обліку мають вирішальне значення для ефективного виявлення шахрайства. Система бухгалтерського обліку повинна не тільки дотримуватися законодавчих та регуляторних зобов'язань, а й сприяти формуванню культури етики та комплаєнсу всередині організації. Одних лише передових технологічних систем недостатньо, вони мають бути інтегровані в культуру, яка цінує прозорість та відповідальність. Дослідження показують, що проста наявність передових технологій є недостатньою, ці системи повинні бути вбудовані в культуру, яка надає пріоритет етичним цінностям [1].

Корпоративна етика відіграє важливу роль у запобіганні шахрайству. Ефективна та контрольована система бухгалтерського обліку має ґрунтуватися на етичній поведінці та політиці відповідності, які є центральними для поведінки працівників на всіх рівнях. Впровадження кодексів поведінки, проведення регулярних тренінгів та створення конфіденційних каналів звітності є важливими практиками для створення середовища, в якому шахрайство не допускається.

Бухгалтерський сектор стикається зі значними кіберзагрозами, які можуть скомпрометувати конфіденційні фінансові дані та порушити роботу. Особливо поширеними є фішингові атаки, коли кіберзлочинці видають себе за довірених особи, щоб обманом змусити співробітників розкрити конфіденційну інформацію. Ці атаки часто націлені на бухгалтерські фірми через їхній доступ до цінних фінансових даних. Наприклад, фішинговий електронний лист може імітувати законний запит від клієнта або регулюючого органу, пропонуючи одержувачу перейти за шкідливим посиланням або завантажити заражене вкладення. Це може призвести до несанкціонованого доступу до рахунків клієнтів та фінансової документації.

Програми-вимагачі є ще однією критичною загрозою, коли зловмисне програмне забезпечення шифрує дані фірми, роблячи їх недоступними, доки не буде сплачено викуп. Цей тип атаки може зупинити діяльність і спричинити значні фінансові втрати. Атака на Colonial Pipeline у 2021 році, хоча й не пов'язана з бухгалтерським обліком, підкреслила серйозний вплив програм-вимагачів на критично важливу інфраструктуру, наголосивши на необхідності надійних заходів кібербезпеки. Бухгалтерські фірми повинні мати комплексні плани відновлення даних і регулярно оновлювати свої протоколи безпеки, щоб зменшити такі ризики [2].

Внутрішні вразливості також створюють ризики. Внутрішні загрози, навмисні чи випадкові, можуть призвести до витоку даних і фінансового шахрайства. Співробітники, які мають доступ до конфіденційної інформації, можуть ненавмисно розкрити дані через слабкі паролі або незахищені пристрої. Впровадження суворих систем контролю доступу та моніторингу може допомогти виявляти та запобігати несанкціонованій діяльності.

Захист фінансової інформації за допомогою шифрування даних є наріжним каменем кібербезпеки в бухгалтерському обліку. Шифрування перетворює читабельні дані в нечитабельний формат, гарантуючи, що доступ до них матимуть лише авторизовані сторони.

Протоколи шифрування також захищають дані під час передачі. Шифрують дані, що передаються мережами, забезпечуючи безпечний канал між серверами та клієнтами. Ці протоколи мають вирішальне значення для бухгалтерських фірм, які обмінюються конфіденційною інформацією через електронну пошту або хмарні служби, забезпечуючи цілісність і конфіденційність даних під час передачі. Наскрізне шифрування в комунікаційних платформах додатково запобігає несанкціонованому перехопленню.

Багатофакторна автентифікація є критично важливим заходом безпеки для сучасної бухгалтерської практики, що забезпечує надійний захист від несанкціонованого доступу. Вимагаючи від користувачів пред'явлення кількох форм верифікації, вона посилює безпеку конфіденційних фінансових систем. Ці фактори зазвичай включають щось, що користувач знає (пароль), щось, що є у користувача (смартфон або токен безпеки) і щось, чим користувач є (біометрична автентифікація). Цей багаторівневий підхід особливо актуальний для бухгалтерських фірм, які обробляють конфіденційні дані та фінансові операції.

Навчання співробітників є важливим компонентом кібербезпеки, що доповнює технологічні гарантії. Співробітники часто є першою лінією захисту від кіберзагроз, тому важливо озброїти їх знаннями для виявлення та пом'якшення ризиків. Бухгалтерські фірми повинні розвивати культуру обізнаності про безпеку, де працівники розуміють важливість кібербезпеки у своїх ролях. Тренування мають бути безперервними та адаптивними для реагування на мінливий ландшафт загроз.

Ефективні програми мають охоплювати розпізнавання спроб фішингу, розуміння законів про захист даних і впровадження методів безпечного використання паролів. Імітація фішингових атак може надати практичний досвід

виявлення підозрілих електронних листів і посилань, знижуючи ймовірність зломів. Під час навчання також слід приділяти особливу увагу захисту фізичних пристроїв, таких як ноутбуки та мобільні телефони, які часто стають мішенями для крадіжки або несанкціонованого доступу.

Забезпечення надійності бухгалтерських систем є складним та багатоаспектним завданням, яке вимагає не лише впровадження сучасних технологій, а й формування сильної корпоративної культури кібербезпеки [3].

Отже, забезпечення надійності бухгалтерських систем вимагає комплексного підходу, що включає впровадження технологічних рішень, дотримання регуляторних норм, розвиток культури етичної відповідальності та постійне навчання співробітників. Лише поєднання цих елементів дозволить ефективно протистояти загрозам, забезпечити фінансову прозорість та запобігти можливим шахрайським схемам.

Література:

1. Бабінська С. Інформаційні потоки між користувачами бухгалтерської інформації. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1712> (дата звернення: 25.03.2025).
2. Гаркуша С. Організація захисту бухгалтерської інформації в автоматизованих системах обліку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4707> (дата звернення: 25.03.2025).
3. Ясінська А. І., Река В. І. Захист інформації в системі управлінського обліку. *Перспективи стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: світовий досвід та вітчизняні реалії*. 2023. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/241/6405/14340-1> (дата звернення: 25.03.2025).

УДК 657:004.4:005-048.35

Микитюк Вікторія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник:

Потриваєва Наталя, д.е.н., проф.,
професорка кафедри обліку і оподаткування

РОЛЬ ЦИФРОВИХ РІШЕНЬ У МОДЕРНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ

У сучасному динамічному світі цифрова трансформація охоплює всі сфери суспільного життя, зокрема й фінансову. Підприємства дедалі частіше стикаються з потребою адаптації до нових технологічних викликів, що

диктуються як швидким розвитком інформаційних систем, так і змінами у законодавчому та економічному середовищі. Особливо помітною ця трансформація є у сфері бухгалтерського обліку, де впровадження цифрових рішень дозволяє не лише оптимізувати рутинні процеси, а й забезпечити стратегічну підтримку прийняття управлінських рішень. Цифрові технології перетворюють облік на ефективний інструмент аналізу, планування та управління, відкриваючи нові горизонти для розвитку сучасного бізнесу.

Використання цифрових технологій є ефективним способом автоматизувати рутинні облікові процеси, що дозволяє мінімізувати кількість помилок та підвищити продуктивність. При цьому важливо, щоб облікова система відповідала вимогам цифрової звітності, забезпечувала належне зберігання та передавання цифрових даних, а також була здатна адаптуватися до законодавчих змін, особливо у сфері цифрової економіки [1].

У цифрову епоху облік виконує важливу функцію, забезпечуючи керівництво актуальною та достовірною інформацією для прийняття ефективних рішень, управління фінансовими ресурсами, а також планування та контролю. Він допомагає узгоджувати фінансову діяльність підприємства з його стратегічними цілями, підвищує швидкість обміну даними з контрагентами та контролюючими органами, сприяючи ефективному управлінню [1]. Інтеграція інформаційних технологій у бухгалтерський облік є важливим кроком для сучасних підприємств, що сприяє підвищенню точності, ефективності та конкурентоспроможності. Такі технології дозволяють автоматизувати трудомісткі процеси та забезпечують зручний доступ до ключової інформації.

Основні етапи впровадження інформаційних технологій включають:

1. Вибір програмного забезпечення: визначення найкращих рішень, що відповідають специфічним потребам підприємства.
2. Інтеграція з існуючими системами: налаштування сумісності нових технологій із поточними бізнес-процесами.
3. Навчання співробітників: організація тренінгів, воркшопів або інших навчальних заходів для ознайомлення персоналу з новими інструментами.
4. Захист даних: забезпечення надійності зберігання і конфіденційності фінансової інформації шляхом використання сучасних методів безпеки.

Такі зміни забезпечують не лише вдосконалення облікових процесів, але й значно підвищують загальну ефективність діяльності підприємства.

Серед важливих переваг сучасних бухгалтерських інформаційних технологій – можливість дистанційної роботи з ERP-системами незалежно від місця перебування. Формат «веб-клієнт» став популярним завдяки своїй мобільності та зручності, особливо в умовах пандемії та воєнних дій, адже він не потребує використання потужного обладнання. Деякі українські розробники пропонують працювати з їхніми продуктами виключно через веб-інтерфейс, тоді як інші залишають можливість обирати між веб-клієнтом та локальним підключенням [2].

Оскільки з кожним роком випускається все більше і більше розробок для цифрового обліку, необхідно систематично оновлювати кваліфікацію бухгалтерського персоналу за допомогою різних формальних і неформальних

заходів, зокрема: отримання професійної та/або вищої освіти, підвищення кваліфікації, участь у професійних семінарах, проходження курсів; самоосвіта, участь у професійних асоціаціях, спілкування з колегами-фахівцями тощо [3]. Завдяки цифровізації облікових процесів працівники бухгалтерії можуть швидко та з мінімальною кількістю помилок виконувати свої завдання, ефективно аналізувати і складати фінансові звіти. Це, у свою чергу, допомагає власникам підприємств краще керувати бізнес-процесами та досягати стратегічних цілей. Онлайн-бухгалтерія охоплює весь спектр необхідних операцій: від співпраці з постачальниками і підрядниками до оперативного обліку товарів і послуг, розрахунків із заробітної плати, електронного податкового адміністрування, ціноутворення, контролю розрахунків і навіть використання хмарних технологій в бухгалтерському обліку [3].

Ефективність цифровізації контрольно-облікових процесів у забезпеченні стратегічних цілей сільськогосподарських підприємств визначають шляхом проведення SWOT-аналізу з окресленням можливих ризиків й перспектив. До того ж результати дослідження є універсальними і можуть бути застосовані для оцінки цифровізації аграрного сектору як в Україні, так і в інших країнах. Для комплексного аналізу середовища доцільно застосовувати PEST-аналіз, який дозволяє врахувати політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори, що впливають на цифровізацію контролю та обліку в аграрному секторі. На відміну від SWOT-аналізу, який має більш загальний характер і може бути використаний у багатьох країнах, PEST-аналіз орієнтований на українські реалії, враховуючи національні особливості [4].

Цифрові рішення стали невід’ємною складовою сучасної трансформації бухгалтерського обліку, відкриваючи нові можливості для ефективного управління підприємствами. Автоматизація рутинних процесів, інтеграція інформаційних систем, використання хмарних технологій та ERP-систем значно підвищують точність, оперативність і аналітичний потенціал облікових даних. Це не лише зменшує ризик людських помилок, а й сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, що узгоджуються зі стратегічними цілями компанії.

Отже, цифровізація продовжує відігравати важливу роль у забезпеченні стійкості та конкурентоспроможності українських підприємств. Цифрові технології вже не просто доповнюють бухгалтерський облік – вони трансформують його на стратегічний «навігатор» управлінських рішень у складному економічному ландшафті. У сучасному світі саме цифровізований облік стає інструментом, що здатен забезпечити підприємству стійкість, гнучкість і випереджальну адаптацію до змін.

Література:

1. Корольок Т. М., Співак С. М., Ратинський В. В. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 85 (6). URL : https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.06.088
2. Топ програм автоматизації бізнесу в Україні. URL : <http://erp-project.com.ua/index.php/uk/korisni-materiali/statti/avtomatizatsiya/196-poslugi-avtomatizatsiji-v-ukrajini>

3. Potryvaieva N., Kozachenko L., Nedbaylo I., Nesterchuk I. Digitization of Accounting in the Management of Business Processes of Enterprises of the Agro-Industrial Complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2022. № 26 (1). URL : [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)
4. Potryvaieva, N., Dubinina, M., Cheban, Yu., Syrtseva, S., & Luhova, O. Digitalization of control and accounting processes of agricultural enterprises: Risk assessment and management. *Ekonomika AP. K.* 2024. 31(5). URL : <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/5.2024.45>

УДК 657:004.4:005-048.35

Олейніченко Денис

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна.

Науковий керівник:

Смірнова Ірина, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування, Центральноукраїнський
національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА

Дослідження особливостей організації аудиту облікової політики суб'єктів державного сектора зумовлене низкою взаємопов'язаних чинників, що виникають у відповідь на динамічні зміни в системі публічного управління та фінансового контролю в Україні. На сучасному етапі розвитку державного сектора спостерігаються активні реформаційні процеси, спрямовані на підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, зміцнення прозорості та підзвітності діяльності державних установ, а також адаптацію національної системи фінансового контролю до європейських стандартів і міжнародних вимог. У зв'язку з цим облікова політика виступає ключовим елементом фінансового менеджменту державних установ, який потребує належного аудиторського супроводу.

Умови трансформації системи державного управління, зумовлені активізацією євроінтеграційних процесів, висувають підвищені вимоги до прозорості, підзвітності та ефективності функціонування державних установ. У цьому контексті облікова політика набуває особливого значення, оскільки вона є фундаментом для формування повної, достовірної та об'єктивної фінансової звітності, що відображає реальний стан використання бюджетних ресурсів. Саме тому необхідність якісного аудиторського контролю облікової політики є не лише технічною чи процедурною вимогою, а важливим інструментом зміцнення суспільної довіри до діяльності органів державної влади та запорукою відповідального ставлення до публічних фінансів. Ефективно організований аудит у цій сфері слугує гарантією відкритості фінансової інформації, що є

критично важливою для формування позитивного іміджу держави серед громадян, міжнародних партнерів і донорських організацій [1].

На тлі реформування бюджетної системи України, впровадження програмно-цільового методу планування та виконання бюджету особливої ваги набуває стандартизація облікових процедур у державному секторі. Ускладнення економічної ситуації, спричинене війною, ще більше загострює потребу в раціональному використанні бюджетних ресурсів, посиленні фінансового контролю та забезпеченні прозорості управлінських рішень. У таких умовах аудит облікової політики виступає не лише засобом перевірки формальної відповідності облікових практик чинним стандартам і нормативним вимогам, а й важливим інструментом підвищення довіри до системи державного фінансового управління. Він сприяє зміцненню інституційної спроможності державних органів, удосконаленню механізмів фінансової звітності та підвищенню якості управління публічними коштами в умовах надзвичайних викликів і обмежених ресурсів [3].

Процес цифровізації державних послуг та активне впровадження електронного документообігу в діяльність державних установ суттєво трансформують умови ведення обліку й потребують відповідної адаптації аудиторських процедур. У нових технологічних реаліях аудит облікової політики має враховувати специфіку цифрового середовища, зокрема автоматизовані системи обробки даних, електронні платформи звітності та ризики, пов'язані з кібербезпекою. Це зумовлює необхідність наукового переосмислення традиційних підходів до організації аудиту, розробки інноваційних методик та формулювання практичних рекомендацій, спрямованих на забезпечення ефективного контролю в умовах цифрової трансформації державного сектору. Тільки за умови належної інтеграції нових технологій в аудиторську практику можливо зберегти високий рівень достовірності, прозорості та відповідальності у фінансовому управлінні [2].

Отже, актуальність дослідження особливостей організації аудиту облікової політики суб'єктів державного сектора обумовлена необхідністю комплексного вирішення проблем фінансового контролю в умовах трансформації державного сектору України. Поєднання євроінтеграційних вимог, воєнного стану, цифровізації управлінських процесів та бюджетних реформ створює унікальне середовище, де традиційні методи аудиту потребують переосмислення та адаптації. Розробка науково обґрунтованих підходів до організації аудиту облікової політики сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних ресурсів, зміцненню довіри суспільства до державних інститутів та формуванню методологічної основи для розвитку системи публічного фінансового контролю, здатної відповідати сучасним викликам та перспективним потребам державного управління в Україні.

Література:

1. Ахтаніна В. В. Законодавчі основи соціальної функції держави. Фінансове забезпечення сталого розвитку. – С. 6–8. – URL: <http://kaf-fin.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/10/Збірник-2021.pdf>.

2. Коваленко О.В. Вплив цифрових технологій на розвиток аудиторської діяльності. - С. 45-47.
URL: https://ontu.edu.ua/download/konfi/2024/Collection_of_abstracts_ekonom_2024.pdf
3. Ковальчук О.М. Бюджетна політика в умовах децентралізації: сучасні виклики та перспективи. - С. 54-59. - URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/Zbirnyk_02.2020_CH_1.pdf

УДК 657

Терянік Діана,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна
Задорожняк Валентина,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
м. Київ, Україна
Науковий керівник:
Чебан Юлія, к.е.н., доцент
доцент кафедри обліку і оподаткування

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ПАЛИВА: ПРОСТО ЧИ З НЮАНСАМИ?

Паливо виступає одним із стратегічних ресурсів підприємства, впливаючи на його ефективність, продуктивність та фінансову стабільність. Воно забезпечує енергією виробниче обладнання, транспортні засоби та технологічні процеси, що є необхідним для безперебійного функціонування будь-якого підприємства. Без своєчасного та якісного постачання палива виробничі процеси можуть зупинитись, що негативно впливає на продуктивність і виконання виробничих планів. Особливо важливим зазначене є з погляду агротехнічних строків виконання основних сільськогосподарських робіт.

Нафтопродукти, як складова палива, є у складі матеріальних витрат, які входять до собівартості продукції. За нашими дослідженнями питома вага такої складової матеріальних витрат знаходиться у межах 20,1-35,3%, що вимагає відповідного ефективного управління рухом палива задля оптимізації витрат. Оперативний облік і контроль залишків палива на підприємстві має забезпечити достатній обсяг наявності такого ресурсу, особливо в найбільш активні виробничі періоди сільськогосподарських підприємств, а також попередження та мінімізацію втрат і розкрадань.

Ефективне управління паливом безпосередньо впливає на економічну ефективність підприємства. Зниження витрат на паливо, впровадження

енергозберігаючих технологій та оптимізація логістичних процесів дозволяють підприємству підвищити свою конкурентоспроможність на ринку.

Забезпечення належних умов зберігання та відповідний облік палива — це не лише економічна, а й юридична вимога. Дотримання вимог законодавства щодо безпеки та екології сприяє відсутності штрафних санкцій та формуванню позитивного іміджу підприємства.

Підсумовуючи вищезазначене, констатуємо, що паливо є критично важливим ресурсом будь-якого суб'єкта господарювання, який забезпечує безперебійне функціонування підприємства, впливає на фінансові результати та сприяє забезпеченню конкурентоспроможності. Отже, процес руху палива на підприємстві має суттєвий та важливий управлінський, виробничий, технічний, екологічний та юридичний контекст, що вимагає належної організації та забезпечення обліку і контролю руху палива.

Основними завданнями обліку і контролю палива є: повне і своєчасне документальне оформлення операцій з надходження та списання палива (оформлення договорів, первинних обліково-контрольних документів, актів звірок, звітності); формування повної, об'єктивної, своєчасної інформації про рух і залишки палива (для забезпечення оптимальних витрат та прийняття управлінських рішень щодо забезпечення паливом основних потреб); контроль за збереженням палива в місцях зберігання і на всіх етапах їх руху (встановлення відповідності облікових даних фактичним залишкам палива для дотримання норм витрачання палива, мінімізації ризиків надлишкових витрат та втрат); формування звітів про рух і залишки палива в місцях зберігання і заправки (для контролю та оптимізації процесів зниження витрат); формування внутрішньої та зовнішньої звітності (забезпечення прозорості та достовірності звітності завдяки відповідності бухгалтерського обліку і контролю законодавчо-нормативним аспектам та внутрішній обліковій політиці підприємства).

Отже, будь-яка ділянка обліку, якою б простою вона не здавалася, містить безліч нюансів первинного, синтетичного, аналітичного обліку і контролю, які потребують знання законодавства та змін до нього, що викликані часом; практичного досвіду або можливості скористатися практичним досвідом колег; професійного скептицизму та професійного судження тощо.

Щодо обліку і контролю палива такими нюансами у сучасних умовах господарювання аграрних підприємств є: документальне оформлення дозволу та особливості зберігання палива для власних потреб; документообіг руху палива на підприємстві; організація та документальне оформлення матеріальної відповідальності; організація проведення інвентаризації палива та документальне оформлення її результатів; аналітичний облік палива; особливості обліку палива за напрямками витрачання, зокрема на виробництво, на потреби ЗСУ [1], для забезпечення роботи генератора; забезпечення наявності всіх підтверджувальних документів та дозволів щодо оприбуткування, зберігання, списання палива, які вимагають під час перевірки органи державного контролю [2].

Література:

1. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: закон України від 17 травня 2012 року № 4765-VI; станом на 22 травня 2024 року; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>
2. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

УДК 657.282:004.4:33.025.12

Тіхонова Вікторія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник:

Потриваєва Наталя, д.е.н., проф.,
професорка кафедри обліку і оподаткування

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГОТІВКОВИХ ОПЕРАЦІЙ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ВИМОГИ

Сучасні організації функціонують у динамічному середовищі, що суттєво впливає на особливості управлінських процесів та формування стратегічного позиціонування в умовах глобалізованого бізнес-простору. У відповідь на постійні зміни більшість компаній інтегрують інформаційні технології у свою діяльність з метою підвищення ефективності бізнес-процесів, оптимізації планування та раціонального використання ресурсів. Основна мета впровадження таких технологій полягає у створенні системи, де інформаційні потоки спрямовані таким чином, аби забезпечити користувачів своєчасним і релевантним доступом до необхідної інформації та технологій саме в потрібному місці та у потрібний момент, із мінімальними витратами. Відповідно, ключовими принципами цієї системи виступають актуальність, своєчасність і локалізованість [1].

Інформаційні технології, які стали невід’ємною ознакою ХХІ століття, активно впроваджуються і в управлінські процеси підприємств. Їх застосування відкриває широкі перспективи завдяки низці суттєвих переваг. По-перше, розширюються обсяги інформації та знань. З моменту появи комп’ютерних систем людство отримало доступ до нових сфер знань та інформаційних ресурсів, які раніше були недоступними. Сьогодні пошук і використання інформації вже не становлять труднощів, адже дані можуть бути оперативно отримані з будь-якого відділу чи підрозділу підприємства. По-друге, стимулюються наукові дослідження й розвиток технологій. Інформаційні технології відкрили доступ до великої кількості джерел, що дозволяє проводити дослідження практично в будь-якій галузі. Це стало можливим навіть без фізичної присутності в наукових центрах – будь-яка особа, установа чи

організація можуть працювати з необхідними даними віддалено, з дому або офісу. По-третє, досягається автоматизація виробничих процесів. Сучасні технологічні рішення значно підвищують ефективність виробництва товарів і надання послуг. Автоматизація дозволяє зменшити потребу у великій кількості працівників, прискорити виробничі цикли та оптимізувати витрати, що позитивно впливає на прибутковість бізнесу. Інформаційні системи здатні виконувати велику кількість операцій одночасно, забезпечуючи безперервність робочих процесів [2].

Наочним прикладом є фінансова сфера, де автоматизовані технології стали основою її функціонування, надаючи можливість здійснювати покупки й отримувати послуги дистанційно. Окрім цього, цифрові інструменти значно пришвидшили реалізацію адміністративних процедур, розвиток електронної комерції та інших процесів, пов'язаних із цифровізацією суспільства та організації бухгалтерського обліку готівкових операцій зокрема [3].

Сучасною новацією в обліку готівкових операцій є можливість використання електронних платіжних засобів із подальшою видачею готівки за такими операціями. Відповідно до п. 12 Положення № 148, суб'єкти господарювання зобов'язані розробити й затвердити внутрішній регламентний документ – порядок оприбуткування готівки в касі, який має враховувати специфіку діяльності підприємства, обсяги готівкових розрахунків, режим роботи, а також порядок здавання виручки до банку. Цей порядок може бути оформлений як окремий розділ наказу про облікову політику підприємства або як додаток до нього.

Положення № 148 встановлює комплексну регламентацію ключових аспектів організації готівкових операцій на підприємстві. Зокрема, документ визначає порядок встановлення ліміту залишку готівкових коштів у касі, строки та процедуру видачі коштів під звіт, терміни подання звітів про використання підзвітних сум, а також вимоги до оформлення документів, що підтверджують надходження та витрачання готівки. Однією з актуальних норм є скасування обов'язковості використання печатки підприємства під час складання прибуткового касового ордера, що свідчить про спрощення процедур документообігу. Крім того, згідно з пунктом 23 Положення № 148, за наявності сертифіката відкритого або кваліфікованого електронного підпису, юридичні особи можуть застосовувати електронний цифровий підпис у процесі надання послуг в електронному вигляді, а також у межах інформаційної взаємодії з іншими суб'єктами електронного середовища. У цьому контексті допускається ведення касової документації як у традиційній паперовій формі, так і в електронному форматі. При цьому електронні касові документи мають відповідати вимогам чинного законодавства України у сфері електронного документообігу.

Відповідно до п. 41 Положення № 148, за умови забезпечення належного зберігання касових документів, підприємства мають право вести касову книгу в електронному форматі із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення. Таке програмне забезпечення повинно забезпечувати можливість візуального відображення та друку кожної з двох складових аркуша касової

книги — «Вкладного аркуша касової книги» та «Звіту касира», форма і зміст яких мають повністю відповідати паперовому варіанту документа [4].

З метою підвищення ефективності облікових процесів підприємства можуть впроваджувати автоматизовані програмні продукти, що дозволяють оптимізувати документальне оформлення операцій із руху готівкових коштів. Програмне забезпечення, представлене на українському ринку, включає як галузеві рішення, орієнтовані на специфіку окремих сфер діяльності, так і універсальні системи, що підлягають адаптації відповідно до індивідуальних потреб конкретного суб'єкта господарювання. Функціональні можливості таких програм охоплюють формування платіжних доручень із подальшою їх передачею до банківських установ через систему «Клієнт-Банк», автоматичне отримання банківських виписок, складання первинних касових документів і ведення касової книги. Крім того, забезпечується ведення зведеного синтетичного обліку за рахунками 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках» [5], що сприяє підвищенню точності, своєчасності та прозорості фінансової звітності підприємства.

Отже, правильне відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку є надзвичайно важливим для забезпечення достовірної фінансової звітності та ефективного управління підприємством. Розбіжності між теоретичними підходами до розуміння сутності грошей і практичними аспектами обліку грошових коштів, які закладені у нормативних документах, свідчать про необхідність постійного удосконалення методів класифікації та контролю за їх рухом. В умовах впровадження електронних платіжних засобів і цифрових документів, інтеграція сучасних інформаційних технологій в облік стає потужним інструментом для оптимізації фінансових процесів, що, у свою чергу, дозволяє підвищити оперативність прийняття управлінських рішень.

Література:

1. Копняк К. В. Вплив інформаційних технологій на сучасний бізнес. Нові інформаційні технології управління бізнесом: збірник тез IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ: Спілка автоматизаторів бізнесу, 2021. С. 209-213.
2. Які переваги технології в бізнесі? Підприємництво 2025. *Ebrd businesslens*. URL : <https://uk.ebrdbusinesslens.com/32-list-5990693-benefits-technology-business-1-95189> (дата звернення: 10.04.2025).
3. Potryvaieva, N., Dubinina, M., Cheban, Yu., Syrtseva, S., & Luhova, O. Digitalization of control and accounting processes of agricultural enterprises: Risk assessment and management. *Ekonomika APK*. 2024. 31(5). URL : <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/5.2024.45> (дата звернення: 10.04.2025).
4. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Нац. банку України від 29.12.2017 № 148 : станом на 29 серп. 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення: 10.04.2025)
5. BDO в Україні. Руйнування міфів про автоматизацію, які стримують оптимізацію фінансових і бухгалтерських відділів. *Міжнародна аудиторська компанія BDO - BDO*. URL : <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2021/busting-the-automation-myths-that-keep-finance-and-accounting-teams-from-optimising> (дата звернення: 10.04.2025).

УДК 657.6

Дмитро Халізов

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Оксана Юрченко, к.е.н, доц.

асистент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Аудит маркетингової діяльності є важливою складовою управління аграрним підприємством, спрямованою на оцінку ефективності маркетингових стратегій та досягнення поставлених цілей. Інформаційне забезпечення аудиту включає сукупність даних та відомостей, необхідних для проведення аналізу, оцінки та формування висновків щодо маркетингової діяльності. Ефективне інформаційне забезпечення забезпечує об'єктивність, повноту та достовірність аудиторських висновків, сприяючи прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Для аудиту маркетингової діяльності аграрних підприємств використовуються як внутрішні, так і зовнішні джерела інформації. Внутрішні джерела включають фінансову звітність, дані бухгалтерського обліку, маркетингові плани та стратегії, результати маркетингових досліджень, дані про обсяги виробництва, реалізації продукції, ціни, витрати на маркетинг, інформацію про клієнтів, конкурентів та ринкові тенденції. Зовнішні джерела представлені статистичними даними органів державної статистики, галузевими оглядами та дослідженнями ринку, інформацією з інтернет-джерел, спеціалізованих видань, баз даних, а також думками експертів, консультантів та аналітиків.

Інформація, що використовується в аудиті маркетингової діяльності, повинна відповідати певним вимогам. Достовірність передбачає точність та правдивість інформації, її відповідність реальному стану справ. Повнота означає, що інформація повинна охоплювати всі аспекти маркетингової діяльності та бути достатньою для всебічного аналізу. Актуальність вимагає, щоб інформація була свіжою та відображала поточні ринкові умови. Релевантність передбачає корисність інформації для прийняття рішень та її відповідність цілям і завданням аудиту. Об'єктивність означає незалежність інформації від суб'єктивних оцінок та упереджень. Зіставність передбачає представлення інформації у форматі, що дозволяє порівнювати дані за різні періоди та з іншими підприємствами.

В аудиті маркетингової діяльності застосовуються різноманітні методи збору та аналізу інформації. Аналіз документів включає перевірку первинних документів, звітів, планів, договорів. Опитування та інтерв'ю передбачають збір інформації від працівників підприємства, клієнтів, експертів. Спостереження

включає вивчення маркетингової діяльності підприємства в реальних умовах. Аналітичні методи представлені SWOT-аналізом, PEST-аналізом, маркетинговим аудитом за 4Р, аналізом ефективності рекламних кампаній, аналізом задоволеності клієнтів та фінансовим аналізом маркетингової діяльності [3].

Важливу роль в аудиті маркетингової діяльності відіграють інформаційні технології. Використовуються спеціалізовані програмні засоби для збору, зберігання, обробки та аналізу маркетингової інформації, CRM-системи для управління відносинами з клієнтами, інтернет-технології для збору інформації про ринок, конкурентів, споживачів, а також інструменти бізнес-аналітики для візуалізації даних.

Дослідження зарубіжного досвіду у сфері інформаційного забезпечення аудиту маркетингової діяльності, особливо в аграрному секторі, демонструє кілька цікавих тенденцій: [1]

- Використання Big Data та штучного інтелекту: У розвинених країнах, таких як США та країни ЄС, активно застосовуються технології Big Data та штучного інтелекту для аналізу великих обсягів маркетингової інформації. Це дозволяє виявляти складні закономірності, прогнозувати поведінку споживачів та оцінювати ефективність маркетингових кампаній з високою точністю.
- CRM-системи з розширеними функціями: Зарубіжні аграрні підприємства часто використовують CRM-системи не лише для управління відносинами з клієнтами, але й для збору та аналізу даних про продажі, маркетингові витрати, ефективність рекламних каналів тощо. Це забезпечує аудиторам комплексне уявлення про маркетингову діяльність підприємства.
- Онлайн-інструменти для моніторингу та аналізу: Широко використовуються онлайн-інструменти для моніторингу соціальних мереж, аналізу трафіку веб-сайтів, оцінки репутації бренду в Інтернеті. Це дозволяє аудиторам отримувати актуальну інформацію про маркетингову діяльність підприємства в режимі реального часу.
- Стандартизація та автоматизація аудиторських процедур: У багатьох країнах розроблені стандарти та методики аудиту маркетингової діяльності, які передбачають використання інформаційних технологій для автоматизації рутинних процедур, таких як збір та перевірка даних. Це підвищує ефективність та знижує вартість аудиту.

Удосконалення інформаційного забезпечення аудиту маркетингової діяльності є актуальною задачею. Існують проблеми, такі як недостатність якісної інформації, складність обробки великих обсягів даних, необхідність інтеграції різних джерел інформації та потреба у кваліфікованих фахівцях. Розвиток інформаційних технологій надає нові можливості для підвищення ефективності та корисності аудиту маркетингової діяльності.

Подальші дослідження спрямовані на розробку моделі інформаційного забезпечення аудиту маркетингової діяльності з урахуванням специфіки аграрного сектору, дослідження впливу цифрової трансформації на інформаційне забезпечення аудиту, аналіз проблем інтеграції інформаційних систем, розробку методики оцінки якості інформації, порівняльний аналіз систем

інформаційного забезпечення в різних типах аграрних підприємств, а також вивчення міжнародного досвіду. Ці напрямки досліджень сприятимуть поглибленому розумінню проблем та перспектив інформаційного забезпечення аудиту маркетингової діяльності аграрних підприємств та розробці практичних рекомендацій для підвищення його ефективності.

Література

1. Євсейцева О. С., Гладка С. І. Інформаційне забезпечення маркетингової діяльності підприємства : thesis. 2021. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/18647> (дата звернення: 28.03.2025).
2. Кононенко Л., Юрченко О. Інформаційне забезпечення формування стратегії підприємства. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2022. № 2 (23-02). С. 23–26. DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-23-02-008> (дата звернення: 28.03.2025)
3. Оплачко І. О. Інформаційне забезпечення маркетингової діяльності підприємств з урахуванням рефлексивних впливів. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2019. Вип. 2 (82). С. 160–170. (дата звернення: 27.03.2025)

СЕКЦІЯ 6. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

УДК 657.6

Ащеулов Богдан

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна.

Науковий керівник:

Смірнова Надія, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «БЮДЖЕТНІ КОШТИ» ЯК ОБ'ЄКТУ АУДИТУ, ЇХ СТРУКТУРА ТА ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ

Актуальність дослідження економічної сутності поняття «бюджетні кошти» як об'єкта аудиту обумовлюється сучасними тенденціями розвитку державних фінансів та зростаючими вимогами до ефективності й прозорості використання публічних ресурсів. У контексті трансформації економічних відносин та зміцнення системи фінансового контролю особливого значення набуває питання раціонального управління бюджетними коштами як необхідної передумови забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави та підвищення довіри до державних інституцій.

У сучасних умовах, коли обсяги державного та місцевих бюджетів постійно зростають, а бюджетні програми стають дедалі складнішими за структурою та змістом, особливої актуальності набуває необхідність чіткого визначення економічної сутності бюджетних коштів як специфічного об'єкта аудиторського контролю. Усе частіше виникають ситуації, коли нечітке трактування цього поняття ускладнює планування, організацію та проведення контрольних заходів, що в результаті може призводити до втрат бюджету, неефективного використання коштів і зниження довіри громадськості до механізмів державного фінансового управління. Відсутність чіткого розуміння, що саме охоплює термін «бюджетні кошти», спричиняє плутанину у підходах до аудиту, обмежує можливості для виявлення і запобігання порушенням, знижує якість оцінки ефективності використання фінансових ресурсів. У цьому контексті постає потреба у глибшому теоретичному осмисленні природи бюджетних коштів як економічної категорії, що, у свою чергу, дозволить сформулювати обґрунтовані методичні підходи до їх аудиту [1].

Інтеграція України до європейського економічного простору та поступове впровадження міжнародних стандартів державного фінансового менеджменту посилюють потребу в гармонізації національних підходів до аудиту бюджетних коштів із кращими світовими практиками. У цьому контексті особливої

важливості набуває переосмислення усталених підходів до розуміння принципів використання бюджетних ресурсів, що має стати основою для розробки сучасної, гнучкої та ефективної методології їх аудиторської перевірки. Така методологія повинна не лише відповідати вимогам міжнародних стандартів, а й бути адаптованою до особливостей функціонування української бюджетної системи, враховуючи її інституційні, правові та організаційні особливості. Це створить підґрунтя для посилення прозорості, підзвітності та ефективності у сфері управління публічними фінансами, що є ключовими чинниками у процесі європейської інтеграції [3].

Цифровізація бюджетного процесу та активне впровадження електронних систем управління державними фінансами створюють нові умови функціонування фінансового контролю, які висувають додаткові вимоги до аудиту бюджетних коштів. У таких умовах традиційні підходи до їх класифікації, обліку та контролю втрачають свою ефективність і потребують глибокого переосмислення з урахуванням специфіки цифрового середовища. Інформаційні технології відкривають широкі можливості для автоматизації аудиторських процедур, підвищення точності аналізу, оперативності виявлення ризиків і зловживань, що може значно підсилити ефективність аудиту. Водночас цифрове середовище породжує нові ризики, пов'язані з безпекою даних, прозорістю алгоритмів обробки інформації та необхідністю забезпечення відповідності між технологічними рішеннями і нормативно-правовим регулюванням. Усе це обумовлює потребу у формуванні сучасних методологічних підходів до аудиту бюджетних коштів, які б не лише відповідали викликам цифрової трансформації, але й забезпечували надійність та результативність контролю в умовах стрімких технологічних змін [2].

Отже, актуальність дослідження економічної сутності поняття «бюджетні кошти» як об'єкта аудиту зумовлена зростаючими вимогами до прозорості використання публічних ресурсів, ускладненням структури бюджетних програм, процесами європейської інтеграції та цифровізації бюджетного процесу. Відсутність чіткого теоретичного обґрунтування цього поняття ускладнює практичну діяльність аудиторів і знижує ефективність фінансового контролю, що може призводити до втрат бюджетних ресурсів та зниження довіри до державних інституцій. У цих умовах формування науково обґрунтованого розуміння економічної сутності бюджетних коштів стає важливою передумовою для розробки сучасної методології аудиту, яка відповідатиме міжнародним стандартам та забезпечуватиме ефективний контроль в умовах цифрової трансформації державного фінансового менеджменту.

Література:

1. Коваленко Ю.О. Аудит використання бюджетних коштів: сучасні виклики та методичні підходи. 2022. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/20456>.
2. Кулик О.В., Петренко І.С. Цифровізація аудиту публічних фінансів як інструмент забезпечення підзвітності публічного управління в умовах надзвичайних ситуацій і війни // Теорія та практика державного управління. 2024. Вип. 2 (79). С. 297-300. URL: <file:///D:/WinUsers/DELL/Downloads/25821-Article%20Text-50744-1-10-20250313.pdf>

3. Левицький Я.Ю. Механізм адаптації системи державного фінансового контролю України до вимог Європейського Союзу // Економіка та управління. 2023. № 1. С. 165-168.

УДК 657.6

Бартось Олександр

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Смірнова Ірина, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

Центральноукраїнський національний технічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Актуальність дослідження організації внутрішнього аудиту в суб'єктах публічного управління зумовлена глибокими трансформаціями в системі державного управління України, спричиненими адміністративною реформою та процесами децентралізації. В нових умовах особливої ваги набуває питання забезпечення ефективного контролю за використанням бюджетних коштів і дотриманням вимог чинного законодавства. Сучасні органи публічної влади потребують дієвих і надійних механізмів внутрішнього самоконтролю, здатних оперативно виявляти недоліки в роботі та запобігати можливим порушенням, що сприятиме підвищенню прозорості, відповідальності та ефективності управлінських рішень.

Інтеграція України до європейського простору, особливо в умовах повномасштабної війни, вимагає впровадження міжнародних стандартів фінансового контролю та аудиту, адже прозорість і підзвітність у використанні публічних коштів набувають критичного значення для збереження довіри суспільства та міжнародних партнерів. Організація внутрішнього аудиту відповідно до європейських вимог є не лише показником ефективного управління, а й необхідною умовою для залучення міжнародної технічної допомоги, грантів і кредитів, які є вкрай важливими для підтримки економіки та відновлення інфраструктури. Війна актуалізувала потребу в надійних механізмах контролю, здатних запобігати зловживанням і забезпечувати цільове використання обмежених ресурсів. Адаптація національної системи внутрішнього аудиту до стандартів ЄС посилює фінансову дисципліну, сприяє прозорості в управлінні державними фінансами та зміцнює довіру до українських державних інституцій як з боку громадян, так і міжнародної спільноти [1].

Розвиток інформаційних технологій та цифровізація процесів публічного управління докорінно змінюють умови функціонування системи внутрішнього контролю, створюючи як нові можливості, так і серйозні виклики для аудиту. У сучасних умовах актуальним стає не лише контроль за традиційними фінансовими операціями, а й організація аудиту електронних систем, оцінка ефективності цифрових інструментів управління, забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних, що обробляються у великих обсягах. Внутрішній аудит має еволюціонувати разом із технологічним середовищем, впроваджуючи нові підходи до аналізу ІТ-процесів, виявлення цифрових ризиків, тестування інформаційних систем та оцінки відповідності нормативно-правовим вимогам. З огляду на зростаючу роль інформаційних систем у діяльності органів публічної влади, контроль за їх безперебійною, ефективною та безпечною роботою стає невід'ємною складовою забезпечення належного управління публічними ресурсами й підтримання довіри громадськості до державного сектору [3].

Імплементация Цілей сталого розвитку ООН та зобов'язання України перед міжнародною спільнотою у сфері охорони довкілля висувають нові вимоги до системи внутрішнього аудиту, зокрема у частині оцінки ефективності реалізації екологічних програм і проєктів. У контексті «зеленого переходу» економіки зростає потреба у впровадженні підходів, що дозволяють комплексно оцінити екологічні ризики, здійснювати контроль за дотриманням екологічного законодавства, а також аналізувати вплив державних інституцій на навколишнє середовище. Адаптація функцій внутрішнього аудиту до зазначених викликів стає необхідною умовою забезпечення прозорості, ефективності та підзвітності екологічної політики у публічному секторі [2].

Отже, актуальність дослідження організації внутрішнього аудиту суб'єктів публічного управління обумовлена поєднанням викликів адміністративної реформи, європейської інтеграції, особливостей функціонування в умовах війни та стрімкого розвитку цифрових технологій. Сучасна система внутрішнього аудиту має стати комплексним інструментом управління ризиками, забезпечення прозорості та підзвітності, каталізатором ефективності в публічному управлінні. Лише за умови формування такої багатофункціональної системи Україна зможе успішно відповісти на сучасні виклики державотворення та забезпечити сталий розвиток у постконфліктний період.

Література:

1. Гладченко Л. П., Сивульська Н. М., Волковський Є. І. Незалежний державний фінансовий контроль в Україні на шляху до євроінтеграції – 2024. – URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4642/4584>
2. Кучерява М. І., Швагер А. І. Аудит звітності підприємств про сталий розвиток: європейський досвід регулювання. – С. 111-115. – URL: https://npndfi.org.ua/docs/NP_23_04_110_uk.pdf
3. Сурай І. Г. Цифрова трансформація публічного управління: семантичний аналіз поняття - 2024. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/download/2828/2864/6960>

УДК 657

Воробйов Вікторздобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік та оподаткування»Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*Науковий керівник:*Магопець Олена, к. е. н., проф.
завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування, ЦНТУ

МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ

Внутрішній аудит у науково-дослідних установах є невід'ємною складовою системи управління, спрямованої на забезпечення законності, раціональності та ефективності використання фінансових, матеріальних і нематеріальних ресурсів. У діяльності науково-дослідних установ внутрішній аудит виходить за межі традиційного фінансового контролю, охоплюючи оцінювання результативності реалізації наукових програм, управління проєктами, ефективності використання матеріально-технічної бази та кадрового потенціалу.

Внутрішній аудит виконує аналітичну, консультативну й превентивну функції, спрямовані на виявлення і мінімізацію ризиків нецільового використання коштів, порушення принципів наукової доброчесності, затримок у виконанні дослідницьких завдань і неефективного управління грантовими ресурсами. Він також забезпечує підзвітність і прозорість перед державними органами, донорами та партнерами, підвищуючи довіру до результатів наукової діяльності та сприяючи формуванню культури відповідальності в академічному середовищі.

Основними завданнями внутрішнього аудиту є контроль за цільовим використанням бюджетних і грантових коштів, аудит дотримання нормативно-правових вимог і стандартів обліку, оцінка ефективності внутрішніх процедур контролю, аналіз управлінських ризиків і розроблення рекомендацій щодо їх мінімізації. Узагальнення зазначених завдань дозволяє розглядати внутрішній аудит не лише як інструмент перевірки, а як механізм управлінського саморегулювання, що забезпечує оцінювання ефективності й удосконалення процесів управління у науково-дослідних організаціях.

Побудова оптимальної моделі внутрішнього аудиту покликана забезпечити інституційну спроможність установи до самооцінювання, запобігання нецільовому використанню ресурсів і зміцнення довіри до результатів наукової діяльності.

Залежно від масштабів, підпорядкованості та рівня автономії наукових установ у практиці України та країн ЄС застосовуються централізована, децентралізована та комбінована (гібридна) моделі організації внутрішнього

аудиту. Вони різняться за рівнем незалежності, методами координації та ступенем інтегрованості у систему управління.

Централізована модель переважно функціонує у великих академічних і галузевих об'єднаннях, де існує багаторівнева система підпорядкованості. У цьому разі функції внутрішнього аудиту зосереджуються на рівні центрального органу — наприклад, міністерства, національної академії наук або державного агентства. Така модель забезпечує єдність методології, контроль за дотриманням стандартів і узагальнення результатів перевірок, створюючи єдиний інформаційний простір. Водночас її недоліком є обмежена гнучкість і повільне реагування на локальні ризики.

Децентралізована модель передбачає створення внутрішніх аудиторських підрозділів безпосередньо в кожній науковій установі. Вони діють як самостійні структурні одиниці, підзвітні керівництву установи або наглядовій раді. Їхня діяльність спрямована на оцінку ефективності використання ресурсів, перевірку достовірності облікових даних і аналіз ризиків, що впливають на реалізацію дослідницьких програм. Перевагою цього підходу є гнучкість і можливість врахування специфіки наукових напрямів, проте він вимагає високого рівня професійної компетентності аудиторів і належного методичного забезпечення.

Комбінована (гібридна) модель поєднує переваги централізованого управління й автономності на рівні окремих організацій. Центральний орган забезпечує методичне керівництво, узагальнення результатів і координацію політики внутрішнього аудиту, тоді як у підпорядкованих установах здійснюється самостійна оціночна діяльність. Такий формат поєднує стандартизований підхід із гнучкістю реагування, що є особливо важливим для установ, які фінансуються з різних джерел — державного бюджету, міжнародних грантів чи приватних фондів.

У європейській практиці (зокрема, у таких наукових організаціях, як Fraunhofer-Gesellschaft, CNRS, European Research Council) переважають інтегровані системи внутрішнього аудиту, що ґрунтуються на принципах комбінованої моделі. Вони забезпечують поєднання функцій контролю, аналітики та консультування у процесі стратегічного управління науковими проєктами. В Україні подібні підходи впроваджуються в межах реформування державного внутрішнього аудиту відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту», яка визначає принципи організації та функціонування внутрішнього аудиту в державному секторі [1].

Таким чином, вибір моделі організації внутрішнього аудиту має враховувати специфіку фінансування, структуру управління, масштаб наукових програм і ступінь міжнародної інтеграції установи. Ефективна модель повинна забезпечувати баланс між незалежністю аудиту, його інтегрованістю у систему управління та спроможністю формувати рекомендації, спрямовані на підвищення результативності наукових досліджень. Це, у свою чергу, підсилює інституційну спроможність наукових організацій, сприяє зміцненню фінансової дисципліни й підвищує довіру до результатів наукової діяльності на національному та міжнародному рівнях.

Література:

1. Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 вер. 2011 р. № 1001 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення : 04.04.2025).

УДК 657.6

Довженко Богдан

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Ярова Тетяна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Пугаченко Ольга, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПРАЦІВНИКАМИ У ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Основними етапами державного фінансового аудиту розрахунків із оплати праці в досліджуваному закладі є:

- перевірка наявності договорів, положень і колективних угод, що регламентують порядок оплати праці та дотримання їх умов;
- перевірка відповідності бази нарахування оплати праці обсягам виконаних робіт при відрядній формі оплати праці та фактично відпрацьованим годинам при погодинній формі оплати праці;
- перевірка наявності підстав для отримання соціальних гарантій працівниками та порядку їх облікового відображення;
- перевірка правильності документального оформлення усіх видів нарахувань працівникам;
- перевірка правильності обчислення окремих сум нарахування (відпускні, компенсації за невикористану відпустку, допомога з тимчасової непрацездатності тощо)
- перевірка правильності утримань із зарплати податків і зборів та інших сум, у т.ч. і за виконавчими листами;
- перевірка порядку здійснення нарахувань на фонд оплати праці;
- перевірка правильності та своєчасності виплати заробітної плати працівникам «на руки»;
- перевірка правильності та законності облікового відображення праці та її оплати працівникам;

- перевірка даних реєстрів аналітичного і синтетичного обліку операцій із виплат працівникам на їх співставність і відповідність;
- встановлення правильності заповнення і подання бухгалтерської, податкової і статистичної звітності з оплати праці тощо.

Для проведення якісного контролю у частині нарахування і виплати заробітної плати необхідно використовувати організаційно-технологічну структуру, що наведена в таблиці 1, а програма – у таблиці 2.

Таблиця 1

Організаційно-технологічна будова контрольного процесу нарахування і виплати заробітної плати під час здійснення державного фінансового аудиту в дошкільних навчальних закладах

Етап	Дії
Підготовчий етап контролю правильності нарахування заробітної плати	Вибір об'єкта та визначення мети перевірки
	Вибір інформації та її систематизація
	Складання плану перевірки нарахування заробітної плати
	Перевірка вихідних даних і показників із оплати праці
	Обробка інформації об'єкта перевірки, підготовка даних до перевірки нарахування заробітної плати та утримань з неї
Контрольна обробка даних у частині нарахування заробітної плати	Вибір методичних і технічних прийомів перевірки, а також узгодження показників із нарахування заробітної плати
	Побудова контрольних і розрахункових таблиць стосовно контролю нарахування заробітної плати
	Виконання методичних і технічних прийомів контролю у частині нарахування заробітної плати
	Систематизація результатів обробки отриманої інформації та визначення причин помилок виявлених при контролі нарахування заробітної плати
	Визначення ступеня вини конкретних винуватців
Узагальнення результатів контролю нарахування заробітної плати	Загальна оцінка результатів перевірки стосовно нарахування заробітної плати
	Формулювання висновків і розробка пропозицій з усунення виявлених недоліків
	Розробка конкретних заходів для усунення порушень і недоліків у порядку нарахування заробітної плати
	Обговорення, оформлення та реалізація отриманих результатів і сформульованих пропозицій
	Впровадження пропозицій і рекомендацій у практичну діяльність при нарахуванні заробітної плати

Таблиця 2

Програма проведення контролю розрахунків з оплати праці в дошкільних навчальних закладах

Контрольні процедури	Джерела інформації	Виконавець	Термін проведення
Перевірка дотримання відповідних положень законодавства про працю			
Перевірка правильності оформлення працівників (їх прийняття, переміщення і звільнення)	Накази, контракти, трудові договори, особові картки	Довженко Б.	17.02.2025-18.02.2025

Контрольні процедури	Джерела інформації	Виконавець	Термін проведення
Перевірка правильності застосування при погодинній оплаті – тарифних ставок та при відрядній оплаті – норм і розцінок	Штатний розклад, тарифікаційний список, наряди, Правила внутрішнього трудового розпорядку в бюджетній установі, алгоритми розрахунків	Довженко Б.	17.02.2025-18.02.2025
Перевірка обліку робочого часу та дотримання встановлених режимів роботи	Табелі обліку робочого часу, особові картки	Довженко Б.	17.02.2025-18.02.2025
Контроль системи нарахування заробітної плати			
Перевірка обґрунтованості усіх нарахувань заробітної плати	Положення з оплати праці, особові картки, трудові договори, розрахунково-платіжні відомості, штатний розклад, табелі обліку робочого часу	Довженко Б.	19.02.2025
Перевірка обґрунтованості й правильності нарахування додаткових виплат	Накази з особового складу, лікарняні листи, особові рахунки	Довженко Б.	19.02.2025
Перевірка правильності розрахунку середньої заробітної плати для різних цілей	База для розрахунку середнього заробітку, табелі обліку робочого часу, розрахунково-платіжні відомості	Довженко Б.	19.02.2025-20.02.2025
Контроль обґрунтованості і наявності підстав для застосування пільг			
Перевірка правомірності застосування пільг для обчислення суми податку на доходи фізичних осіб	Документи, що надані співробітником у підтвердження права використання податкових соціальних пільг	Довженко Б.	21.02.2025
Перевірка правильності утримань згідно виконавчих листів	Наявність виконавчих листів та їх реєстр, алгоритми розрахунку за окремими листами, особові рахунки, механізм формування бази для утримання	Довженко Б.	22.02.2025
Перевірка правильності визначення сукупного доходу з метою оподаткування доходів фізичних осіб	Розрахунок, табелі обліку робочого часу, розрахунково-платіжні відомості	Довженко Б.	23.02.2025-24.02.2025
Перевірка наявності депонованих сум заробітної плати	Касові документи, Книга аналітичного обліку депонованої заробітної плати	Довженко Б.	24.02.2025
Перевірка порядку ведення аналітичного та синтетичного обліку нарахування заробітної плати, а також зведених розрахунків із оплати праці			
Перевірка ведення аналітичного	Розрахунково-платіжні	Довженко Б.	25.02.2025-

Контрольні процедури	Джерела інформації	Виконавець	Термін проведення
обліку розрахунків за окремими фізичними особами за всіма видами нарахувань	документи на кожного співробітника, особові рахунки		26.02.2025
Перевірка правильності формування й відображення оборотів за даними Головної книги із аналогічними показниками у регістрах синтетичного обліку	Головна книга, оборотно-сальдові відомості, журнали, картка рахунка, кореспонденція рахунків із нарахувань і утримань із заробітної плати	Довженко Б.	25.02.2025-26.02.2025
Оформлення результатів контролю			
Оформлення результатів перевірки	Сукупність даних, розрахунків, довідок, робочих звітів, що узагальнюють результати контролю	Довженко Б.	27.02.2025-28.02.2025
Представлення результатів перевірки	Звіт (акт, довідка) за результатами перевірки	Довженко Б.	28.02.2025

Представлена програма державного фінансового аудиту розрахунків із заробітної плати для дошкільних навчальних закладів є основою планування контрольного процесу, що включає чіткий перелік питань та додаткові процедури з обліку праці та здійснення якісного контролю за використанням праці й фонду її оплати.

Література:

1. Пугаченко О.Б., Зарудна Н.Я., Кундеус О.М. Облік праці та її оплати у закладах дошкільної освіти. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-59-39.
2. Пугаченко О.Б., Фоміна Т.В. Організація обліку розрахунків за податком на доходи фізичних осіб у закладах охорони здоров'я. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-147>.

УДК 657.631

Зам'ятіна Анастасія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний біотехнологічний університет

м. Харків, Україна

Науковий керівник:

Наумова Тетяна, к.е.н., доц.

доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування

МОДЕЛЮВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Функціонування підприємств роздрібною торгівлю неможливе без використання грошових коштів. Їх надходження формується в результаті господарської діяльності, а витрачання потребує чіткої адресності для досягнення цілей підприємства. Порушення цих умов призводить до розбалансованості інших складових активів підприємства. Тобто ефективність управління найбільш ліквідними ресурсами, яка залежить від своєчасного та оптимального контролю за використанням коштів, визначає рівень фінансової стійкості та можливість подальшого розвитку підприємства.

«Динамічність і непередбачуваність фінансових процесів, що характеризуються швидкою зміною зовнішніх умов і критеріїв оптимальності управління, визначають необхідність розробки інформаційної моделі, яка б стала підґрунтям прийняття управлінських рішень, сприяла розробці і впровадженню ділової стратегії та служила засобом досягнення успіху у бізнесі» [1, с. 94-95].

Грошові кошти та їх потоки є основними об'єктами для проведення економічного аналізу стосовно ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, а стратегічний аналіз грошових потоків дає змогу прийняти раціональні стратегічні управлінські рішення щодо виявлення резервів підвищення ефективності виробництва.

Згідно позиції Кошельок Г. В. «Найбільшу роль в інформаційному забезпеченні аналізу відіграє внутрішня інформація, до якої належать всі види обліку (оперативного, управлінського, фінансового), фінансова і статистична звітності. Зовнішня інформація характеризує всі процеси і явища, що відбуваються за межами даного підприємства, але мають для нього певне значення.» [2, с. 233].

Томчук В.В. зазначає, що «для моделювання грошових потоків зазначених вище інформаційних джерел недостатньо, у зв'язку з цим виникає необхідність у залученні й використанні даних системи стратегічного бухгалтерського обліку, зокрема, прогнозних форм фінансової звітності, розрахованих з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, безпосередньо пов'язаних з грошовими потоками» [3, с. 190].

Отже, на підставі проведеного дослідження, стосовно необхідності, мети, завдань та інформаційної бази аналізу грошових потоків підприємств роздрібною торгівлі, ми дійшли висновку, що аналіз грошових потоків українського ритейлу необхідно починати з аналізу абсолютних величин: залишку грошових коштів на облікових рахунках ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», вхідних і вихідних грошових потоків в розрізі видів діяльності ритейлу, які мають наявність в Консолідованому звіті, а саме Звіт про рух грошових коштів підприємства за аналізований період. Але, цієї інформації не достатньо для формулювання об'єктивних висновків і надання пропозицій з поліпшення ефективності використання грошових потоків для системи управління в цілому. Тому за необхідне вважаємо використання більш поглибленого аналізу грошових потоків ритейлу шляхом доповнення ескпрес-аналізу аналізом коефіцієнтів, факторним аналізом та іншими видами аналізу. При формуванні висновків і пропозицій за результатами проведеного аналізу доцільним є визначення внаслідок яких подій виник саме від'ємний грошовий потік від інвестиційної, фінансової чи операційної видів діяльності.. Керівництво мережевого ритейлу на підставі цих даних визначає прогностні дані щодо ефективності господарювання та визначення стратегій фінансового управління, особливо в умовах воєнного стану. Основними показниками діяльності ритейлу є платоспроможність та ліквідність, тому визначення ризику втрати платоспроможності, особливо при нестійкому фінансовому становищі, яке має на сьогодні більшість українських ритейлерів та розуміння ступеня підвищення ступеня ефективності управління грошовими потоками має важливе значення.

Отже, підсумовуючи наведені результати проведеного дослідження ми сформуvalи аналітичну модель визначення ефективності управління грошовими потоками в діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» (рис.1.) Розроблена аналітична модель визначення ефективності управління грошовими потоками в діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» реалізується у три етапи: на першому етапі визначаються основні фактори, що впливають на формування грошового потоку; далі здійснюється комплексний аналіз грошових потоків підприємства на основі системи показників, а також визначаються напрями їх оптимізації. Практичне використання моделі забезпечує керівництво підприємства достовірною інформацією щодо ефективності управління грошовими потоками в розрізі видів діяльності, на основі якої формуються подальші напрями його розвитку.

Література:

1. Плікус І.Й. Стратегічний облік як інструмент стратегічного управління підприємством. *Вісник Української академії банківської справи*. 2002. №12. С.94-65. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/54883/5/Plikus_Stratichnyi_oblik.pdf
1. Кошельок Г. В. Інформаційне забезпечення аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 3. С. 232–239. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2014_3_37
2. Томчук В.В. Моделювання як інструмент контролю грошових потоків сільськогосподарських підприємств. *Фінанси, облік, банки*. 2016. №1 (21). С.187-195. URL: <https://jfub.donnu.edu.ua/article/view/2852/2891>

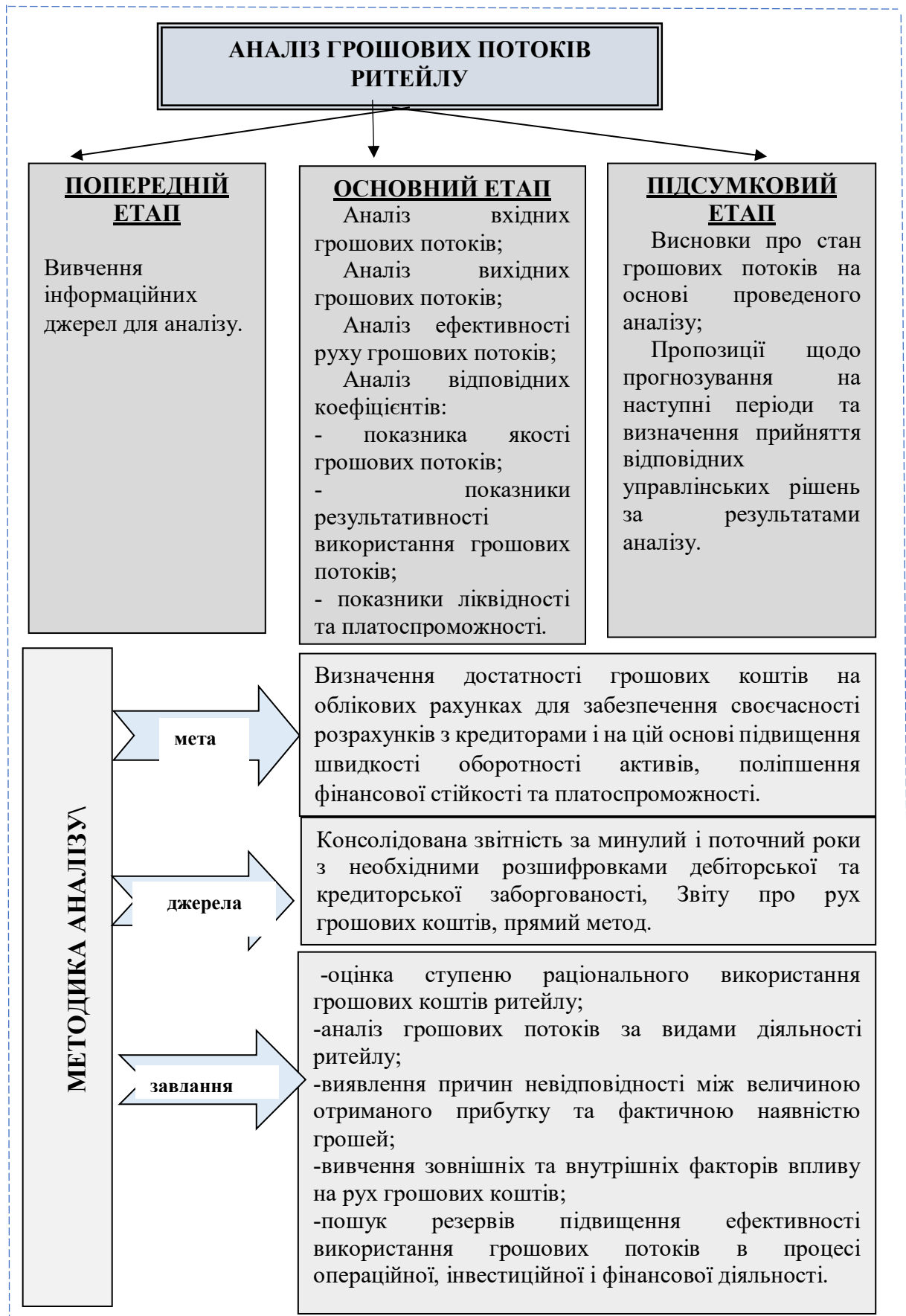

Рис. 1. Аналітична модель визначення ефективності управління грошовими потоками в діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Козаченко Ярослав

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Шалімова Наталія, д.е.н., проф.
декан економічного факультету

ФОРМУВАННЯ ВИМОГ ДО ПРОФЕСІЇ "ВНУТРІШНІЙ АУДИТОР" В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасний стан розвитку професії «внутрішній аудитор» в Україні характеризується фрагментарністю нормативного забезпечення та відсутністю чіткої правової ідентифікації цієї посади в національному професійному просторі. Зокрема, про це свідчить опис дискусійних моментів на сайті ВГО «Гільдія Професійних Внутрішніх Аудиторів України» [1].

Проведений аналіз Класифікатора професій ДК 003:2010 [6] свідчить, що в українському професійному просторі офіційно закріплено значну кількість посад, у назвах яких присутній термін «аудитор»: від «державного аудитора» до «екологічного», «енергетичного», «соціального», «інформаційного», «аудитора систем якості», «аудитора харчової безпеки» тощо. Загалом ідентифіковано понад двадцять таких позицій, що належать до різних розділів та підгруп професій, охоплюючи широкий спектр галузевих сфер: екологію, ІТ, енергетику, дорожню безпеку, будівництво, сільське господарство, соціальну політику, харчову безпеку та інші, в тому числі професію «аудитор» (код 2411.2), що належить до групи «241 Професіонали в сфері державної служби, аудиту, бухгалтерського обліку...». Це свідчить, що проблема вільного використання терміну «аудит» та «аудитор», яку детально описано в [7], не зникла, а лише закріплюється. Водночас поняття «внутрішній аудитор» у Класифікаторі відсутнє, що унеможливлює офіційне закріплення вимог до цієї професії, визначення уніфікованих кваліфікаційних характеристик та формування системи підготовки фахівців у межах державної політики зайнятості. Така прогалина суттєво впливає на розвиток професійної ідентичності внутрішніх аудиторів та на реалізацію кадрової політики у приватному й державному секторах.

Правове розмежування діяльності аудиторів і внутрішніх аудиторів підтверджується аналізом Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [4]. Згідно з цим Законом аудитором визнається фізична особа, яка підтвердила кваліфікаційну придатність, має відповідний практичний досвід і внесена до офіційного Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності. Водночас дія Закону не поширюється на внутрішній аудит (ч. 2 ст. 2), в якій чітко зазначено: «Цей Закон не поширюється на діяльність органів державної влади, їх підрозділів та посадових осіб, уповноважених законами України на здійснення державного фінансового контролю, а також на діяльність

з внутрішнього аудиту юридичних осіб, органів державної влади та органів місцевого самоврядування». Це свідчить про відсутність прямої правової регламентації діяльності внутрішніх аудиторів. Таким чином, категорії «аудитор» та «внутрішній аудитор» не є тотожними ані за статусом, ані за нормативним змістом, що потребує формування окремої системи кваліфікаційних вимог та регуляторних підходів.

У національному законодавстві досі відсутній спеціальний Закон України «Про внутрішній аудит», який би комплексно врегулював статус внутрішнього аудитора, вимоги до кваліфікації, гарантії незалежності, професійні стандарти та етичні принципи. Закон України «Про акціонерні товариства» [3] та Стандарти внутрішнього аудиту, затверджені Міністерством фінансів України [5] регулюють окремі аспекти діяльності внутрішніх аудиторів. Така ситуація формує несистемність та алогічність регулювання, що не відповідає сучасним викликам корпоративного управління.

У Реєстрі професійних стандартів, розміщеному на офіційному сайті Національного агентства кваліфікацій [2], наявна низка професійних стандартів, у назві яких міститься слово «аудитор». За результатами вибірки, здійсненої на основі пошукового фільтра «аудитор», у реєстрі ідентифіковано вісім професійних стандартів, що регламентують різні види галузевого або спеціалізованого аудиту. Сукупність таких документів свідчить про те, що професії, пов'язані з аудитом у різних сферах, уже отримали офіційне нормативне визнання на рівні професійних стандартів. Це демонструє здатність державної системи кваліфікацій забезпечувати методологічне та регуляторне оформлення спеціалізованих аудиторських професій, навіть коли йдеться про вузькогалузеві або технічні напрямки професійної діяльності.

Водночас важливо зауважити, що попри різноманіття аудиторських стандартів у Реєстрі, жоден із них не охоплює діяльність внутрішнього аудитора як окремої професії. Усі згадані стандарти регламентують галузеві аудити - енергетичний, екологічний, IT-аудит, аудит безпеки, аудит харчової безпеки або аудит у сфері сертифікації. Вони не мають змістовного або нормативного зв'язку з внутрішнім аудитом, який є складовою системи корпоративного управління, внутрішнього контролю та управління ризиками.

Таким чином, наявність восьми професійних стандартів зі словом «аудитор» свідчить про те, що держава визнає можливість і доцільність нормативного закріплення спеціалізованих аудиторських професій. Проте відсутність професійного стандарту «внутрішній аудитор» демонструє істотну прогалину у системі кваліфікацій, оскільки саме внутрішній аудит є ключовим елементом забезпечення прозорості, ефективності та відповідальності як у державному секторі, так і в корпоративному управлінні. Це вимагає розроблення та впровадження професійного стандарту для внутрішнього аудитора, узгодженого з міжнародними компетентнісними моделями та національними потребами.

Таким чином, формування сучасних вимог до професії внутрішнього аудитора в Україні потребує комплексного підходу, який передбачає офіційне включення цієї професії до національного Класифікатора, розроблення єдиного

професійного стандарту, гармонізацію системи сертифікації та нормативне визначення статусу внутрішніх аудиторів у контексті міжнародних підходів. Неврегульованість професійного статусу внутрішніх аудиторів є суттєвим стримувальним чинником розвитку внутрішнього контролю, корпоративного управління та антикорупційної інфраструктури в Україні, що свідчить про необхідність законодавчого унормування цієї сфери відповідно до європейських моделей і сучасних викликів економічної безпеки.

Література:

1. ВГО «Гільдія Професійних Внутрішніх Аудиторів України». *«Внутрішнім аудиторам»* ВГО «ГПБАУ» : веб-сайт. URL: <https://gildia.kyiv.ua/vnutrishnim-auditoram/> (дата звернення 11.04.2025).
2. Відомості про професійні стандарти. Національне агентство кваліфікацій : веб-сайт. URL: <https://register.nqa.gov.ua> (дата звернення 11.04.2025).
3. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27 липня 2022 року №2465-XI (зі змінами та доповненнями). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text> (дата звернення 11.04.2025).
4. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року №2258-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 11.04.2025).
5. Наказ Міністерства фінансів України №1247 від 04.10.2011 р. (зі змінами та доповненнями) «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11#Text> (дата звернення 11.04.2025).
6. Національний класифікатор України "Класифікатор професій" : Пошук. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України : веб-сайт. URL: <https://me.gov.ua/Profession/List?lang=uk-UA&id=d4162ef8-2771-4ac5-99ef-1d4b6f5336af&tag=KlasifikatorProfesii-Poshuk> (дата звернення 11.04.2025).
7. Шалімова Н.С. Соціально-економічні аспекти аудиту: теорія і практика : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 672 с.

УДК 657

Компанієць Дмитро

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік та оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Решетов Валерій, к. е. н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування, ЦНТУ

АУДИТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах економічної нестабільності, воєнних викликів і поступової інтеграції України до європейського фінансового простору ефективно управління ризиками стає ключовою передумовою забезпечення фінансової стійкості підприємств.

Фінансові ризики охоплюють широкий спектр загроз, пов'язаних із ліквідністю, кредитоспроможністю, валютними коливаннями, процентними ставками, платоспроможністю контрагентів та якістю фінансової звітності. У цьому контексті аудит набуває не лише контрольного, а й стратегічного значення – виступає елементом системи ризик-менеджменту, спрямованої на запобігання фінансовим втратам, підвищення достовірності управлінської інформації та зміцнення довіри до бізнесу.

Сучасна концепція аудиту ґрунтується на розумінні його як незалежної, об'єктивної та консультативної діяльності, що сприяє вдосконаленню управлінських процесів і корпоративного врядування.

У сфері управління ризиками аудит розглядається як інструмент перевірки надійності внутрішнього контролю та оцінки ефективності процедур виявлення, вимірювання і мінімізації ризиків [2].

Ефективна система управління ризиками передбачає інтеграцію аудиторських процедур на всіх рівнях управління – від стратегічного планування до оперативних фінансово-господарських операцій. Таким чином, аудит виступає не лише засобом перевірки достовірності звітності, а й важливим каналом зворотного зв'язку, що формує інформаційну основу для прийняття рішень у сфері фінансової політики, бюджетування, кредитної та інвестиційної діяльності підприємства.

Основним завданням аудиту в системі управління фінансовими ризиками є ідентифікація зон ризику та оцінка їхнього впливу на результати діяльності підприємства. Аудитори аналізують структуру активів і пасивів, динаміку ліквідності, оборотність дебіторської заборгованості, обґрунтованість створення резервів і політику управління капіталом. Завдяки цьому підприємство отримує не лише підтвердження достовірності звітності, а й комплексну оцінку ризиків, пов'язаних із грошовими потоками, рентабельністю, податковими зобов'язаннями та інвестиційною діяльністю.

Залежно від об'єкта перевірки виокремлюють такі напрями аудиту фінансових ризиків: аудит ліквідності, кредитного, валютного, податкового та інвестиційного ризику.

Сучасні аудиторські практики ґрунтуються на використанні технологій data analytics, business intelligence (BI) та machine learning, що дозволяють виявляти приховані закономірності, прогнозувати ризики й оцінювати тенденції фінансової стабільності підприємства.

Аналіз динаміки фінансових коефіцієнтів – ліквідності, рентабельності, оборотності активів, – забезпечує своєчасне виявлення відхилень, які можуть призвести до втрати прибутковості чи платоспроможності. Поєднання аналітичних інструментів із традиційними аудиторськими процедурами формує інтегровану модель контролю та прогнозування, що підвищує ефективність управлінських рішень.

Ефективність системи управління фінансовими ризиками безпосередньо залежить від якості організації аудиту. У цьому контексті він виконує не лише перевірочну, а й інституційну функцію, забезпечуючи узгодженість між стратегічними цілями підприємства, його фінансовою політикою та рівнем

ризик-апетиту. Інтеграція аудиту у систему ризик-менеджменту передбачає створення єдиного аналітичного середовища, у межах якого здійснюється постійний моніторинг ризикових подій, оцінка їхнього впливу та коригування управлінських рішень.

Аудитори виконують роль незалежних аналітиків, які перевіряють обґрунтованість методів оцінювання ризиків, достовірність фінансових даних і адекватність системи контролю відповідно до міжнародних стандартів.

Особливе значення має ризик-орієнтований підхід до аудиту, рекомендований міжнародними стандартами [1], який передбачає концентрацію уваги на сферах підвищеного ризику та впровадження превентивного контролю.

Результати аудиторських перевірок слугують підґрунтям для оновлення матриць ризиків, вдосконалення політик внутрішнього контролю та розроблення рекомендацій керівництву підприємства.

Отже, аудит трансформується з інструменту ретроспективного контролю у механізм превентивного управління, який сприяє формуванню культури фінансової відповідальності, прозорості та стратегічної гнучкості. Інтегрований підхід до аудиту забезпечує зниження рівня фінансових ризиків, підвищення конкурентоспроможності та зміцнення довіри інвесторів, кредиторів і стейкхолдерів до діяльності підприємства.

Література:

1. Міжнародні стандарти аудиту. *Міністерство фінансів України*: веб сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit> (дата звернення : 06.04.2025).
2. The Institute of Internal Auditors (IIA). Global Internal Audit Standards. URL: <https://www.theiia.org/en/standards/> (дата звернення : 06.04.2025).

УДК 657.6:658

Латишева Тетяна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний біотехнологічний університет

м. Харків, Україна

Науковий керівник:

Наумова Тетяна, к.е.н., доц.

доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯК ІНДИКАТОР МІНІМІЗАЦІЇ ВНУТРІШНІХ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ

Одним із основних принципів бухгалтерського обліку є принцип безперервності діяльності, який полягає в оцінці активів та зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що “його діяльність триватиме далі” [1, ст. 4, 3, п. 18], тобто невизначений термін, в неосяжному майбутньому.

В МСА 570 (переглянутий) «Безперервність діяльності» зазначено, що згідно з припущенням про безперервність діяльності, як основи для бухгалтерського обліку, фінансова звітність складається на основі припущення, що суб'єкт господарювання є діючим на безперервній основі та продовжуватиме свою діяльність в осяжному майбутньому [2].

Тому, ми вважаємо, що оцінка можливості функціонування підприємства на безперервній основі, яка ґрунтується на методологічних засадах внутрішнього контролю, дозволяє запропонувати комплексне діагностичне рішення за результатами якого можна чітко ідентифікувати ряд факторів, які здійснюють негативний вплив на підготовку фінансової та управлінської звітності таким чином, щоб керівники або власники підприємства отримували виважену, достовірну та адекватну інформацію.

Однак, існує безліч причин, які заважають управлінському персоналу ідентифікувати деякі негативні сторони ведення фінансово-господарської діяльності, які несуть в собі ризик зниження показників діяльності у майбутньому. Отже, об'єктивним вирішенням цієї проблеми стає оцінка можливих ризиків та існуючих загроз із впровадженням ефективної системи внутрішнього контролю в системі управління підприємства.

Головним завданням внутрішнього контролю стає необхідність забезпечити своєчасне попередження, виявлення та аналіз можливих ризиків, достовірність даних фінансової і управлінської інформації, дотримання нормативного законодавства і внутрішніх політик і процедур щодо корпоративного управління, ефективне використання ресурсів. Тобто, в нашому розумінні саме ефективно організована система внутрішнього контролю покликана мінімізувати можливу наявність саме внутрішніх ризиків, пов'язаних із діяльністю самого підприємства. Управління ризиками господарської діяльності є важливою складовою управління бізнес-процесами підприємства.

«Ефективність системи внутрішнього контролю проявляється: в постійному моніторингу контрольних точок (контрольне середовище), виявленні та оцінці ризику (події), реагуванні на ризик (контрольні дії). За результатами розслідування ризику, якщо це необхідно, вноситься удосконалення в систему внутрішнього контролю і/або змінюється бізнес-процес. Також концепція внутрішнього контролю включає в себе моніторинг самої системи внутрішнього контролю, необхідний для визначення її ефективності» [3].

Петрова В.Ф вважає, що «для проведення ефективного комплексного аналізу ризиків діяльності підприємства необхідно зібрати та систематизувати достовірну інформацію про діяльність підприємства, визначити фактори, які істотно впливають на ризик діяльності підприємства; для враховування особливостей різних видів ризиків, використовувати різні методи кількісної оцінки, які слідує з проведення якісного аналізу, беручи до уваги особливості й умови використання якісних і кількісних методів оцінки ризику» [4, с.148].

На сьогоднішній день немає однозначного розуміння сутності ризику. Це обумовлено, зокрема, багатоаспектністю цього явища та майже повним ігноруванням його вітчизняним господарським законодавством у реальній економічній практиці та управлінській діяльності. Крім того, ризик – це

двовимірною величиною, яка характеризує ймовірність і масштаб втрат, спричинених невизначеністю, що супроводжує діяльність організації [5, с.82].

На підставі аналізу пропозицій з боку науковців щодо виділеної проблематики ми виділили основні переваги застосування такого підходу в управлінській діяльності бізнес-суб'єкта:

- по-перше, суттєвого значення набуває організація системи внутрішнього контролю як діагностичного індикатора, яка дозволяє комплексно здійснити прогнозування здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі;

- по-друге, виявляється система показників та чинників, які безпосередньо впливають на стратегічну діяльність підприємств;

- по-третє, забезпечується достовірне інформаційне середовище в управлінні ризиками суб'єктів бізнесу;

- по-четверте, суб'єкти контрольного процесу спрямовують роботу відділу внутрішнього контролю бізнес-суб'єкта з позиції досліджуваної проблематики, що в свою чергу спрямоване на подальшу внутрішню імплементацію розроблених контрольних процедур, які згенерують ідентифікацію подій, що унеможливають продовжувати діяльність суб'єкта господарювання на безперервній основі.

Багато науковців висловлюють думку, що «війна породжує нові типи ризиків, такі як ризики фізичної безпеки, ризики, пов'язані з втратою контролю над територіями або ресурсами, а також ризики, що виникають через санкції або інші зовнішні впливи. Моделі ризик-менеджменту повинні враховувати ці специфічні ризики і включати механізми для їх оцінки та управління. В умовах війни критично важливо забезпечити ефективну комунікацію і координацію всередині організації та з зовнішніми партнерами» [6, с.6].

Таким чином, управління ризиками стає важливим завданням суб'єктів бізнесу на шляху до їх сталого розвитку в цілому. Ефективне управління ризиками допомагає бізнес-суб'єктам досягти мінімізації можливих втрат, оптимізувати використання ресурсів та підвищити ефективність своєї діяльності навіть в умовах довготривалої війни. Особливо це впливає на процес просування та доставки, бо відбувається блокування транспортних маршрутів, знищення інфраструктури, що в свою чергу впливає на витрати і як наслідок на фінансові результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Окрім логістичних ризиків, підприємства повинні враховувати фінансові, технологічні, персональні та інноваційні ризики. Тому, що виробничі процеси напряму залежать не тільки від достатності кадрового персоналу, а й ще від їх досвіду, кваліфікації і професійного розвитку. Технічна складова тягне за собою розвиток та застосування сучасних інновацій, тому що модернізація та обслуговування технічних систем стає негайним викликом у застосуванні нових технологій та інноваційних рішень.

Основними шляхами при цьому залишається необхідність постійного аналізу внутрішніх ризиків, постійний моніторинг та удосконалення стратегій управління ризиками. За необхідністю можливо враховувати фактор розвитку галузі, в якій працює підприємство, та своєчасно адаптувати систему управління

ризиками до конкретних умов. Від цієї стратегії залежить фактор успішного ведення бізнесу, а отже впливає на стійкість, конкурентоспроможність та забезпечує їх довгострокову та безперервну діяльність.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. No 996-XIV. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016-2017 р. Міжнародна федерація бухгалтерів. Аудиторська палата України. Київ. 2018. Ч.1. 1142 с.
3. Петрова Н. Ф. Методичне забезпечення оцінки ризиків підприємства. *Соціальна економіка*. 2015. № 2. С. 148-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2015_2_19
4. Шевцов Ігор. Оцінка ризиків та створення ефективної системи внутрішнього контролю. URL: <https://blog.liga.net/user/ishevtsov/article/33611>
5. Єрмак С. О., Шелевер А. М. Управління ризиками підприємства в сучасних умовах господарювання // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Економічні перспективи підприємництва в Україні» Ч.2 / Університет ДФС України. Ірпінь, 2017. С. 81-83. URL: <https://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/Частина-2-Збірник.pdf>.
6. Євстахевич В. Л., Комар В. М., Гармаш Р. В., Ожибко В. Б., Воїнський Н. В., Давидович М. І. Ключові ризики функціонування підприємств харчової промисловості в умовах війни. *Академічні візії*. 2024. Вип. 27. С.1-10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13481699>

УДК: 338.4

Мосійчук Дар'я

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна
Науковий керівник:
Акімова Наталія, к.е.н., проф.
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Поняття «контроль» походить від латинського слова «контраротулюс», від якого пізніше утворилося французьке «контроль», яке означає зіставлення або протиставлення. Контроль займає особливе місце у системі управління комерційного підприємства. Як частина сучасної системи управління, контроль дозволяє досягти підприємству намічених їм цілей з оптимальними витратами.

Тому, останнім часом велика увага приділяється питанням місця та ролі контролю у системі управління підприємством.

Для цілей даної роботи скористаємося визначенням Міжнародного інституту внутрішніх аудиторів: «Внутрішній контроль є процес, спрямований

на досягнення цілей компанії, і є результатом дій керівництва з планування, організації, контролю діяльності компанії в цілому та її окремих підрозділів».

Вимоги до організації системи внутрішнього контролю визначені міжнародними фінансовими організаціями та викладені в Законі Сарбейнс-Окслі (SOX), розділ 404 «Оцінка керівництвом системи внутрішнього контролю». Одним із варіантів організації системи внутрішнього контролю є використання ризик-орієнтованого підходу. Комітетом організацій-спонсорів Комісії Тредвея було запроваджено модель COSO (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission), яка може слугувати еталоном для порівняння суб'єктами господарювання власних систем внутрішнього контролю.

Усі підприємства, які підпадають під дію закону Сарбейнс-Окслі, зобов'язані побудувати систему внутрішнього контролю за методикою, розробленою Комітетом спонсорських організацій (COSO). З урахуванням вимог закону та методики внутрішнього контролю Інститутом внутрішніх аудиторів (ІА) розроблено професійні стандарти, що регламентують діяльність внутрішнього аудиту.

Відповідно до розробленої моделі система внутрішнього контролю складається з взаємопов'язаних компонентів (табл. 1.), які забезпечують ефективну основу для її опису і аналізу.

Таблиця 1

Компоненти моделі COSO

<i>Компоненти моделі</i>	<i>Пояснення</i>
<i>Внутрішнє (контрольне) (Internal environment)</i>	Внутрішнє середовище є атмосферою в організації та визначає, яким чином ризик сприймається співробітниками організації, як вони на нього реагують. Внутрішнє середовище включає філософію управління ризиками, ризик-апетит, чесність та етичні цінності, а також те середовище, в якому вони існують.
<i>Постановка цілей (Objective setting)</i>	Цілі повинні бути визначені до того, як керівництво почне виявляти події, які потенційно можуть вплинути на їх досягнення. Процес управління ризиками надає гарантію того, що керівництво має правильно організований процес вибору та формування цілей, які відповідають місії організації та рівню ризик-апетиту.
<i>Оцінка ризиків (Risk assessment)</i>	Попередньою умовою для оцінки ризику є визначення цілей, тому оцінка ризику передбачає виявлення і аналіз відповідних ризиків, пов'язаних із досягненням поставлених цілей. Оцінка ризику є необхідною умовою для визначення того, як необхідно управляти ризиками.
<i>Засоби контролю (Control activities)</i>	Політики та процедури, розроблені та встановлені таким чином, щоб забезпечувати гарантію того, що реагування на ризик відбувається ефективно та своєчасно. Засоби контролю застосовуються в межах всієї організації, на всіх її рівнях і всіма функціями. Вони включають в себе цілий ряд заходів: узгодження, дозволи, перевірки, звірки, звітування, забезпечення безпеки активів і розподілу обов'язків.
<i>Моніторинг (Monitoring)</i>	Система внутрішнього контролю потребує моніторингу - процесу оцінки якості роботи системи протягом визначеного проміжку часу. Недоліки внутрішнього контролю, виявлені під час таких контрольних заходів слід доводити до відома

	керівництва та усувати з метою забезпечення безперервного вдосконалення керованої системи
<i>Інформація та комунікація</i> (Information and communications)	Інформаційні системи відіграють ключову роль в системі внутрішнього контролю, оскільки вони формують звіти, що включають в себе не тільки фінансову інформацію, а також дані щодо операційної діяльності, дотримання процедур та норм чинних нормативно-правових актів, які дозволяють керувати та розвивати бізнес. Необхідна інформація визначається, фіксується та передається в такій формі та в такі строки, які дають змогу співробітникам виконувати їх функціональні обов'язки. Також здійснюється ефективний обмін інформацією в рамках організації як по вертикалі зверху вниз і знизу вгору, так і по горизонталі

Складено за: [1,2,3].

У сучасній економічній літературі дедалі частіше зустрічається визначення внутрішнього контролю у зв'язку із завданнями менеджменту, зокрема управління ризиками.

Термін «ризик» походить від грецького *risikon* — «скеля». Італійською *risico* — «загроза»; французькою *risque* — «небезпека».

Ризик під час дії військового стану в Україні має особливе значення для менеджменту організацій усіх сфер діяльності. Керівники від найнижчої до найвищої ланок управління розуміють його важливість, ухвалюючи будь-яке господарське рішення. Саме тому поняття «управління ризиками» все частіше стає об'єктом наукових досліджень [4, с.323].

З проблемами ризиків пов'язані підприємства будь-якого сектора економіки від промисловості та сільського господарства до торгівлі та фінансів. Поняття «ризик» трактується залежно від сфери діяльності підприємства, ділового середовища, стратегії розвитку та інших факторів. З позиції організації економічним суб'єктом внутрішнього контролю рекомендується під ризиком розуміти поєднання ймовірності та наслідків не досягнення цілей діяльності.

Успішне управління та контроль ризиками, яке здійснюється кожним підприємством, відповідає інтересам усіх учасників ринку: як виробників продукції/послуг, так і споживачів. Вочевидь, що спільністю цілей пояснюється постійна актуальність економічної категорії ризик. Тому даної категорії слід дати визначення з позиції захисту інтересів усіх учасників ринку.

З урахуванням мети будь-якого підприємства незалежно від видів підприємницької діяльності, що полягає у створенні системи управління ризиками, включаючи контрольну функцію, спрямовану на підвищення ефективності роботи, зниження втрат та оптимізацію доходу, ми пропонуємо таке розуміння економічної категорії ризик: ризик - властива підприємницькій діяльності можливість (імовірність) виникнення втрат та (або) погіршення фінансових показників внаслідок настання несприятливих подій, пов'язаних із внутрішніми та (або) зовнішніми факторами.

Для підвищення ефективності внутрішнього контролю ризиків актуальним є виявлення основних (базових) підприємницьких ризиків з позиції суттєвості їхнього впливу на контрольне середовище підприємства та, як наслідок, на його

фінансову стійкість. До основних (базових) підприємницьких ризиків ми пропонуємо віднести: стратегічний, політичний, фінансовий, ринковий, кредитний, процентний, валютний, інвестиційний, операційний, юридичний, інформаційний, репутаційний та виробничий ризик.

Література:

1. Савченко Р.О., Савченко Н.М., Дем'янюк І.В. Внутрішній контроль: проблеми та перспективи. *Електронне фахове видання Ефективна економіка*. 2019. № 9.
2. Титенко Л.В., Богдан С.В., Мізіренко О.С. Управлінський внутрішній контроль в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 19. С. 1358-1363
3. Enterprise Risk Management – Integrated Framework / Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). N.Y. 2004. URL: <http://www.coso.org>
4. Ружанський О., Сівак І. Управління ризиками в системі ДСНС України. *Науковий вісник: Державне управління*, 2022 (12), С.322–337. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2\(12\)-322-337](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2(12)-322-337)

УДК 657.471:336.22

Ніколабай Семен

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Донбаська державна машинобудівна академія
м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

Науковий керівник:

Романькова Оксана, к.х.н, доц.

доцент кафедри «Облік, оподаткування та економічна безпека»

ОЦІНКА ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансовий стан підприємства є ключовим фактором його успішної діяльності, конкурентоспроможності та довгострокового розвитку. У сучасних умовах ринкової економіки, де підприємства стикаються з високою конкуренцією, зміною споживчих уподобань та економічною нестабільністю, виявлення проблемних зон у фінансових показниках є важливим завданням.

Теоретичні та практичні аспекти досліджень фінансових результатів українських підприємств знайшли відображення у працях вітчизняних науковців: Н. А. Іщенко [1], Ю. В. Масюк [2].

Під фінансовими результатами слід розуміти збільшення прибутку (збитку) та підвищення рівня рентабельності (збитковості) підприємства від фінансово-господарської діяльності за звітний період [3].

Відтак, фінансовий результат варто розглядати як узагальнюючу характеристику діяльності підприємства, яка відображає: ефективність використання залучених людських, матеріально-технічних, інформаційних, фінансових та інших ресурсів; якість і результативність управлінських рішень,

прийнятих керівництвом підприємства на всіх рівнях; ступінь реалізації потенціалу підприємства для його економічного зростання.

Для оцінки фінансового стану підприємства варто звернути увагу на основні фінансові показники:

1. Чистий дохід від реалізації - зростання доходу є позитивним сигналом, але важливо спостерігати, чи не зростає собівартість швидшими темпами.

2. Собівартість реалізованої продукції - надмірне зростання собівартості може свідчити про неефективне використання ресурсів, зростання витрат на сировину або збільшення виробничих витрат.

3. Валовий прибуток - низький рівень валового прибутку може бути наслідком низьких цін на продукцію або високих витрат.

4. Адміністративні та збутові витрати - зростання цих витрат без відповідного зростання прибутку може свідчити про неефективне управління або перевитрати.

5. Фінансовий результат від операційної діяльності - низька прибутковість вказує на необхідність підвищення ефективності основного бізнесу.

6. Чистий прибуток - якщо він зростає повільно або залишається незмінним, це може вказувати на високе податкове навантаження, неефективне управління витратами або низьку рентабельність.

Наведемо деякі рекомендації щодо покращення фінансових результатів:

1. Оптимізація витрат та собівартості.

Один із ключових аспектів підвищення фінансової ефективності підприємства – це зменшення собівартості продукції без втрати її якості. Для цього варто переглянути постачальників і обрати тих, хто пропонує вигідніші умови закупівлі сировини, матеріалів та комплектуючих. Це допоможе знизити витрати на виробництво без шкоди для кінцевого продукту.

Ще одним важливим напрямом є впровадження енергозберігаючих технологій, які дозволяють скоротити витрати на електроенергію та інші ресурси. Наприклад, використання сучасного обладнання з меншою енергоємністю або альтернативних джерел енергії (сонячні панелі, світлодіодне освітлення).

Для підвищення ефективності виробництва необхідно автоматизувати процеси, що допоможе зменшити витрати на оплату праці, скоротити кількість браку та підвищити продуктивність. Також важливо впроваджувати системи контролю якості на різних етапах виробництва, що дозволить мінімізувати втрати та знизити кількість продукції, що має дефекти.

2. Контроль адміністративних та збутових витрат.

Високі адміністративні витрати можуть суттєво впливати на прибутковість підприємства, тому необхідно оптимізувати чисельність персоналу та впроваджувати ефективні системи управління. Автоматизація внутрішніх процесів (наприклад, за допомогою CRM-систем, ERP-рішень) дозволяє скоротити потребу в зайвих робочих місцях та підвищити продуктивність праці.

Витрати на маркетинг та рекламу також можуть бути оптимізовані шляхом використання цифрових маркетингових інструментів. Наприклад, замість традиційної реклами (друковані ЗМІ, біл-борди) варто зосередитися на інтернет-маркетингу: таргетована реклама у соцмережах, SEO-просування, email-маркетинг. Це дозволить залучити більше клієнтів за менші витрати.

Окрім того, необхідно оптимізувати канали збуту. Перехід на електронну комерцію (онлайн-магазини, маркетплейси) дозволяє зменшити витрати на оренду торгових площ та залучити ширшу аудиторію клієнтів.

3. Підвищення рентабельності та прибутковості.

Для покращення фінансових показників варто аналізувати конкурентоспроможність цінової політики. Важливо знайти баланс між доступністю продукції для покупців та рівнем прибутковості для підприємства. Впровадження гнучкої системи ціноутворення (знижки для постійних клієнтів, сезонні акції) допоможе збільшити обсяги продажів.

Розширення бізнесу також сприяє зростанню прибутку. Варто виходити на нові ринки, шукати можливості для експорту продукції, а також розширювати асортимент товарів або послуг. Це дозволить залучити нових клієнтів і збільшити обсяги реалізації.

Використання сучасних технологій у виробництві та вдосконалення якості продукції дозволить підвищити її додану вартість. Покращена якість і нові функціональні можливості товару можуть стати конкурентною перевагою, що дасть змогу підняти ціну без втрати клієнтів.

4. Збільшення чистого прибутку.

Одним із шляхів підвищення чистого прибутку є зниження податкового навантаження через використання доступних податкових пільг та спеціальних інвестиційних програм. Наприклад, підприємства, що впроваджують інноваційні технології, можуть претендувати на податкові канікули або інші державні стимули.

Ефективне управління фінансовими ресурсами також відіграє важливу роль. Варто зменшити боргове навантаження, знижуючи витрати на обслуговування кредитів. Крім того, реінвестування прибутку в розвиток підприємства дозволить модернізувати виробничі потужності, що підвищить ефективність роботи та конкурентоспроможність.

Отже, фінансовий аналіз підприємства виявив основні проблемні аспекти, серед яких зростання собівартості, високі адміністративні витрати, низька рентабельність та відсутність приросту чистого прибутку. Запропоновані заходи, такі як оптимізація витрат, підвищення ефективності управлінських процесів та впровадження сучасних технологій, сприятимуть поліпшенню фінансових показників. Впровадження цих рекомендацій забезпечить підприємству стабільний розвиток, підвищить його конкурентоспроможність та сприятиме зростанню прибутковості.

Література:

1. Іщенко Н.А. Фінансові результати діяльності малих підприємств та особливості їх Бізнес Інформ. 2020. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-388-393>

2. Масюк Ю.В., Боюн В.Ю. Управління фінансовими результатами діяльності сільськогосподарського підприємства. Економіка та держава. 2021. № 10. С. 93-96. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.10.93>
3. Лесюк А.С. Оцінка фінансових результатів діяльності підприємств в Україні. Агросвіт. 2020. № 15. С. 67-73. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306&6792.2020.15.67>

УДК 657

Піддубний Олександр

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік та оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Магопець Олена, к. е. н., проф.

завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування, ЦНТУ

РОЛЬ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

Сучасне бізнес-середовище формує нові вимоги до системи внутрішнього аудиту, яка дедалі більше перетворюється з інструмента ретроспективного контролю на механізм стратегічного управління ризиками та забезпечення стійкості суб'єктів господарювання. Зростання обсягів даних, цифровізація операційних процесів і ускладнення регуляторних вимог зумовлюють необхідність упровадження нових аналітичних підходів [3]. За цих умов бізнес-аналітика, яку доцільно розглядати як сукупність методів збору, обробки, інтерпретації й візуалізації даних [2], стає ключовим чинником підвищення ефективності внутрішнього аудиту.

Використання аналітичних інструментів дозволяє аудиторам отримувати глибше розуміння операційної діяльності, проводити суцільний аналіз транзакцій та оперативно виявляти аномалії й ризики, що можуть вплинути на фінансову стабільність підприємства. У результаті внутрішній аудит виходить за рамки формального контролю й набуває функцій аналітичного супроводу управлінських рішень, підтримуючи процеси планування й оптимізації бізнес-процесів.

Інтеграція аналітичних технологій суттєво змінює характер внутрішнього аудиту. Замість орієнтації на ретроспективні перевірки аудит переходить до моделі превентивного контролю, що передбачає прогнозування ризиків і моделювання потенційних відхилень [1]. Аналітичні інструменти надають аудиторським підрозділам можливість працювати з великими масивами даних, виявляти приховані закономірності, досліджувати взаємозв'язки між бізнес-процесами та визначати сегменти з найвищим рівнем ризику.

Зміни відбуваються і в комунікаційній функції внутрішнього аудиту. Інтерактивні панелі моніторингу, heat maps та дашборди забезпечують

керівництву швидке сприйняття результатів аудиторських досліджень, сприяють обґрунтованому прийняттю рішень і підвищують довіру до рекомендацій аудиторів.

Застосування бізнес-аналітики охоплює всі етапи аудиторського процесу. На стадії планування аналітичні інструменти дозволяють формувати комплексні карти ризиків, ранжувати ділянки діяльності за рівнем загроз і адаптувати програми аудиту відповідно до змін у рівні та структурі ризиків. Це сприяє більш раціональному розподілу аудиторських ресурсів.

Під час виконання аудиторських процедур аналітичні технології забезпечують аналіз повної сукупності транзакцій, що підвищує ймовірність виявлення порушень. Алгоритми виявлення аномалій, кластеризація та моделювання трендів дозволяють установлювати не лише одиничні відхилення, а й системні проблеми бізнес-процесів. Розвиток концепції безперервного аудиту, заснованого на автоматизованому моніторингу операцій і контрольних точок, робить аудит активним елементом оперативного управління ризиками.

Аналітика також удосконалює етап постаудиторського контролю. Завдяки можливості візуалізувати динаміку коригувальних заходів та аналізувати їхню ефективність аудитори можуть формувати більш точні та релевантні рекомендації.

Інтеграція аналітики суттєво підвищує якість аудиторських доказів, забезпечуючи повне охоплення даних і можливість виявляти структурні недоліки бізнес-процесів. Прогностичні моделі дозволяють внутрішньому аудиту виконувати консультативну функцію в системі стратегічного управління. Автоматизація рутинних дій оптимізує роботу аудиторів і дає їм змогу зосередитися на інтерпретації результатів та підготовці рекомендацій.

Наявність об'єктивних кількісних доказів та наочних візуалізацій підвищує прозорість аудиту й довіру стейкхолдерів. Водночас поширення аналітичної культури в межах аудиту сприяє поліпшенню інформаційної якості даних в інших підрозділах підприємства.

Аналітична трансформація потребує цілісних змін у системі управління даними. Стандартизація джерел даних, уніфікація форматів та забезпечення інформаційної безпеки є передумовами надійності аналітичних процедур. Цифрова інфраструктура має підтримувати інтеграцію між інформаційними системами підприємства, що є необхідною умовою для безперервного аудиту.

Методичне забезпечення внутрішнього аудиту повинно бути адаптоване до роботи з аналітичними моделями. Важливо формувати чіткі методики тестування, документування та інтерпретації результатів.

Ключовим фактором є розвиток компетентностей аудиторів: володіння інструментами візуалізації, методами статистичного аналізу, навичками роботи з BI-платформами.

Отже, інтеграція бізнес-аналітики у систему внутрішнього аудиту формує нову парадигму управління ризиками, засновану на превентивності, прогнозуванні та об'єктивності. Аналітичні технології підвищують точність, швидкість і стратегічну цінність аудиторської діяльності, змінюючи її роль у системі корпоративного управління. За умови наявності розвиненої системи

управління даними, сучасної цифрової інфраструктури та достатнього рівня компетентностей аудиторів бізнес-аналітика здатна суттєво підвищити ефективність і результативність внутрішнього аудиту як інструменту забезпечення прозорості та стійкості функціонування підприємства.

Література:

1. Eulerich, A., & Eulerich, M. (2020). What is the value of internal auditing? A literature review on qualitative and quantitative perspectives. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 94(3–4), 83–92. <https://doi.org/10.5117/mab.94.50375>
2. IBM. (n.d.). What is business analytics? <https://www.ibm.com/think/topics/business-analytics>
3. Soh, D. S. B., & Martinov-Bennie, N. (2011). The internal audit function. *Managerial Auditing Journal*, 26(7), 605–622. <https://ideas.repec.org/a/eme/majpps/0268690111151332.html>

УДК 336

Ободовська Аліна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Мельник Тетяна, канд. екон. наук, доц.
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

КОМПЛАЄНС У БАНКАХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Проблематика визначення місця та ролі комплаєнс-контролю в системі корпоративного управління банківськими установами набуває особливої актуальності як на національному, так і на міжнародному рівнях. Це зумовлено тим, що комплаєнс-контроль виступає ключовим елементом забезпечення фінансової безпеки банку. Водночас, попри очевидну значущість зазначеного напрямку, рівень його наукового опрацювання залишається недостатнім, що свідчить про наявність теоретичних і практичних прогалин у цій сфері.

В економічній літературі не існує єдиного підходу до тлумачення економічної категорії «комплаєнс» [2, с. 25].

На законодавчому рівні комплаєнс – це контролю за дотриманням норм [2]. А також «комплаєнс-цілі діяльності банку передбачають забезпечення організації діяльності банку з дотриманням вимог законодавства України, нормативно-правових актів НБУ, внутрішньобанківських документів, стандартів професійних об'єднань, дія яких поширюється на банк» [2].

Наукова спільнота продовжує активно досліджувати та розвивати сферу комплаєнс-контролю, зважаючи на відсутність уніфікованих і загальновизнаних концептуальних підходів, які б чітко окреслювали його роль і складові елементи.

Динамічні зміни у політичному та економічному середовищі зумовлюють необхідність пошуку банківськими установами ефективних механізмів забезпечення результативного внутрішнього контролю, а також налагодження конструктивної взаємодії з державними регуляторними органами.

В умовах зростаючої складності регуляторного середовища та динамічних трансформацій фінансового сектору особливої значущості набуває удосконалення нормативно-правової бази, а також розробка й впровадження інноваційних підходів до функціонування систем внутрішнього контролю в банківських установах.

У сучасному глобалізованому бізнес-середовищі комплаєнс-практики, які активно застосовуються в діяльності західних фінансово-кредитних інститутів, виступають індикаторами правової доброчесності, прозорості фінансової звітності, а також свідченням високого рівня корпоративної культури та професійної етики. Інакше кажучи, впровадження ефективної системи комплаєнс-контролю сприяє зміцненню ділової репутації банку, підвищенню його інституційної цінності в очах партнерів, а також формуванню довіри з боку співробітників і клієнтів.

Основним регламентуючим документом, який встановлює засади комплаєнс-контролю у банках, виступає Документ Базельського комітету з питань банківського нагляду «Комплаєнс і функція комплаєнсу в банках»

Запровадження ефективної системи комплаєнсу в комерційних банках забезпечує низку ключових переваг, серед яких варто виокремити такі:

- здійснення систематичного моніторингу діяльності персоналу з метою забезпечення дотримання етичних норм та стандартів професійної поведінки, а також управління потенційними конфліктами інтересів;
- посилення контролю за дотриманням працівниками корпоративних етичних кодексів та регламентів поведінки;
- підвищення ефективності заходів з протидії корупційним проявам у внутрішньобанківських процесах;
- проведення регулярного аналізу процедур поводження з інформацією, що має обмежений доступ, з метою мінімізації ризиків її несанкціонованого розголошення;
- оцінювання комплаєнс-ризиків, пов'язаних із впровадженням нових банківських продуктів, послуг і процесів;
- управління комплаєнс-ризиками на всіх рівнях діяльності банку з метою зниження ймовірності порушення законодавчих або внутрішніх регламентів;
- постійне оновлення та вдосконалення заходів, спрямованих на захист банку від фінансових, репутаційних та правових загроз [2, с. 27].

Науковці виділили чотири основні етапи проведення процедури побудови банком системи комплаєнсу: 1) проведення аудиту елементів комплаєнс-контролю; 2) розробка концепції системи комплаєнс; 3) впровадження елементів системи комплаєнс; 4) контроль системи комплаєнс [2, с. 28].

Таким чином, впровадження банком системи комплаєнсу та управління комплаєнс-ризиками супроводжується низкою суттєвих переваг, серед яких доцільно виокремити: забезпечення прозорості та контрольованості

взаємовідносин з клієнтами; ефективне функціонування механізмів моніторингу змін у нормативно-правовому середовищі та оперативного приведення діяльності банку у відповідність до нових вимог; своєчасне виявлення комплаєнс-ризиків і реалізація заходів щодо їх мінімізації; створення внутрішньої системи повідомлення про порушення законодавства та внутрішніх нормативів працівниками банку; ефективне застосування процедур урегулювання конфліктів інтересів.

Література:

1. Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах : Постанова Правління НБУ від 02.07.2019 р. №88. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19> (дата звернення 20.04.2025).
2. Світлична В.Ю., Овчелупова О.М. Сучасний стан та перспективи запровадження комплаєнс-контролю ц діяльності банківських установ. *Комунальне господарство міст*. 2019, том 7, вип. 153. С. 24-30. <https://surl.li/aqwdfmc> (дата звернення 20.04.2025).

УДК 657.6

Сіваченко Віталій

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Смірнова Ірина, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

АУДИТ РОЗРАХУНКІВ ЗА ЗАРОБІТНОЮ ПЛАТОЮ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

Аудит розрахунків за заробітною платою набуває особливого значення в сучасних економічних реаліях України та світу. В умовах глибинних трансформацій, спричинених економічною кризою, пандемією COVID-19, а також порушення територіальної цілісності Української держави, спостерігається системна деформація виробничих процесів, що проявляється в істотному зниженні продуктивності праці та масштабному скороченні персоналу підприємств. Ці негативні тенденції зумовлюють кардинальні зміни у виробничій структурі та призводять до суттєвої реорганізації систем оплати праці.

Заробітна плата є одним із ключових елементів умов праці, показником ефективності економіки та соціальної політики держави, а також індикатором успішності впроваджених реформ. Актуальність цього питання залишається незмінно високою. З одного боку, оплата праці є головним джерелом доходів для працівників, а отже, значною мірою визначає рівень добробуту населення. З іншого боку, її обґрунтоване встановлення слугує важливим стимулом для

підвищення продуктивності праці, що безпосередньо впливає на розвиток підприємств, регіонів і держави загалом.

При цьому саме оптимальна система мотивації персоналу та ефективна організація обліку розрахунків з оплати праці виступають ключовими факторами, які безпосередньо впливають на численні аспекти функціонування підприємства. Зокрема, від них залежить своєчасність і якість виконання виробничих завдань, раціональне використання засобів виробництва, формування собівартості продукції, рівень конкурентоспроможності підприємства на ринку та його загальна фінансова стабільність.

Особливої уваги заслуговує той факт, що в умовах фінансової нестабільності та воєнного стану саме витрати на оплату праці часто стають об'єктом оптимізації, іноді на межі дотримання законодавчих норм, що підвищує ризики порушень та зловживань у цій сфері. Військові дії на території України призвели до безпрецедентних викликів для бізнесу, включаючи вимушене переміщення підприємств, порушення логістичних ланцюгів, мобілізацію працівників та необхідність забезпечення спеціальних гарантій для військовослужбовців. Ці обставини суттєво ускладнюють процеси нарахування та обліку заробітної плати, що підвищує значущість якісного аудиту в цій сфері.

Також ускладнює ситуацію динамічність нормативно-правового поля, що регулює трудові відносини та оподаткування виплат працівникам в умовах воєнного стану, що вимагає постійної адаптації систем обліку та контролю. Запровадження особливих правових режимів під час війни зумовлює необхідність ретельної перевірки дотримання спеціальних норм трудового законодавства та правильності нарахування компенсаційних виплат.

У контексті цифрової трансформації економіки виникають нові форми трудових відносин, такі як дистанційна зайнятість, фріланс, робота на цифрових платформах, що потребують інноваційних підходів до організації обліку та аудиту розрахунків за заробітною платою. Впровадження електронного документообігу та автоматизованих систем нарахування заробітної плати також створює нові виклики для аудиторів та потребує розвитку спеціалізованих методик перевірки.

У контексті інтеграції України до Європейського Союзу зростають вимоги до прозорості систем оплати праці, дотримання принципів соціальної відповідальності бізнесу та стандартів корпоративного управління. Аудит розрахунків за заробітною платою стає невід'ємною складовою ESG-звітності (Environmental, Social, Governance), що набуває все більшого значення для інвесторів та міжнародних партнерів українських підприємств.

Важливим аспектом є також зростання ролі цифрових технологій у процесі аудиту. Автоматизація процесів нарахування заробітної плати, використання електронного документообігу та застосування сучасних інформаційних систем дозволяють суттєво підвищити ефективність контролю та знизити ризики людського фактору. Проте впровадження таких інновацій потребує перегляду традиційних методик аудиту та створення нових підходів до перевірки цифрових даних.

Не менш важливою є роль аудиту у виявленні та попередженні зловживань і корупційних ризиків у сфері нарахування заробітної плати. Недотримання законодавчих норм, приховування доходів, ухилення від сплати податків і соціальних внесків не лише порушують права працівників, але й негативно впливають на фінансову стабільність підприємства. Тому ефективна система аудиту повинна включати в себе механізми виявлення порушень та рекомендації щодо їх усунення.

Отже, організація та методика виконання завдань з аудиту розрахунків за заробітною платою є важливими складовими управління підприємством, особливо в умовах військового стану та активної цифрової трансформації економіки. Оплата праці належить до найскладніших економічних явищ і водночас виступає одним із ключових соціально-економічних аспектів діяльності організації. Військовий стан створює додаткові виклики для підприємств через порушення виробничих процесів, нестабільність ринку праці та фінансові ризики, що потребує ретельної організації обліку та контролю розрахунків із заробітної плати, які повинні здійснюватися своєчасно та відповідно до чинних нормативно-правових вимог. Водночас цифрова трансформація відкриває нові можливості для автоматизації облікових процесів, підвищення точності розрахунків і забезпечення прозорості фінансових операцій, що сприяє своєчасному виявленню ризиків та оптимізації витрат на оплату праці. Таким чином, лише ефективно організована система аудиту розрахунків за заробітною платою, яка враховує фактори військового стану та цифрової трансформації, здатна забезпечити прозорість і достовірність фінансових показників, сприяти ефективному управлінню витратами та забезпечити баланс інтересів працівників і роботодавців.

Література

1. Облік розрахунків з оплати праці під час воєнного стану в Україні. Режим доступу: <https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/3334>
2. Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем. Режим доступу: <https://surli.cc/liidvb>
3. Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах цифрової економіки. Режим доступу: <https://www.pdatu.edu.ua/images/news/2023/May/30/zb25.pdf>
4. Стан впровадження системи оплати праці на основі класифікації посад у державних органах України. Режим доступу: <https://surl.li/gnjdnq>
5. Трансформація обліку та звітності в умовах соціально-економічних змін. Режим доступу: <https://knote.edu.ua/file/MzEyMQ%3D%3D/cd2a95d3dcc54b6aa53faffffa7b9394.pdf>

УДК 336.22:658

Стройкова Анастасіяздобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»Донбаська державна машинобудівна академія
м. Краматорськ-Тернопіль, Україна*Науковий керівник:*

Романькова Оксана, к.х.н, доц.

доцент кафедри «Облік, оподаткування та економічна безпека»

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансове планування та прогнозування є важливими елементами управління бізнесом, які дозволяють досягти стратегічних цілей. Вони тісно між собою пов'язані, рисунок 1. У сучасній мінливій економіці компанії стикаються з необхідністю адаптації до ринкових умов. Вони вимагають точних фінансових прогнозів та ефективного планування. Фінансове планування дозволяє компаніям визначити ключові цілі, розробити методи їх досягнення, оцінити необхідні ресурси та потенційні ризики [1]. Прогнозування, у свою чергу, дозволяє компанії передбачити майбутні фінансові показники на основі аналізу поточних тенденцій. Це допомагає приймати обґрунтовані бізнес-рішення [2].

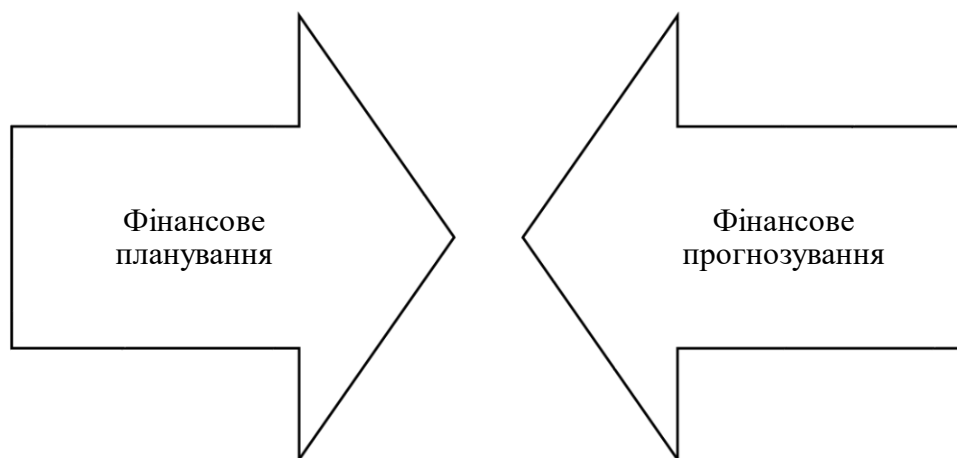

Рисунок 1 – Взаємозв'язок між фінансовим плануванням та прогнозуванням у діяльності підприємства.

До основних методів фінансового прогнозування відносяться:

- екстраполяція трендів - метод, заснований на аналізі історичних даних і припущенні, що поточні тенденції збережуться в майбутньому [3];
- економетричні моделі - використовують математичні та статистичні методи для прогнозування взаємозв'язків між фінансовими показниками;
- експертні методи прогнозування використовують експертні оцінки для прогнозування економічних умов;
- сценарний аналіз - оцінює можливі результати різних сценаріїв.

Етапи фінансового планування підрозділяються на:

- 1) аналіз фінансового стану - оцінка поточного фінансового стану компанії на основі аналізу балансу та звіту про прибутки і збитки;
- 2) постановка фінансових цілей - формулювання стратегічних і тактичних цілей щодо доходів, витрат, прибутковості та інвестицій;
- 3) формулювання стратегій для досягнення цілей - вибір найбільш підходящої фінансової стратегії, управління активами і пасивами;
- 4) підготовка фінансових планів - підготовка бюджетів доходів і витрат, прогнозування грошових потоків [4];
- 5) управління виконанням плану - моніторинг досягнення цілей, аналіз відхилень, коригування фінансових стратегій.

Фінансове планування і прогнозування – ключові складові менеджменту компанії. Вони дозволяють фірмам ефективно розподіляти ресурси, визначати майбутні фінансові потреби та уникати можливих ризиків. У сучасному нестабільному економічному середовищі здатність адаптуватися до нових викликів є критичним фактором успіху компанії.

Фінансове прогнозування дозволяє оцінювати можливі сценарії розвитку подій на основі низки даних та аналізу поточних економічних тенденцій. Використання сучасних методів прогнозування, таких як математичне моделювання, статистичний аналіз та спеціальні програмні інструменти, дозволяє значно підвищити точність прогнозів. Це, своєю чергою, сприяє ухваленню обґрунтованих бізнес-рішень та своєчасній корекції фінансової стратегії. Тому фінансове планування і прогнозування є невід'ємною частиною стратегії розвитку кожної компанії. Застосовуючи комплексний підхід до цих процесів, можна підвищити ефективність управління фінансами та закласти міцний фундамент для довгострокового успіху бізнесу.

Фінансове планування – це створення детальної фінансової стратегії, яка допоможе компанії досягти поставлених цілей. Це включає аналіз доходів та витрат, визначення джерел фінансування, а також розрахунок потенційних короткострокових і довгострокових вигод та витрат. Планування може допомогти уникнути фінансових труднощів та забезпечити стабільність бізнесу в нестабільних ринкових умовах. Одним з ключових аспектів ефективного фінансового планування є його гнучкість. Компанії можуть підтримувати конкурентоспроможність, регулярно переглядаючи та оновлюючи свої фінансові плани відповідно до змін ринку. Більше того, використання сучасних інформаційних технологій, таких як автоматизовані системи управління фінансами, може значно підвищити ефективність цього процесу.

Окрім того, фінансове планування відіграє важливу роль у стратегічному розвитку підприємства. Завдяки йому компанії можуть не тільки зменшити ризики, але й знаходити нові можливості для росту та інвестування. Особливо важливим є аналіз фінансових показників у довгостроковій перспективі, оскільки він дозволяє оцінити ефективність поточних стратегій та за потреби внести коригування. Планування також допомагає визначити найбільш оптимальні напрямки інвестування ресурсів для забезпечення стійкого розвитку підприємства.

Також важливо впроваджувати цифрові технології у процес фінансового планування та прогнозування. Використання штучного інтелекту та автоматизованих систем не тільки підвищує точність прогнозів, але й скорочує час, необхідний для аналізу великих обсягів даних. Це сприяє оперативному ухваленню управлінських рішень, що є критично важливим в умовах динамічного розвитку сучасного бізнес-середовища.

Додатково слід зазначити, що фінансове планування є важливим інструментом для залучення інвесторів. Компанії з чіткою фінансовою стратегією більш привабливі для потенційних партнерів, оскільки демонструють прозорість та стабільність. Інвестори звертають увагу на прогнози прибутковості, розподіл фінансових потоків та оцінку ризиків. Таким чином, якісне фінансове планування може сприяти залученню додаткових інвестицій та розширенню бізнесу.

Не менш важливим є використання інноваційних підходів до фінансового планування. Застосування технологій блокчейн дозволяє підвищити безпеку фінансових операцій та забезпечити більшу довіру з боку партнерів. Також все більш популярним стає впровадження автоматизованих фінансових моделей, які дозволяють підприємствам оперативно адаптуватися до змін на ринку та ухвалювати обґрунтовані рішення.

Таким чином, ефективне фінансове планування та прогнозування сприяє зміцненню фінансової стабільності компанії, підвищенню її конкурентоспроможності та забезпеченню сталого розвитку. Успішне застосування цих інструментів дозволяє підприємствам не тільки уникати можливих фінансових труднощів, але й активно використовувати нові можливості для розширення та зростання. Тому важливо приділяти значну увагу вдосконаленню методів фінансового управління та впровадженню сучасних підходів у цей процес. Безперервне вдосконалення методів фінансового аналізу та планування дозволяє бізнесу бути гнучким, адаптуватися до економічних викликів і залишатися конкурентоспроможним у довгостроковій перспективі.

Література:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
3. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>
4. Фінансове планування та прогнозування в підприємствах і фінансових установах : навч. посіб. / Т. О. Ставерська, І. С. Андрющенко. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2013.

Шкуруп Анна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Шалімова Наталія, д.е.н., проф.

декан економічного факультету

ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ ПО РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

На практиці розробка стратегій розвитку підприємства дедалі частіше здійснюється не лише внутрішніми службами, а й за безпосередньої участі аудиторсько-консалтингових фірм. Такі компанії, як PwC, KPMG, Deloitte, Gryphon Audit and Consulting, V4 Group, а також низка спеціалізованих консалтингових груп, офіційно пропонують послуги з розробки корпоративних, функціональних та спеціалізованих стратегій (зокрема стратегій сталого розвитку, кібербезпеки, а також М&А-стратегій – стратегій злиттів і поглинань), які інтегруються з результатами аудиту фінансової звітності клієнта або ж виконання інших завдань з надання впевненості. Це дозволяє поєднати аудиторське бачення ризиків і достовірності інформації з консультативною підтримкою стратегічних рішень, формуючи комплексний формат «аудиторських послуг із розробки стратегій розвитку підприємства».

Прикладом є лінійка консультативних послуг PwC [7], де, крім класичного аудиту, пропонуються розробка організаційної структури, загальної стратегії розвитку, стратегічного розвитку ІТ та цифровізації, трансформації ланцюгів постачання й закупівель, управління програмами та проектами. Такий перелік демонструє перехід від вузько фінансового до комплексного стратегічного супроводу бізнесу.

KPMG Україна [5], у свою чергу, позиціонує окрему послугу з розробки стратегії сталого розвитку, що включає аналіз соціальних, екологічних та економічних аспектів впливу компанії, прогнозування ризиків і можливостей, а також формування стратегії та системи управління сталим розвитком. У сегменті кібербезпеки ця ж фірма пропонує розробку стратегії кібербезпеки з діагностикою поточного стану, побудовою моделі управління та організаційної структури, розробкою дорожньої карти, створенням центру управління кібербезпекою та супроводом програм її впровадження, фактично виступаючи стратегічним консультантом у вузькому ІТ-напрямі [4].

Deloitte [2] у напрямі Corporate and Business Unit Strategy декларує створення сфокусованих корпоративних та бізнес-стратегій і ведення керівної команди через ретельно структурований, адаптований до конкретного клієнта процес розробки стратегії.

Група Parker Russell [6] поєднує M&A-консалтинг і корпоративні фінанси зі стратегічним плануванням та розробкою бізнес-стратегії, включаючи консультації щодо органічного зростання.

Міжнародна аудиторська фірма V4 Group [8] доповнює цей спектр послуг розробкою M&A-стратегій, надаючи підтримку у виборі потенційних об'єктів придбання, налагодженні взаємин із ними, проведенні оцінки та структуризації угод, тобто інтегрує стратегічні консультації у типовий пакет аудиторських послуг.

Аналогічно компанія inProject [3] описує підхід до аудиту й трансформації бізнес-процесів, де вихідною точкою є етап *strategy development*: вивчення даних і поточного стану бізнесу, ідентифікація проблемних зон, планування ефективної роботи та подальшого розвитку компанії з наступним впровадженням обраної концепції та консультаційним супроводом.

У матеріалах Delo.ua про провідні українські консалтингові компанії [1] зазначено, що Nota Group пропонує послуги з управління розвитком бізнесу, до яких прямо належить розробка стратегії розвитку: хоча це не аудиторська, а «чиста» консалтингова фірма, її діяльність підтверджує сталість попиту на професійні стратегічні консультації з боку підприємств.

Таким чином, сучасний ринок демонструє чітку тенденцію: аудиторські й аудиторсько-консалтингові фірми виходять далеко за межі перевірки звітності, стаючи повноцінними партнерами у формуванні та реалізації стратегій розвитку підприємств, а сегмент спеціалізованих консалтингових компаній підсилює цю пропозицію в окремих нішах. Це створює для бізнесу можливість отримати інтегровану послугу, де стратегічні рішення спираються на глибокий фінансовий аналіз, управління ризиками та системний підхід до організаційних змін.

Перевага залучення аудиторських фірм до розробки стратегій розвитку підприємств полягає в тому, що вони поєднують глибоке розуміння фінансової звітності, ризиків і систем контролю з консалтинговою експертизою у стратегічному менеджменті. На відміну від «чистих» консультантів, аудиторські компанії мають доступ до детальної, перевіреної інформації про бізнес-модель, структуру витрат і доходів, податкові наслідки та слабкі місця системи внутрішнього контролю, а отже здатні будувати стратегію, спираючись не лише на візію власників, а й на реальну фінансову та операційну картину. Їхня незалежність і репутація підвищують довіру до обраної стратегії з боку банків, інвесторів і регуляторів, що важливо, коли стратегія супроводжується залученням фінансування, реструктуризацією боргу, угодами M&A чи виходом на публічні ринки.

Аудиторські фірми мислять у категоріях ризиків та комплаєнсу, тому стратегії, які вони розробляють, зазвичай інтегрують управління ризиками, вимоги податкового та регуляторного середовища, стандарти фінансової звітності й, дедалі частіше, ESG-виміри, що зменшує ймовірність «паперових» планів, не сумісних із законодавством і практикою контролю. Крім того, великі мережеві аудиторсько-консалтингові фірми використовують доступ до міжнародного досвіду, галузевих бенчмарків і аналітики (у тому числі *data-analytics* на основі великих масивів даних), що дозволяє клієнту порівняти себе з

«кращими практиками» та вибудувати реалістичні сценарії зростання. У результаті стратегія розвитку, сформована за участю аудиторів, часто є більш збалансованою: вона враховує не лише бажаний темп зростання, а й стійкість бізнес-моделі, прозорість, керованість ризиків та подальшу підтверджуваність прийнятих рішень у фінансовій звітності й системі внутрішнього контролю.

Література:

1. Таранова Н. Business support 2023: п'ять провідних українських консалтингових компаній. Бізнес. 2023. 29 вересня 2023. URL: <https://delo.ua/business/business-support-2023-pyat-providnix-ukrayinskix-konsaltingovix-kompanii-424308/> (дата звернення 10.04.2025)
2. Deloitte. Corporate and Business Unit Strategy. URL: <https://www.deloitte.com/gr/en/services/consulting/services/gx-corporate-and-business-unit-strategy-services.html> (дата звернення 10.04.2025)
3. IN PROJECT. URL: <https://inproject.org/en/audit/> (дата звернення 10.04.2025)
4. KPMG. Кібербезпека та управління ризиками ІТ. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/services/consulting/technology/information-protection-and-cyber-security.html> (дата звернення 10.04.2025)
5. KPMG. Стратегія тсалоного розвитку. Розробка, ретельне планування та систематизація. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/services/consulting/esg/sustainability-strategy.html> (дата звернення 10.04.2025)
6. Parker Russell. Злиття та поглинання (M&A). URL: <https://parkerrussell.com.ua/posluhy/korporativni-posluhy/zlyttia-ta-pohlynannia-m-a/> (дата звернення 10.04.2025)
7. PWC. Консультаційні послуги. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services.html> (дата звернення 10.04.2025)
8. V4G. URL: <https://www.v4g.pl/en/consulting-ma> (дата звернення 10.04.2025)

УДК 657

Шкурун Віталій

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Андрощук Ірина, к.е.н., доц.
доцент кафедри аудиту, обліку та
оподаткування

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Зростаюча складність економічного середовища, особливо в умовах невизначеності та фінансової нестабільності, актуалізує необхідність трансформації підходів до виявлення та оцінювання аудиторських ризиків. Класичні моделі, що передбачають трикомпонентний підхід (ризик не виявлення, притаманний ризик, ризик контролю) [2, с. 121-122], потребують

практичного оновлення з урахуванням нових викликів та динаміки ризиків у звітності. Перспективним є застосування матричного підходу до класифікації ризиків відповідно до вимог МСА 315 «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення» [1], що дозволяє адаптувати оцінку ризиків до реальних обставин господарювання. Матриця враховує: ідентифіковані фактори ризику (умови та події); ймовірність виникнення ризику (низька, середня, висока); можливий вплив на фінансову звітність (низький, середній, високий); оцінку ризику (загальний рівень): низький, середній, високий. Матрицю ризиків з оцінкою ймовірності та впливу кожного ризику на фінансову звітність представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Матриця ризиків

Ризик №	Назва ризику	Ймовірність	Вплив	Рівень ризику	Зона матриці
1	Хронічна збитковість	Висока (3)	Високий (3)	Критичний	(3;3)
2	Зниження активів і власного капіталу	Середня (2)	Високий (3)	Високий	(2;3)
3	Стрімке зростання зобов'язань	Висока (3)	Високий (3)	Критичний	(3;3)
4	Коливання ліквідності	Висока (3)	Середній (2)	Високий	(3;2)
5	Складна структура доходів і витрат	Середня (2)	Середній (2)	Середній	(2;2)
6	Кадровий дефіцит	Висока (3)	Середній (2)	Високий	(3;2)
7	Кредитне фінансування закупівель основних засобів	Середня (2)	Високий (3)	Високий	(2;3)
8	Коливання рентабельності та ризик маніпуляцій	Середня (2)	Середній (2)	Середній	(2;2)

Таблиця класифікує аудиторські ризики за рівнем критичності (критичні, високі, середні) та подає їх у розрізі чотирьох параметрів: назва ризику, його сутність, можливі наслідки для фінансової звітності та приклади аудиторських процедур для реагування. Такий формат дозволяє швидко і зручно оцінити пріоритетність ризиків і спланувати відповідні дії аудитора.

На основі аналізу фінансової звітності умовного підприємства було ідентифіковано низку ризиків суттєвого викривлення, які згруповано за рівнем критичності. До критичних ризиків віднесено хронічну збитковість та стрімке

зростання зобов'язань. Перший фактор обумовлений багаторічними від'ємними фінансовими результатами, що можуть стимулювати до недостовірної фінансової звітності, наприклад, через завищення доходів або заниження витрат. Другий фактор – це різке зростання боргового навантаження, що підвищує ризики некоректної класифікації зобов'язань та спотворення платоспроможності. Обидва ризики потребують застосування цілеспрямованих процедур: аудиту амортизаційних розрахунків, перевірки умов погашення кредитів. До високих ризиків віднесено зменшення активів та власного капіталу, коливання ліквідності, дефіцит кадрів і кредитне фінансування основних засобів. Вони можуть призвести до помилок в оцінках, викривлення показників ліквідності наприкінці періоду або недооцінки витрат за кредитами. Особливої уваги потребує кадровий дефіцит, оскільки він послаблює систему внутрішнього контролю і збільшує ризик ручних коригувань. Середні ризики охоплюють складну структуру доходів і витрат, а також нестабільну рентабельність.

Матриця ризиків є ефективним інструментом візуалізації та пріоритезації ризиків аудиту в сучасних умовах. Представлена класифікація дозволяє аудитору сфокусуватися на найбільш суттєвих напрямках перевірки, забезпечити відповідність Міжнародним стандартам аудиту та уникнути ігнорування критичних чинників. Такий підхід сприяє зміцненню довіри до фінансової звітності і підвищенню якості аудиторських висновків в умовах невизначеності.

Література:

8. Міжнародний стандарт аудиту 315 (переглянутий в 2019 році) Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення (чинний для аудитів фінансової звітності за періоди, що починаються 15 грудня 2021 року або пізніше). URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/2_ISA_315_\(Revised_2019\)_Full_Standard_and_Conforming_Amendments_\(uk\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/2_ISA_315_(Revised_2019)_Full_Standard_and_Conforming_Amendments_(uk).pdf) (дата звернення 10.04.2025).
9. Шалімова Н.С. Соціально-економічні аспекти аудиту: теорія і практика : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 672 с.

УДК 657

Юденко Марина

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Решетов Валерій, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та
оподаткування

КАТЕГОРІЇ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ АУДИТУ РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» визначає завдання з обов'язкового аудиту фінансової звітності як «завдання з

надання обґрунтованої впевненості, що приймається і виконується суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до вимог цього Закону та міжнародних стандартів аудиту шляхом перевірки фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах і відповідність вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності або національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та законів України», а обов'язковий аудит фінансової звітності як «аудит фінансової звітності (консолідованої фінансової звітності) суб'єктів господарювання (їх груп), утворень без статусу юридичної особи, які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднити або надати таку фінансову звітність (консолідовану фінансову звітність), користувачам фінансової звітності разом з аудиторським звітом, а також комбінованої (субконсолідованої) фінансової звітності банківських груп та небанківських фінансових груп, інших утворень, які відповідно до законодавства зобов'язані надати таку звітність разом зі звітом суб'єкта аудиторської діяльності, що проводиться суб'єктами аудиторської діяльності на підставах та в порядку, передбачених цим Законом» [2].

Виходячи з норм Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] та Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [1], вимога щодо обов'язкового аудиту річної фінансової звітності поширюється на чітко визначені групи суб'єктів. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» описуючи обов'язок подання фінансової звітності встановлює і обов'язок подачі аудиторського звіту, отже визначає такі категорії, для яких аудит річної фінансової звітності є обов'язковим для таких категорій: 1) підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях; 2) великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства; 3) інші фінансові установи та недержавні пенсійні фонди, що належать до мікропідприємств та малих підприємств.

Оскільки до першої групи відносяться підприємства, що становлять суспільний інтерес, які потребують окремого тлумачення, наводиться і їх визначення та класифікація: це підприємства - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на регульованому ринку капіталу або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств) та підприємства, які відповідно до цього Закону належать до великих підприємств. Отже, як бачимо, норми законодавства містять певні неузгодженості. Інші фінансові установи та недержавні пенсійні фонди, що належать до мікропідприємств та малих підприємств, не належать до підприємств, що становлять суспільний інтерес, але при цьому зобов'язані проходити аудит річної фінансової звітності.

Також є окрема норма щодо малих підприємств, що є суб'єктами

господарювання державного сектору економіки. Такі суб'єкти зобов'язані не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність разом з відповідним аудиторським звітом (якщо обов'язковий аудит фінансової звітності проводився на вимогу законодавства) на своїй веб-сторінці або своєму веб-сайті (у повному обсязі). Твердження «якщо обов'язковий аудит фінансової звітності проводився на вимогу законодавства» також потребує додаткового пояснення.

Отже, законодавство містить окремі колізії та неузгодженості (зокрема щодо малих фінансових установ чи державного сектору), проте в узагальненому вигляді обов'язковий аудит застосовується до таких категорій.

1. Підприємства, що становлять суспільний інтерес. До цієї групи належать: підприємства - емітенти цінних паперів, допущених до торгів на регульованому ринку капіталу; підприємства, щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію; банки; страховики; недержавні пенсійні фонди (крім тих, що є мікро- та малими підприємствами); інші фінансові установи (крім тих, що є мікро- та малими підприємствами); великі підприємства. Усі підприємства, що становлять суспільний інтерес, зобов'язані проходити аудиторську перевірку річної фінансової звітності незалежно від розміру підприємства.

2. Великі підприємства, що не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства. Для великих (які не мають статусу ПАТ або іншого емітента) та всіх середніх підприємств аудит річної звітності також є обов'язковим згідно із Законом.

3. Інші фінансові установи та недержавні пенсійні фонди, що належать до мікро- та малих підприємств. Попри те, що такі суб'єкти не віднесені до підприємств, що становлять суспільний інтерес, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» окремо зобов'язує їх проходити обов'язковий аудит річної фінансової звітності. Це створює логічну неузгодженість, однак норма є прямою та підлягає застосуванню.

4. Публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій та підприємства видобувних галузей. Незалежно від розміру підприємства (включаючи малих), аудит річної фінансової звітності для цих суб'єктів є обов'язковим.

5. Малі підприємства державного сектору економіки. Малі підприємства державного сектору економіки зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність разом з аудиторським звітом до 1 червня року, що настає за звітним, але з приміткою: *«якщо обов'язковий аудит фінансової звітності проводився на вимогу законодавства»*. Це означає, що не всі малі державні підприємства автоматично підлягають аудиту. Обов'язок виникає лише тоді, коли аудиторська перевірка прямо передбачена іншими законодавчими або галузевими нормативними актами.

З урахуванням законодавчих норм, до малих підприємств, які зобов'язані проходити аудит річної фінансової звітності, належать:

- публічні акціонерні товариства;
- суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку;

- суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність у видобувних галузях;
- емітенти цінних паперів (з допуском до регульованого ринку або з публічною пропозицією);
- банки та страховики (якщо формально є малими, але на практиці така ситуація майже неможлива);
- інші фінансові установи та недержавні пенсійні фонди, що належать до малих або мікропідприємств;
- малі підприємства державного сектору економіки, але лише у випадках, коли обов'язковий аудит прямо передбачено законодавством (знову таки, якщо це суб'єкти природних монополій, видобувні підприємства, емітенти, інші фінансові установи).

Отже, чинне законодавство містить неузгодженість між критеріями «суспільного інтересу» та окремими категоріями малих фінансових установ і державних підприємств, що призводить до суперечливого визначення кола суб'єктів, які зобов'язані проходити обов'язковий аудит. Для усунення цієї колізії законодавцю необхідно чітко розмежувати підстави обов'язкового аудиту та узгодити відповідні норми Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Література:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року №2258-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 5.04.2025).
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 5.04.2025).

УДК 657

Юрко Володимир

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Андрощук Ірина, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ З ЕКСПЕРТАМИ ПРИ ВИКОНАННІ СУПУТНІХ ТА КОНСУЛЬТАЦІЙНИХ ПОСЛУГ

У практиці виконання супутніх та консультаційних послуг суб'єктами аудиторської діяльності може виникати потреба у залученні експертів. Залучення експертів є важливим інструментом підвищення якості та точності

виконаних робіт, особливо коли завдання вимагають спеціальних знань чи технічних компетенцій, що виходять за межі кваліфікації практикуючого фахівця.

Консультаційні послуги не регламентуються міжнародними стандартами, а для супутніх послуг розроблені два стандарти. Тому при виконанні завдань з компіляції інформації та завдань з узгоджених процедур важливу роль відіграє належне регулювання взаємодії практикуючого фахівця з експертами. Міжнародні стандарти супутніх послуг (МССП) чітко визначають умови, порядок та вимоги до залучення експертів, підкреслюючи відповідальність аудитора (практикуючого фахівця) за загальну якість завдання, навіть якщо частина роботи виконується іншими спеціалістами.

У МССП 4410 «Завдання з компіляції інформації» питання взаємодії з експертами регламентуються стисло. Зокрема, у пункті A43 зазначено, що лист-зобов'язання може містити посилання на домовленості щодо участі інших практикуючих фахівців або експертів, якщо їх залучення необхідне для виконання окремих аспектів завдання. Таким чином, МССП 4410 визнає можливість залучення експертів, проте не встановлює спеціальних вимог до оцінки, координації чи контролю їх роботи.

МССП 4400 встановлює значно детальніші вимоги до залучення експертів, оскільки виконання узгоджених процедур часто потребує фахових знань у сферах, що не належать до компетенції практикуючого фахівця, зокрема: визначення експерта практикуючого фахівця, розгляд необхідності залучення експерта при прийнятті завдання, відповідальність партнера за завдання, уточнення домовленостей з експертом, форми та види участі експерта, покладання на систему контролю якості, документування взаємодії з експертом.

У пункті 13 наведено чітке визначення експерта практикуючого фахівця - це фізична особа або організація, яка має кваліфікацію у сфері, що не належить до надання послуг із забезпечення впевненості чи інших послуг відповідно до МССП, і чия діяльність у цій сфері використовується практикуючим фахівцем для надання допомоги у виконанні узгоджених процедур. При цьому розрізняють внутрішніх експертів (партнери або працівники фірми чи мережевої фірми) і зовнішніх експертів, найнятих практикуючим фахівцем.

Під час прийняття завдання практикуючий фахівець повинен визначити, які ресурси знадобляться для виконання процедур, включаючи необхідність залучення експерта (A27). Це є частиною оцінки здатності практикуючого фахівця виконати завдання належної якості.

Залежно від характеру роботи та ризиків, угода між практикуючим фахівцем та експертом може бути формальною (письмовий лист-угода), особливо коли експерт є зовнішнім (A49).

Згідно з пунктом 19, партнер із завдання несе відповідальність за загальну якість виконаних узгоджених процедур, включно з роботою експерта. Він повинен забезпечити дотримання двох умов: 1) команда завдання та експерти були компетентними та мали необхідні можливості; 2) робота експерта інтегрувалася у загальний процес виконання процедур.

Пункт 20 наголошує, що партнер повинен мати можливість брати участь у

роботі експерта в обсязі, достатньому для того, щоб взяти на себе відповідальність за висновки, включені у звіт про узгоджені процедури. Якщо така участь неможлива, допускається обмеження сфери завдання або розподіл робіт між практикуючим фахівцем та іншим експертом, найнятим стороною, що залучає.

Стандарт також містить спеціальний розділ щодо роботи експерта (п.29), у якому практикуючому фахівцю ставляться такі вимоги:

1. Оцінити компетентність, можливості та об'єктивність експерта (п.29(a), A47). Ця оцінка включає аналіз кваліфікацій, досвіду, системи контролю якості (у разі внутрішнього експерта) та потенційних конфліктів інтересів.

2. Узгодити характер, обсяг і цілі роботи експерта (п.29(b), A48–A49). До змісту домовленостей можуть входити питання щодо відповідальності сторін, каналів комунікації, форми звітності експерта та вимог конфіденційності.

3. Переконатися, що фактично виконана робота узгоджується з погодженими домовленостями (п.29(c)). Фахівець повинен оцінити, чи відповідають дії експерта визначеним параметрам.

4. Оцінити, чи коректно висновки описують результати роботи експерта (п.29(d)). Практикуючий фахівець повинен впевнитися, що висновки експерта відображають фактичні результати виконаних процедур.

Згідно з A47, якщо експерт є внутрішнім, практикуючий фахівець може покладатися на систему контролю якості фірми. Проте незалежно від цього, відповідальність за дотримання МССП залишається на практикуючому фахівцеві.

Пункт 31 регламентує, якщо у звіті міститься посилання на роботу експерта, воно не повинно створювати враження, що відповідальність практикуючого фахівця зменшується. Параграф A58 уточнює, що у деяких юрисдикціях законодавство може вимагати таких посилань, проте у будь-якому випадку практикуючий фахівець є одноосібно відповідальним за висновки, незалежно від залучення експерта.

Форми та види участі експерта можуть бути різноманітними. Параграф A46 наводить приклади: допомога у розробленні узгоджених процедур (наприклад, юридичних), виконання окремих процедур (наприклад, лабораторний аналіз). Це підкреслює, що експерт може залучатися як на аналітичному етапі, так і на етапі виконання процедур.

Розглянемо приклади залучення експертів у різних типах супутніх послуг. У завданнях з компіляції інформації практикуючий фахівець не здійснює перевірки даних і не висловлює думки, а лише збирає, систематизує та представляє інформацію у потрібному форматі. Залучення експертів у таких завданнях застосовується рідко, проте може бути необхідним для коректного відображення специфічних галузевих чи технічних аспектів. Наприклад, під час компіляції фінансової інформації для аграрного підприємства можуть виникнути питання щодо правильного відображення біологічних активів, урожайності або втрат від шкідників. У таких випадках доцільно залучити агронома чи фахівця із сільськогосподарських технологій, які допоможуть уточнити класифікацію

активів, визначити стан посівів чи підтвердити правильність галузових показників, що включаються до звітності.

У завданнях з виконання узгоджених процедур залучення експерта може мати вирішальне значення, оскільки такі завдання часто вимагають спеціальних знань, що виходять за межі компетентності практикуючого фахівця. Наприклад, під час виконання узгоджених процедур щодо визначення рівня токсинів у зерні для трейдера необхідно провести точний хімічний аналіз, що може виконати лише сертифікована лабораторія або хімік-аналітик. У цьому випадку експерт здійснює лабораторні дослідження, тоді як практикуючий фахівець узгоджує метод аналізу, документує результати та перевіряє повноту й відповідність виконаної роботи. Така співпраця забезпечує достовірність фактичних результатів і дозволяє практикуючому фахівцеві виконати свої обов'язки відповідно до вимог МССП.

Положення МССП 4410 та МССП 4400 щодо взаємодії з експертами відображають різну природу супутніх послуг і завдань з виконання узгоджених процедур. Якщо МССП 4410 лише допускає можливість участі експертів і зосереджується на договірних аспектах (A43), то МССП 4400 встановлює систему суворих вимог до оцінки компетентності, незалежності, обсягу роботи та контролю результатів діяльності експерта (пп. 13, 19, 20, 29, A46–A49, A58). Усі вимоги формують підхід, за якого використання експертної роботи слугує доповненням компетенцій практикуючого фахівця, але не замінює його професійної відповідальності за якість та зміст виконаних узгоджених процедур. У підсумку ефективна взаємодія з експертами зміцнює довіру до результатів завдання та забезпечує дотримання професійних стандартів.

Література:

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2021 року, частина II. URL: https://mof.gov.ua/uk/international_quality_control_standards_quality_management_audit_review_other_assurance_and_related_services-779 (дата звернення 11.04.2025).